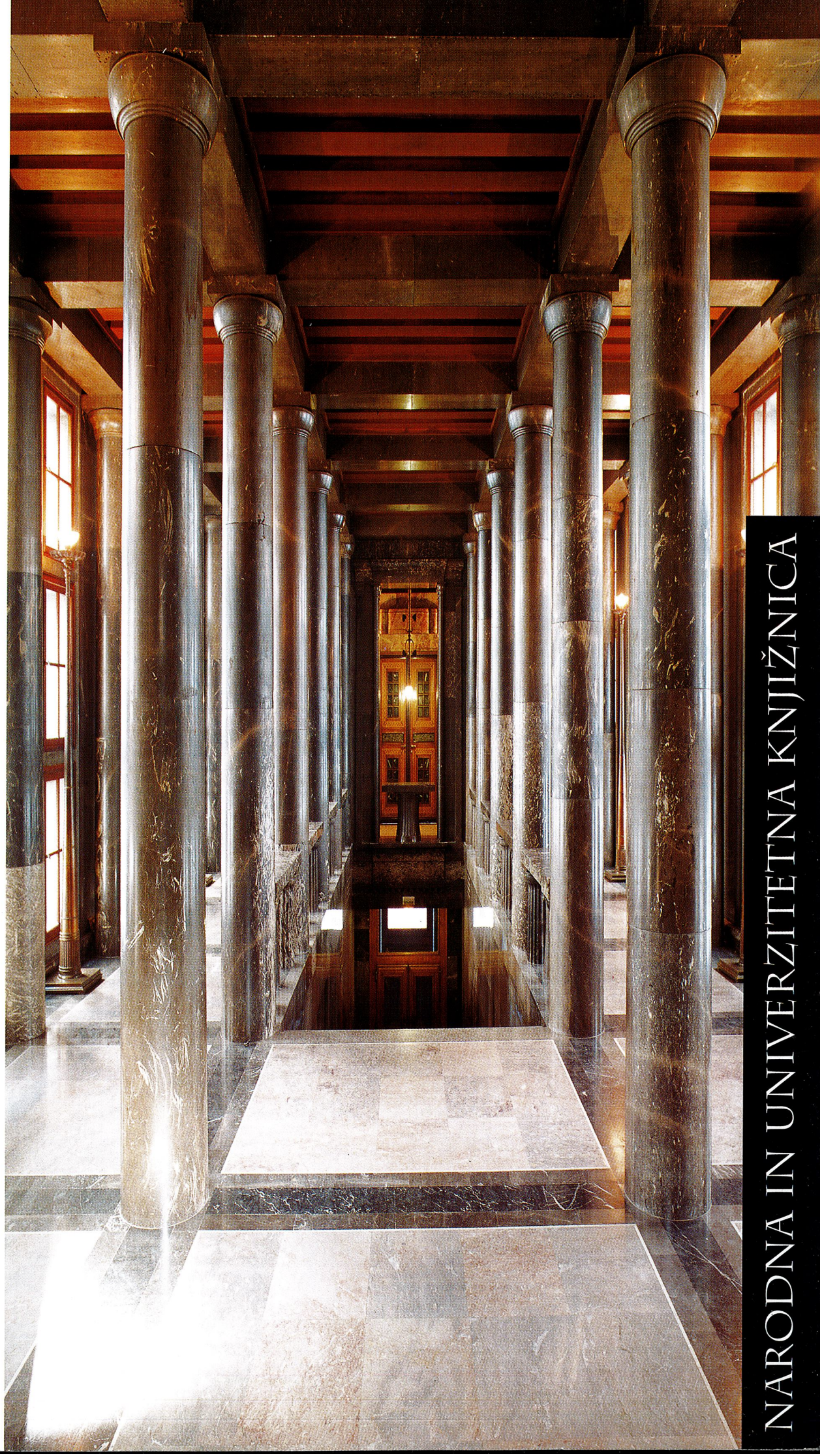

LJUBLJANA

KNJIŽNIČARŠKE NOVICE

LJUBLJANA

12

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

430306

KNJIŽNIČARSKE NOVICE

december 2005

Knjižničarske novice 15(2005)12

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: *Narodna in univerzitetna knjižnica
Turjaška 1
1000 Ljubljana
telefon (01) 2001 174, 2001 176, 2001 110
<http://www.nuk.uni-lj.si/>*

Za knjižnico: *mag. Lenart Šetinc*
Odgovorna urednica: *Barbara Bračič Fabjančič*
Uredniški odbor: *dr. Melita Ambrožič, dr. Silva Novljan, dr. Maja Žumer*

Naslovnico oblikoval: *Aleksij Kobal*
Fotografija na naslovnici: *Goran Bertok*
Tisk: Tiskarna Littera picta, d.o.o.

Naklada: 400 izvodov. Naročnino, naročila in odpovedi pošiljajte pisno do 15. januarja za tekoče leto na naslov uredništva. Prejetih tekstov ne lektoriramo in ne honoriramo. Razmnoževanje ni dovoljeno.

Naslov uredništva: NUK, Informacijski center za bibliotekarstvo, za »Knjižničarske novice«, Turjaška 1, 1000 Ljubljana. Prispevke lahko pošiljate tudi na disketah ali po elektronski pošti: knjiznicarske-novice@nuk.uni-lj.si

**POROČILO UPRAVNEGA
ODBORA KALANOVEGA
SKLADA ZA OBDOBJE
2003 - 2005**

Bernardin, 24. oktobra 2005

Kalanov sklad je bil ustanovljen 1974. leta z namenom, da bi spodbujal bibliotekarje k objavljanju strokovnih prispevkov. Zato nagraduje tista pisna strokovna in znanstvena dela, ki pomembno prispevajo k oblikovanju teorije slovenskega bibliotekarstva in informacijske znanosti ter k praksi bibliotekarske in informacijske dejavnosti na slovenski ali mednarodni ravni.

S Kalanovim sklantom upravljata Zveza bibliotekarskih društev Slovenije in njegov upravni odbor, ki je izvoljen za obdobje dveh let. Upravni odbor objavi natečaj za nagrade sklada, za katere se potegujejo strokovno teoretična dela, ki obravnavajo na natečaju razpisane strokovne ali znanstvene teme, ali primeri dobre prakse. Upravni odbor lahko tudi sam izbere besedila za nagrade sklada. Materialno delovanje sklada omogočajo njegovi člani s plačevanjem letnega članskega prispevka.

Upravni odbor Kalanovega sklada za obdobje 2003 – 2005 v sestavi: Alja Bratuša, Smilja Pejanovič, dr. Irena Sapač in Alenka Logar – Pleško kot članice ter Vilenka Jakac Bizjak kot predsednica upravnega odbora je bil izvoljen na skupščini ZBDS oktobra leta 2003. Upravni odbor Kalanovega sklada je deloval v okrnjeni sestavi, ker se je Alenka Logar Pleško upokojila in 2005. leta ni prihajala na sestanke.

Sicer je upravni odbor KS ponovno pregledal, dopolnil in predlagal spremembe Pravilnika Kalanovega sklada in jih poslal v postopek za obravnavo na skupščini ZBDS. Obenem je spremenil in dopolnil besedilo natečaja tako, da so bili upoštevani razvojni dosežki stroke. Natečaj je bil objavljen v biltenu Knjižničarske novice, v reviji Knjižnica, v dnevniku DELO in na domači strani ZBDS.

Za nagrade Kalanovega sklada so tokrat lahko kandidirali strokovni ali znanstveni prispevki z naslednjih tematskih področij:

- Knjižnice in njihovo okolje;
- Vloga knjižnic v vseživljenjskem izobraževanju;
- Podoba knjižničarja v prihodnosti in novi knjižničarski poklici;
- Zakonodaja na področju knjižničarstva;
- Informatizacija knjižnic (učinkovitejša uporaba računalnikov pri storitvah);
- Normativi in standardizacija v knjižnicah;
- Menedžment v javnih zavodih s področja knjižničarstva;
- Vloga in sožitje medijev v informacijski družbi.

Te prispevke upravnemu odboru KS prijavijo avtorji ali bibliotekarska združenja.

Nagrade sklada lahko dobijo tudi drugi strokovni ali znanstveni prispevki, ki so bili objavljeni v časovnem obdobju med 15. avgustom 2003 in 15. julijem 2005 v slovenskem ali tujem strokovnem tisku, če se tako odloči upravni odbor KS.

Na naslov upravnega odbora tudi letos ni prispel noben predlog za nagrado, zato je upravni odbor sam izbiral kandidate za nagrajence na osnovi bibliografij in s pregledom nekaterih strokovnih revij.

Pri izbiri nagrajencev se je upravni odbor odločil za naslednje kriterije:

- nagrado dobijo avtorji monografije ali dela monografije;
- avtorji, ki so v daljšem časovnem obdobju pomembno zaznamovali določeno strokovno področje;
- avtorji, ki so objavili večje število člankov v tujem tisku in s svojim delovanjem prispevali k prepoznavnosti slovenske bibliotekarske ali informacijske strokovne ali znanstvene misli;
- avtorji besedil, ki predstavljajo primere dobre prakse.

Upravni odbor je namreč ugotavljal, da le s tako določenimi kriteriji lahko izbere nagrajence med večjim številom avtorjev, katerih prispevki so dosegali kriterij kakovosti. Zato se je odločil, da tokrat objavi tudi imena vseh, ki so prišli v ožji izbor, imena tako imenovanih nominirancev za nagrade.

Pri pregledovanju besedil, ki so bila objavljena v tem dveletnem obdobju, je upravni odbor v ožji izbor izbral naslednje avtorje (po abecedi): Miho Glavana, Ivana Kaniča, Alenko Kavčič – Čolić, Jano Kolar, Majdo Kink, Silvo Novljan, Ireno Sapač, Majdo Steinbuch, Polono Vilar, Gorazda Vodeba, Vlasto Zabukovec in Majo Žumer.

Glede na zgoraj citirane kriterije in ne da bi kakorkoli zmanjševali pomembnost in kakovost drugih besedil, ki so bila v izboru, se je upravni odbor odločil, da podeli letošnje nagrade šestim avtorjem. Za njih tudi velja, da so vsi člani slovenskega bibliotekarskega združenja, kar je tudi eden od pogojev za nagrado. (Torej ZBDS in v njenem okviru delujoči odbori in komisije praviloma podeljujejo nagrade bibliotekarjem, ki so člani tega strokovnega združenja.)

Letošnji nagrajenci Kalanovega sklada so naslednji:

1. Dr. Silva Novljan s prispevkom v monografiji Knjižna kultura;
2. Dr. Miha Glavan s prispevki s področja rokopisnega gradiva;
3. Ivan Kanič s prispevki s področja bibliotekarske terminologije;
4. Alenka Kavčič Čolić s prispevki s področja arhiviranja elektronskih publikacij;
5. Dr. Maja Žumer s prispevki v tujem strokovnem tisku;
6. Majda Kink s primerom dobre prakse.

Vilenka Jakac Bizjak
Predsednica UO KS

NAGRADE KALANOVEGA SKLADA ZA OBDOBJE 2003-2005

Nagrajenka
dr. SILVA NOVLJAN,
svetovalka za splošne knjižnice v
Centru za razvoj knjižnic,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Upravni odbor Kalanovega sklada je podelil nagrado dr. Silvi Novljan za naslednji strokovni prispevek, objavljen v razpisnem obdobju 2003 - 2005:

1. **Knjižna kultura.** Ljubljana : UMco, 2005. (Knjižna zbirka Premiera ; št. 49. Knjige o knjigah). (v soavtorstvu z: Breznik, Maja; Jug, Janez; Milohnič, Aldo)

Utemeljitev nagrade

Dr. Silva Novljan je gotovo najpomembnejša in najprodnjejša strokovnjakinja na področju razvoja splošnih knjižnic. To dokazujejo že vrsto let njeni prispevki v domačem in tujem tisku. V njih obravnava različne strokovne teme, vendar zmeraj z istim ciljem, naučiti knjižnične delavce na vseh pozicijah, kako oblikovati knjižnico po meri uporabnikov, ne da bi pri tem pozabili na svoje osnovno poslanstvo, to je posredovanje znanja in pospeševanje svobodnega dostopa do informacij.

S svojim prispevkom v raziskavi o "bralni kulturi v novih razmerah založniške produkcije" je posegla predvsem na področje kulturne politike v segmentu, ki zadeva založništvo, splošne knjižnice in bralno kulturo. Raziskava poudarja pomen dejanske ciljne pomoči države in pomen visoko razvitega strokovnega dela v knjižnicah za razvoj bralne kulture. Novljanova ugotavlja, da so splošne knjižnice pred pomembnimi spremembami in novimi izzivi, ki jih zahtevajo tudi organizacijske spremembe v knjižnični mreži slovenskih splošnih knjižnic. Knjižnice morajo prepoznati odločilno pozitivno vlogo načrtno nabavne politike, ki jo usmerjajo opredeljene nove ciljne potrebe.

Silva Novljan je edina avtorica, ki je že četrtič nagrajenka Kalanovega sklada. Tokrat nismo upoštevali njenih šestih člankov, ki so prav tako izšli v tem obdobju.

Nagrajenec

dr. MIHA GLAVAN,

**vodja Rokopisnega oddelka ter
predstojnik Posebnih zbirk v
Narodni in univerzitetni knjižnici**

Upravni odbor Kalanovega sklada je podelil nagrado dr. Mihi Glavanu za

objave s področja rokopisnega gradiva, še posebej za naslednje strokovne in znanstvene prispevke:

1. Slovenski faksimile v 19. in prvi polovici 20. stoletja: predmoderni faksimile.

Knjižnica 48(2004)4, str. 7-36.

2. Manuscript and Printed Book in Slovenia. V : Milestones of the Slovenian language, literature and culture. Ghent : University, 2004, str. 7-13, 56-66.

3. Rojstni list slovenske kulture : Brižinski spomeniki, Celovski (Rateški) rokopis, Stiški rokopis, Čedadski (Černjejski) rokopis : razstavni katalog. Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2004. (urednik in v soavtorstvu z: Grdina, Igor; Pogačnik, Jože; Ogris, Alfred; Mikhailov, Nikolai)

4. Poglavlje o Brižinskih spomenikih v 3. izdaji publikacije Brižinski spomeniki , ki jo je izdala Slovenska knjiga, 2005. 21 str.

5. Pisna kulturna dediščina v slovenskih knjižnicah. V: Zbornik Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo FF v Ljubljani, 2005.

Utemeljitev nagrade

Dr. Mihael Glavan je najvidnejši strokovnjak na področju srednjeveškega in sodobnega rokopisnega gradiva. Njegova obsežna bibliografija obsega strokovne in znanstvene prispevke s področja obdelave, raziskovanja in varovanja knjižnične kulturne dediščine. Uredil in študijsko komentiral je 12 faksimilov in reprintov ter pripravil, uredil in komentiral 8 knjig Kocbekovih dnevnikov. Poleg tega je zasnoval in pripravil okoli 20 dokumentiranih razstav doma in v tujini, za katere je pripravil manjše ali obsežnejše knjižne kataloge.

Upravni odbor Kalanovega sklada se je odločil, da mu nagrado podeli ob priložnosti objave obširnega izvirnega znanstvenega članka, ki je nastal na osnovi doktorske disertacije. V članku predstavlja razvoj slovenskega faksimila, ki se pojavi razmeroma pozno. Tisk faksimila sooča z evropskimi vzporednicami, poleg tega izčrpno analizira starejše slovenske faksimile v predmoderni dobi (1829-1959). Ti so bili do sedaj premalo znani ali celo neznani, predvsem pa so bili strokovnoznanstveno neraziskani.

Raziskava dr. Glavana je tako prva obsežnejša slovenska raziskava in je z vidika bibliotekarstva in z upoštevanjem drugih strok, na primer zgodovine knjige, tiskarstva, knjigotrštva ipd., opredelila temeljne lastnosti pravega faksimila ter pojasnila vsa znanstvena opravila in metode za doseg tega cilja. Obenem predstavlja prvo objektivno kritično analizo dosedanjih faksimiliranih izdaj

Nagrajenec **IVAN KANIČ,**

vodja Centralne ekonomske knjižnice

Upravni odbor Kalanovega sklada je podelil nagrado Ivanu Kaniču za naslednje strokovne prispevke, objavljene v razpisnem obdobju 2003 - 2005:

1. Islovar : slovar informatike : poskusni snopič / [uredniški odbor Katja Benevol Gabrijelčič ... et al.]. - Ljubljana : Slovensko društvo Informatika, 2004. - 20 str.

2. Multilingual terminology : linking national resources for European co-operation.

V: Die erweiterte Europäische Union und Südosteuropa / 33. ABDOS – Tagung, Kiel, 24. bis 26. Mai 2004. - Berlin : Staatsbibliothek zu Berlin - Preussischer

Kulturbesitz, 2005. - ISBN 3-88053-117-X. - Str. 30-48 (v soavtorstvu s: Simon, Elisabeth)

3. Terminološki kotiček : gesli knjižnica in biblioteka.

Knjižnica 48 (2004) 3, str. 208-210

Terminološki kotiček : **zastareli izrazi.**

Knjižnica 48 (2004) 4, str. 203-209

Terminološki kotiček : **okrajšave.**

Knjižnica 49 (2005) 1/2, str. 305-312.

Utemeljitev nagrade

V bogati in raznovrstni profesionalni ustvarjalnosti Ivana Kaniča lahko kot rdečo nit zasledujemo skrb za izbornost slovensko strokovno izrazoslovje na področju bibliotekarstva in informatike. Skoraj dve desetletji se kot aktivni in ustvarjalni član Komisije za terminologijo pri ZBDS, Terminološke komisije pri Slovenskem društvu Informatika ter Bibliotekarske terminološke komisije, ki je bila ustanovljena kot Sekcija za bibliotekarstvo pod okriljem Terminološke komisije SAZU, posveča predvsem bibliotekarski terminologiji in pripravi slovenskega bibliotekarskega terminološkega slovarja. Kodificiranje slovenske bibliotekarske terminologije temelji na evidentiranju strokovnih izrazov ali terminov, pomenski analizi termina in ugotavljanju sinonimnih odnosov med njimi, normiranju glede na knjižno normo in zahteve urejene terminologije. Obenem omogoča sestavo in izdajo tako enojezičnih razlagalnih kot večjezičnih prevajalnih slovarjev.

Izdelava večjezičnega bibliotekarskega terminološkega slovarja je bila zasnovana kot mednarodni projekt (*Multilingual Dictionary of Library Terminology*), za katerega je pripravil izhodišča in ga vodi od leta 1998. V njem je zajetih 16 evropskih jezikov z okrog 6000 gesli.

Ivan Kanič prinaša s svojim delom in ustvarjalnostjo na področju slovenske

bibliotekarske terminologije pomemben delež k bogatenju izrazoslovne podstat slovenskega bibliotekarstva in informatike. Vsebinske in strokovne vidike priprave terminoloških slovarjev in slovenske bibliotekarske terminologije pogosto predstavlja domači in tuji strokovni javnosti, kar dokazujejo njegova bibliografija in nagrajena besedila.

Nagrajenka

mag. ALENKA KAVČIČ-ČOLIĆ,
vodja Bibliotekarskega raziskovalnega
centra,

Narodna in univerzitetna knjižnica

Upravni odbor Kalanovega sklada je podelil nagrado mag. Alenki Kavčič - Čolić za naslednje strokovne prispevke, objavljene v razpisnem obdobju 2003 - 2005:

1. Pristop k izgradnji digitalnih arhivov.
V : Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja, št. 4 (2005), str. 480-490.

2. Teoretični model digitalnih arhivov.
Knjižnica 48(2004)4, str. 63-75.

3. Metapodatki za trajno ohranjanje elektronskih virov.
Knjižnica 48(2004)4, str. 97-119.

4. Archiving the Slovenian Web
[Elektronski vir] : recent experiences.
V : 4th International Web Archiving workshop (IWAW04), held in conjunction with the 8th European conference on research and advanced technologies for digital libraries, sept. 16 2004, Bath, UK [Elektronski vir]. Bath : University, 2004. (v soavtorstvu z: Grobelnik, Marko)
<http://www.iwaw.net/O4/index.html>

Utemeljitev nagrade

V članku Pristop k izgradnji digitalnih arhivov je Alenka Kavčič - Čolić izhajala iz mednarodnih analiz in priporočil skupine RLG/OCLC ter smernic UNESCO za trajno ohranjanje digitalne dediščine. V prispevku je obravnavala značilnosti digitalnega arhiva in pomembnejše vidike, ki jih moramo upoštevati pri njihovi gradnji kot so vprašanje odgovornosti, kriteriji selekcije, sodelovanje z avtorji digitalnih virov, upravljanje z avtorskimi pravicami, odločanje o strategiji trajne zaščite digitalnih virov in izbira struktur metapodatkov.

V članku Teoretični model digitalnih arhivov je avtorica obravnavala vlogo nacionalnih organizacij, ki prevzemajo odgovornost za trajno ohranjanje elektronskih virov. Pri tem je ugotavljala, da mora njihov skladiščni sistem temeljiti na referenčnem modelu odprtega arhivskega informacijskega sistema (OAIS). Predstavila je model OAIS in nekatere mednarodne izkušnje pri njegovem uvajanju. Predstavljen je tudi projekt Narodne in univerzitetne knjižnice, ki poteka v sodelovanju z Inštitutom Jožef Štefan, katerega cilj je prav izgradnja digitalnega arhiva.

V članku Metapodatki za trajno ohranjanje elektronskih virov je Alenka Kavčič - Čolić predstavila nekatere pomembnejše mednarodne rešitve na tem področju in predlagala minimalni nabor metapodatkov za trajno ohranjanje elektronskih virov. V članku je poudarila, da se zaradi naraščanja števila digitalnih arhivov v zadnjih letih vse večja pozornost posveča metapodatkom za trajno ohranjanje.

V članku Archiving the Slovenian Web je avtorica mednarodnemu avditoriju prikazala rezultate sodelovanja Narodne in univerzitetne knjižnice z Inštitutom Jožef Štefan pri razvijanju osnov

slovenskega nacionalnega repozitorija elektronskih publikacij.

Prispevki mag. Alenke Kavčič-Čolić so pomemben prispevek k teoriji in praksi izgradnje digitalnih arhivov v Sloveniji, saj se s to problematiko na obeh nivojih šele začenjamo ukvarjati.

Nagrajenka
dr. MAJA ŽUMER,
izredna profesorica na Oddelku za
bibliotekarstvo, informacijsko znanost in
knjigarstvo Filozofske fakultete, Univerza
v Ljubljani

Upravni odbor Kalanovega sklada je podelil nagrado dr. Maji Žumer za naslednje prispevke s področja bibliotekarstva, objavljene v tujem tisku v razpisnem obdobju 2003 – 2005:

1. Implementation of FRBR : European research initiative. V : Patric Le Boeuf (ed.). Functional requirements for bibliographic records (FRBR) : hype or cure-all?. Binghampton, NY : Haworth Information Press, 2005, str. 229-237.

2. FRBR and FRANAR : subject access. V : Knowledge organization and the global information society. Würzburg : Ergon Verlag, 2004, str. 153-158. (v soavtorstvu z: Riesthuis, G. J. A.)

3. Slovenian cataloguing practice and FRBF : a comparative analysis. Cataloging & Classification Quarterly, 39, št. ¾ (2004), str. 207-227. (v soavtorstvu z: Dimec, Zlata; Riesthuis, Gerhard J.A.)

4. Online national bibliography. V : Drake, Miriam A. (ed.). Encyclopedia of library and information science [Elektronski vir]. New York; Basel : Marcel Dekker, 2003. (v soavtorstvu s: Knutsen, Unni)

Utemeljitev nagrade

Dr. Maja Žumer je poleg tega, da je izredna profesorica na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, petinsko zaposlena tudi kot raziskovalka v Narodni in univerzitetni knjižnici.

Strokovno področje njenega raziskovalnega in razvojnega dela so online nacionalne bibliografije, načrtovanje in vrednotenje informacijskih sistemov za iskanje podatkov ter načrtovanje in vrednotenje uporabniških vmesnikov. Zadnja leta se ukvarja predvsem z modelom funkcionalnih zahtev za bibliografske podatke z vidika njegove implementacije.

Izjemna aktivnost v mednarodni zvezi bibliotekarskih društev IFLA, kjer je članica ali predsednica vsaj petih odborov in komisij ter članstvo v drugih strokovnih združenjih ji omogočajo številne objave, od gradiv za razpravo in obravnavo do znanstvenih in strokovnih člankov ali referatov ter poročil na mnogih mednarodnih konferencah.

Pregled čez večje število objavljenih besedil v tujem strokovnem tisku v letih med 2003 – 2005 nam pokaže izjemno spretnost pri afirmiranju slovenske bibliotekarske misli v tujini ter pri uveljavljanju študentov in njihov strokovnih del. Posebne zasluge ima tudi pri objavi obširnega besedila o slovenskih katalogizacijskih pravilih, ki jih je večinoma pripravila Zlata Dimec.

Nagrajenka
MAJDA KINK,
vodja oddelka za odrasle v
Osrednji knjižnici Celje

Upravni odbor Kalanovega sklada je podelil nagrado Majdi Kink za naslednji strokovni prispevek, objavljen v razpisnem obdobju 2003 - 2005:

1. Knjižnica na obisku : organizacija knjižničnih storitev za uporabnike, vezane na dom. Celje: Osrednja knjižnica Celje, 2004

Utemeljitev nagrade

Delo diplomirane bibliotekarke Majde Kink **KNJIŽNICA NA OBISKU** s podnaslovom **Organizacija knjižničnih storitev za uporabnike, vezane na dom**, je priročnik, ki želi pomagati knjižnicam pri uresničitvi Unescove zahteve, da je potrebno občanom, ki ne morejo uporabljati knjižnice po običajni poti, ponuditi prilagojene storitve.

Ciljna skupina uporabnikov te storitve so predvsem ljudje v t. i. četrtem življenjskem obdobju. Priročnik že v uvodnih poglavjih predstavlja poglobljena spoznanja o lastnostih te populacije, podprta s sodobnimi teoretskimi pogledi na staranje in starost – dragocena znanja za vsakogar, ki prihaja v stik s starostniki.

V nadaljevanju avtorica postavi skrb za starejše v kontekst poslanstva splošne knjižnice, kot ga definira Manifest o splošnih knjižnicah ter analizira psihološke in socialne vidike interakcij, do katerih prihaja med knjižničarjem in na dom vezanim uporabnikom.

V poglavjih o organizaciji storitve so obravnavani vsi vidiki, ki so potrebni za njeno uspešno delovanje: od znanja, sposobnosti in osebnostnih lastnosti kadra, zahtev po posebnih vrstah knjižničnih gradiv, posebne opreme in pripomočkov, ki lahko učinkovito pomagajo starejšim ljudem pri branju, pa vse do administrativne podpore in možnosti promocije ter končno vrednotenja storitve, ki pomaga odpravljati napake in redno izboljševati storitev.

Delo **Knjižnica na obisku** odlikujejo širok pogled na obravnavano snov, pregledna

organizacija, jasna strokovna terminologija in smisel za praktične vidike knjižničarskega dela. Ob branju čutimo, da je knjiga nastala iz izkušenj ob delu, ki ga avtorica opravlja z veliko znanja in veliko srca, zato verjamemo, da bo priročnik v spodbudo in pomoč mnogim knjižničarjem.

SPLOŠNE KNJIŽNICE

HOMAGE BOGU KOMELJU

Osrednji dogodek v

Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto
ob dnevu slovenskih splošnih knjižnic

Letos smo se prav na poseben način odločili počastiti dan slovenskih splošnih knjižnic – z izidom spominskega albuma in s svečano otvoritvijo razstave, posvečene 90. obletnici rojstva dolgoletnega upravnika naše ustanove – Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto, znanega publicista in pomembnega kulturnega delavca – BOGA KOMELJA. Prav se nam zdi, da smo ta praznik slovenskih splošnih knjižnic lahko posvetili tudi nekemu iz naših – knjižničarskih vrst.

Publikacijo **Bogo Komelj: 1915 – 1981: ob devetdesetletnici rojstva** je izdala Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto, uredila jo je Darja Peperko Golob, vodja Posebnih zbirk Boga Komelja, oblikovala pa Nataša Franko. Monografija vsebuje vrsto zanimivih prispevkov: del diplomske naloge višje knjižničarske referentke Slavke Kristan, vključujoč tudi bibliografijo del Boga Komelja, z naslovom **Bogo Komelj – knjižničar in publicist**, iskrivo pričevanje soproge

Boga Komelja Marine Komelj z naslovom Spomin na mojega moža Boga Komelja, pričevanje njegovega sina, znanega umetnostnega zgodovinarja in likovnega kritika dr. Milčka Komelja, z naslovom Spomini na očeta in novomeško Študijsko knjižnico, pričevanje mladostnega prijatelja, nekdanjega diplomata in univezitetnega profesorja Bogdana Osolnika, O Bogotu Komelju, članek Nataše Petrov, nekdanje ravnateljice knjižnice, z naslovom Bogomil Komelj, spominjanji nekdanjih delavk knjižnice Jožice Barbič (Življenje med knjigami) in Jelke Pezdič (O upravniku Komelju le vse najboljše), nekdanje ravnateljice črnomaljske knjižnice Lee Grabrijan (Spomini na ravnatelja Študijske knjižnice v Novem mestu – Boga Komelja) in članek Jadranke Matić-Zupančič Bogo Komelj – velika osebnost Novega mesta in Dolenjske. Publikacijo zaključí pesem Miklavža Komelja, vnuka Boga Komelja, z naslovom Napis v knjigi, ki je nihče ne bere (iz avtorjeve četrte pesniške zbirke Hipodrom, ki izide marca 2006 pri Mladinski knjigi).

Publikacija je bogato popestrena s številnim slikovnim gradivom, ki se nahaja v Posebnih zbirkah Boga Komelja, v zasebnih zbirkah ter v fototeki Dolenjskega muzeja.

In kakšen je lik Boga Komelja?

Je eden redkih, ki je z najrazličnejšimi specialističnimi znanji različnih strok (bibliotekarstva, literature, umetnostne zgodovine, zgodovine, spomeniškega varstva, publicistike, kulture, prava, politike) skrbel za razvoj osrednje knjižnice Dolenjske in Bele krajine, nekdanje Študijske knjižnice Mirana Jarca, zavedajoč se potrebe po razvoju tudi drugih malih krajevnih knjižnic območja.

Tisto, kar je pri njem najbolj presenečalo, ni bila toliko obilica najrazličnejših podatkov, ampak smelo sintentiziranje in povezovanje najrazličnejših podatkov in

dejstev. Na licu mesta si bil priča smelemu in originalnemu mišljenju, ki ni bilo obremenjeno z nikakršno ideologijo. Njegov človeški lik je bil tudi zelo pozitiven, bil je namreč izredno marljiv in moder, obenem pa sočuten do ljudi in njihovih manjših ali večjih problemov. In zdi se mi, da ni nikakor nenavadno, da je lahko 32 let direktoroval na čelu knjižnice. Tako okolica kot sodelavci so se zavedali pomembnosti njegovega dela in ravnanja.

Poleg vodenja ustanove, je ves svoj preostali čas namenil publicističnemu delu, pravzaprav pa bi lahko rekli, da je bil ves njegov delovni in prosti čas na nek način povezan s knjižnico, vedno je bil na preži, kako bi lahko pridobil kakšno dragoceno knjigo, pomembno leksikalno delo ali neknjižno gradivo (ekslibrise, rokopise, podobice, fotografije, muzikalije, zemljevide, knjižne ilustracije itd.) Najbolj pa je užival v vodenju najrazličnejših skupin po knjižnici ter v pripravi in postavitvi knjižnih razstav.

Postavil je temelje domoznanski dejavnosti, matični službi in Posebnim zbirkam, ki smo jih po njegovi smrti imenovali po njem, njegova Študijska knjižnica pa je postala ena od eminentnejših in ena od bogatejših, danes osrednjih območnih knjižnic na Slovenskem. Poleg najrazličnejšega dela je veliko objavljajl v reviji Knjižnica, v Dolenjski prosveti, Dolenjskem listu, Dolenjskih razgledih, ustanovil je tudi Društvo knjižničarjev Dolenjske ter s svojo strokovnostjo in široko razgledanostjo vzpodbujal razvoj tudi drugih splošnih knjižnic na Dolenjskem.

Za svoje neutrudno delo je Bogo Komelj prejel številne diplome in priznanja. Bil je Čopov nagrajenec, Trdinov nagrajenec, v času njegovega upraviteljevanja leta 1966 je tudi takratna Študijska knjižnica prejela Trdinovo nagrado kot priznanje za uspešen, sistematičen razvoj knjižničarstva v občini Novo mesto.

Zaradi vsega navedenega smo 24. novembra letos s spominskim večerom, posvečenim Bogu Komelju, in s slavnostnim odprtjem razstave o njem praznovali letošnji dan slovenskih splošnih knjižnic.

V nabito polnem prireditvenem prostoru knjižnice, ki žal ni primeren za večje prireditve (je pa edini, ki nam je trenutno na voljo, čakajoč na obljubljeni obnovo starega dela knjižnice), se je trlo obiskovalcev, saj je Bogo Komelj v očeh Novomeščanov še vedno sinonim za odličnost.

Večera so se udeležili tudi njegovi najbližji: soproga Marina Komelj, oba Komeljeva sinova Milček in Janez ter njegov vnuk, pesnik Miklavž Komelj. Da je večer zazvenel tudi v glasbeni polnosti, je poskrbela violinistka Petra Božič.

In kako je potekal spominski večer?

Na začetku je spregovorila direktorica knjižnice Andreja Pleničar, ki je orisala lik in pomen Boga Komelja v takratnem družbenem prostoru, predstavila je tudi monografijo, s katero je knjižnica počastila spomin na svojega dolgoletnega upravnika. Vera Ocvirk, direktorica občinske uprave MO Novo mesto, je v imenu odsotnega župana mag. Boštjana Kovačiča spregovorila o pomenu dela znanega Novomeščana, bibliotekarja, publicista, kulturnega delavca in Trdinovega nagrajenca Boga Komelja, ki je poskrbel za razvoj knjižničarstva v občini Novo mesto, mestu in kulturi pa je zapustil neizbrisen pečat.

V nadaljevanju sta spomine nanj obujala njegov sin, znani umetnostni zgodovinar in likovni kritik dr. Milček Komelj, ki je veliko časa prebil ob očetu, v družbi najvidnejših predstavnikov slovenske kulture, in mladostni prijatelj Boga Komelja, nekdanji diplomat in univerzitetni profesor Bogdan Osolnik, velik dobrotnik knjižnice.

Luč, ki jo je Bogo Komelj zanetil v duhovnem smislu, se na nek način nadaljuje v življenjskih poteh in pomembnih dosežkih njegovih potomcev.

Drugi del večera je bil umetniško obarvan, podaril nam ga je dr. Miklavž Komelj, eden od najzanimivejših slovenskih pesnikov mlajše generacije. Izjemno doživeto je interpretiral svoje pesmi iz pesniških zbirk: Luč delfina, Jantar časa, Rosa in iz še neobjavljene pesniške zbirke Hipodrom. Poslušajoč Miklavža Komelja smo dojeli, da je morda prav on najboljčutljivejši lirik svoje generacije, ki iz zbirke raste in se razvija, raziskujoč nove oblike in načine pesnjenja.

Spominski večer je sklenila Marina Komelj, soproga Boga Komelja, ki je slavnostno odprla razstavo, **Bogo Komelj: nestor dolenjskega knjižničarstva**. Razstavo so pripravile: Jadranka Zupančič, višja bibliotekarka, Darja Peperko Golob, vodja Posebnih zbirk Boga Komelja, in Nataša Franko, oblikovalka razstave.

Razstava predstavi slikovno gradivo iz različnih obdobj Komeljevega življenja in dela, njegova strokovna dela ter izbor člankov s področja knjižničarstva, njegove številne publicistične objave v knjižni obliki, izbor člankov z najrazličnejših področij ter izbor literature o Bogu Komelju. Posebej so predstavljene Posebne zbirke Boga Komelja, raznoliko redko in dragoceno neknjižno gradivo, ki ga je Bogo Komelj s posebno ljubeznijo zbiral in obdeloval.

Predstavili smo tudi njegov delovni kotiček, kajti še hranimo pohištvo in drobne predmete, ki so bili del njegovega delovnega okolja. Imeli smo občutek, da manjka samo še on in bi bilo doživetje popolno.

Ponosni smo, da smo na Dolenjskem imeli moža, ki je s srcem, širokim in

poglobljenim znanjem in predanostjo živel za knjižničarstvo, kulturo in svoje rojstno Novo mesto.

Tak mož si brez dvoma zasluži, da z njegovim imenom počastimo 20. november, dan slovenskih splošnih knjižnic.

Jadranka Matić-Zupančič
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

VISOKOŠOLSKE IN SPECIALNE KNJIŽNICE

STATUS, POLOŽAJ IN PERSPEKTIVE VISOKOŠOLSKIH IN SPECIALNIH KNJIŽNIC

strokovna delavnica z mednarodno
udeležbo

Ljubljana, 30. september 2005

30. septembra 2005 sta Sekcija za visokošolske knjižnice in Sekcija za specialne knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije skupaj organizirali delavnico z naslovom »Status, položaj in perspektive visokošolskih in specialnih knjižnic“. Dogajanje je potekalo na Medicinski fakulteti v Ljubljani, udeležilo pa se ga je več kot 100 udeležencev. Status visokošolskih in specialnih knjižnic in knjižničarjev je že več kot desetletje aktualna tema v slovenskih strokovnih krogih, saj teh problemov doslej ni bilo mogoče zadovoljivo urediti. Namen delavnice je bil, da bi z različnih vidikov osvetlili sedanje stanje v knjižnicah in pripravili smernice, s katerimi bi v luči novih zakonskih sprememb lahko izboljšali položaj knjižničnih delavcev.

Delavnico je otvoril dekan Medicinske fakultete prof.dr. Dušan Šuput, ki je visokošolskim in specialnim knjižnicam izrekel priznanje za njihovo delo ter prisotnim zaželel uspešen delovni dan. Sledili so pozdravni nagovori predsednice ZBDS dr. Melite Ambrožič, predsednice Sekcije za visokošolske knjižnice mag. Anamarije Rožić in predsednice Sekcije za specialne knjižnice Kristine Hacin Ludvik, v katerih so poudarile, da nas bodo samo skupna zavzetost, jasni cilji in dobra organiziranost pripeljali do zelenega statusa v družbi. Samo skupaj smo lahko bolj vidni, dovolj glasni in upoštevani, status pa si ustvarjamo predvsem sami!

Otvoritvi je sledil strokovni del delavnice, ki se je pričel z uvodnima vabljenima predavanjema. Najprej nam je gostja iz Madžarske ga. Margith Balogh, predsednica sekcije za tehniške knjižnice in podpredsednica nacionalnega združenja medicinskih knjižnic, je predstavila specialne knjižnice na Madžarskem, z vidika položaja, stanja, zakonodaje in združenj.

Nato je dr. Primož Južnič predstavil v bolonjskem duhu prenovljen študijski program Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, ki je trenutno še v fazi akreditacije, izvajati naj bi se začel v šolskem letu 2006/07. Povedal je, da je reforma študija nujna, saj hiter razvoj informacijske tehnologije in informacijske družbe zahteva nova znanja, študij je potrebno narediti primerljiv s podobnimi v EU. V svetu se pojavljajo novi poklici, vezani na knjigo in obdelavo informacij, za katere je smiselno izobraževanje na univerzitetni ravni.

Glavne značilnosti novih študijskih programov so: shema 3 + 2; program bo imel tri nosilne smeri (bibliotekarstvo, informacijska znanost, knjigarstvo); prva tri leta bo študij enoten, kasneje bo

možen podiplomski študij (bibliotekarstva, šolskega knjižničarstva, informacijske znanosti, knjigarstva). Študij bo fleksibilen, saj bo mogoče prepletanje znanj iz treh osnovnih področij, na drugi stopnji bo možnost študija tudi za diplomante drugih smeri, zaradi primerljivih programov pa bo možno tudi mednarodno sodelovanje. Poudaril je, da bo praksa odslej pomemben sestavni del študijskega programa. Sledila je živahna razprava predvsem o izbiri naziva programa in diplomantov ter dvopredmetnem študiju.

Naslednji tematski sklop je obravnaval status knjižnic v Sloveniji, ki je bil prikazan v treh referatih. Osnova zanje je bila anketa o plačah in napredovanju zaposlenih v slovenskih knjižnicah, ki je potekala v poletnih mesecih leta 2005. Mojca Dolgan Petrič je predstavila namen, izvedbo in vsebino ankete. To je bil skupni projekt Sekcij za visokošolske in specialne knjižnice ter Komisije za izobraževanje ZBDS, ki je imel namen posneti stanje pred uveljavitvijo nove zakonodaje.

Povod za izvedbo omenjene ankete so bile spremembe, ki jih prinaša nov zakon o sistemu plač v javnem sektorju, velike razlike v plačah med zaposlenimi v različnih vrstah knjižnic, pomanjkanje tovrstnih informacij in zgledi iz tujine, kjer takšne ankete opravljajo že več kot 20 let. Referentka je komentirala skupne rezultate ankete in med ostalim izpostavila slabo odzivnost (sodelovalo je 9% vseh knjižničnih delavcev, 196 anket je bilo primernih za obdelavo) in razlike v višini osebnih prejemkov pri različnih vrstah knjižnic. Kar 48% respondentov je menilo, da so nagrajeni slabo ali zelo slabo. Največji problem knjižničnih delavcev je po mnenju respondentov iz vseh vrst knjižnic slaba podoba knjižničarskega poklica v družbi, sledijo podrejen položaj, sistemizacija in drugo. Izvedena anketa je pilotna študija, vprašalnik je potrebno še nekoliko

dodelati, anketa pa naj bi postala del redne dejavnosti ZBDS.

V nadaljevanju je mag. Anamarija Rožič prikazala rezultate ankete posebej za visokošolske knjižnice, kjer je bil odziv boljši, in sicer je 18,2% zaposlenih izpolnilo vprašalnik. Izpostavila je precejšnje razlike pri plači za isto izobrazbo in nizko zadovoljstvo s prihodki. Kar 58% respondentov je menilo, da so "slabo nagrajeni" oz. "zelo slabo nagrajeni". Večina je bila mnenja, da ima dobre možnosti za permanentno izobraževanje. Formalna usposobljenost zaposlenih je sicer dobra, le petina pa se je usposabljala v informacijskih znanjih in managementu. Možnosti napredovanja v plačilne razrede so slabe, saj kar 23% vprašanih v šestih letih ni napredovalo niti enkrat, stimulacije pa ni prejelo kar 45,3% respondentov iz visokošolskih knjižnic. Kot najbolj pereč problem so visokošolski knjižničarji izpostavili podrejen položaj v matični organizaciji, sledili so slaba možnost napredovanja oz. kariere, sistemizacija, slaba podoba knjižničarskega poklica v družbi in zmanjševanje števila delovnih mest. Anketirani so menili, da bi za izboljšanje svojega položaja potrebovali več enotnosti v lastnih vrstah, boljše sodelovanje in povezovanje med knjižnicami, več je potrebno storiti za samopodobo in promocijo lastnega dela in aktivneje sodelovati v matični ustanovi.

Kristina Hacin-Ludvik je v nadaljevanju predstavila rezultate ankete še za specialne knjižnice. Kritične točke, ki jih je bilo mogoče izpostaviti na podlagi dobljenih odgovorov so bile zlasti majhno število zaposlenih, enostransko dodatno izobraževanje, starostna struktura, vzgoja kandidatov za vstop v stroko, slaba vključenost v društveno in sindikalno dejavnost in nezadovoljstvo s prihodki. Položaj bi se dalo izboljšati z več strokovnega povezovanja in sodelovanja v društvih in sindikatih,

usposabljanjem za vodenje in nova specialistična znanja, s spremljanjem novosti in povezovanjem med teorijo in prakso, inovativnostjo ter lastno promocijo.

Ker bosta nova uredba o financiranju visokošolskih zavodov in zakon o sistemu plač v javnem sektorju imela dolgoročne posledice na delovanje in kadrovanje knjižnic, smo na okroglo mizo, ki je sledila v popoldanskem delu delavnice, povabili goste s pristojnih ministrstev, Univerze v Ljubljani in predstavnika sindikatov. Okroglo mizo je kot moderatorka vodila Sandra Kurnik Zupanič, sodelovali pa so gostje: ga. Mojca Fon Jager (sekretarka na Ministrstvu za javno upravo, Direktorat za plače v javnem sektorju), mag. Jelka Gazvoda (Ministrstvo za kulturo, Sektor za knjigo in knjižničarstvo), g. Bojan Hribar (sekretar sindikata VIR, vodja pogajalske skupine reprezentativnih sindikatov javnega sektorja) in g. Ivan Kanič (vodja knjižnice EF in predsednik Knjižničnega sveta UL). Žal sta se opravičila predstavnik Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo in predstavnik Univerze v Ljubljani.

V Sloveniji je, po podatkih iz leta 2003, v vseh knjižnicah 2478 delavcev, od tega v visokošolskih 485, splošnih 938, specialnih 220 in šolskih 835 delavcev. Sandra Kurnik Zupanič je v uvodu pojasnila razlike v količnikih in plačah v različnih knjižnicah. Šolski knjižničar ima višji izhodiščni količnik in plačo, kot kolegi iz drugih knjižnic.

Sistem napredovanja omogoča šolskemu knjižničarju v osnovnem in srednjem šolstvu napredovanje tako v plačilne razrede, kot tudi napredovanje v strokovne pedagoške nazive (npr. šolski knjižničar z nazivom mentor ima izhodiščni količnik 3.60, z nazivom svetovalec 3.80 in nazivom svetnik 4.20). Za razliko od bibliotekarja v visokem šolstvu in kulturi ima torej

možnost napredovanja, ki je finančno ovrednoteno.

Gostje so pojasnili, da je cilj novega plačnega sistema prav to, da se položaj primerljivih poklicev v različnih dejavnostih izenači in da bo za primerljivo delovno mesto tudi plača enaka. Nov plačni sistem naj bi zagotovil transparentnost, primerljivost plač za enako stopnjo izobrazbe v celem javnem sektorju in vzpostavitev skupnega plačnega sistema za vse javne uslužbenke.

Predstavnik sindikatov je pojasnil vlogo sindikatov pri tem. Z vlado se pogajajo o razvrščanju orientacijskih delovnih mest v plačne razrede, določanju razmerij med posameznimi orientacijskimi delovnimi mesti (knjižničarjem, dramskim igralcem, zdravnikom, državnim uradnikom...), enotnih kriterijih in merilih za vse delavce v javnem sektorju, plačnih razredih, nagrajevanju delovne uspešnosti in o tem, kako se bodo delili dodatki. Orientacijska delovna mesta in nazivi so del kolektivne pogodbe za javni sektor. Ta delovna mesta predstavljajo za posamezno dejavnost primerljivo plačo z ostalimi dejavnostmi (npr. učitelj v šolstvu, bibliotekar v knjižničarstvu ipd.). Za knjižničarstvo je določeno zaenkrat eno orientacijsko delovno mesto - bibliotekar s VII. stopnjo izobrazbe. Vsa ostala delovna mesta znotraj dejavnosti bodo del kolektivnih pogodb dejavnosti. Na podlagi zbranih podatkov, ki jih dobijo od resorjev, pripravlja Ministrstvo za javno upravo Katalog delovnih mest za vse dejavnosti. Ta bo kasneje osnova za sistemizacijo delovnih mest vseh javnih zavodov. Nov zakon prinaša tudi nominalni znesek plače, ki bo sestavljena iz osnovne plače, delovne uspešnosti in napredovanja. Predstavnik sindikatov je pojasnil predlog napredovanja po novem zakonu: za tiste dejavnosti, ki so imele že pred sprejetjem tega zakona možnost napredovanja v strokovne nazive bo

veljalo, da bo mogoče napredovati za 5 plačnih razredov. Tisti, ki te možnosti niso imeli, pa bodo napredovali za 10 plačnih razredov. Zakon določa, da prevedba v novo plačo ne sme prinesiti nižjih plač. Če bo neka plača neprimerljiva - višja, bo ostala toliko časa nespremenjena, da bo prišlo do izenačitve s tistimi, ki so imeli nižje plače, pa so na primerljivem delovnem mestu.

Pravilnik o napredovanju v strokovne nazive v knjižnični dejavnosti, ki ga pripravljajo na Ministrstvu za kulturo, skuša združiti strokovne nazive in plačni sistem, veljal pa naj bi predvsem za knjižnične delavce v kulturi, ob soglasju ministra za visoko šolstvo in znanost pa tudi za knjižničarje v visokem šolstvu in specialnih knjižnicah s področja znanosti. V živahni razpravi, ki je sledila posameznim predstavitvam, so gostje še zatrdili, da naj bi nov plačni zakon zagotovil primerljivost, ne glede na to, ali bo delovno mesto nosilno v neki dejavnosti ali spremljajoče v drugi dejavnosti. V zvezi s prehajanjem knjižničnih delavcev med resorji zastopajo sindikati v pogajanjih stališče, da bi se lahko nekomu, ki bo opravljal na novem delovnem mestu enako dejavnost, priznal tako naziv, kot tudi plačni razred. Če pa bo opis nalog drugačen, bo novo delovno mesto drugače ovrednoteno in se tudi napredovanja ne bodo mogla prenašati. Šolski knjižničar naj bi imel na primer možnost napredovati po obeh pravilnikih, ne bo pa mogoče z bibliotekarskim strokovnim nazivom napredovati v šolskem sistemu.

Na okrogli mizi smo se torej udeleženci seznanili s situacijo in dosedanjimi aktivnostmi na področju nove plačne politike in tako dobili izhodišča za nadaljnje delo. Ker bo katalog delovnih mest predstavljal osnovo za sistemizacijo delovnih mest, je potrebno napore usmeriti v pripravo informacij in strokovnih izhodišč za razvrstitev

poklicev v knjižničarstvu v katalog. Jasno je, da moramo delavci tako v specialnih kot v visokošolskih knjižnicah oblikovati in predstaviti svoja stališča ter aktivno sodelovati pri oblikovanju strokovnih izhodišč. Mesto za aktivno vlogo knjižničarjev je znotraj stroke in v svojih matičnih institucijah, pri čemer je potrebno sodelovanje in usklajevanje. V primeru visokošolskih knjižnic univerze posredujejo svoje predloge Ministrstvu za visoko šolstvo, zato je potrebno pripraviti strokovne podlage za univerze. Tudi pri pripravi Pravilnika o strokovnih nazivih v knjižničarstvu, ki ga pripravljajo na Ministrstvu za kulturo, morajo svoje pripombe podati in uskladiti udeleženci: stroka (bibliotekarska društva in sekcije oz. Zveza društev, Odddelek za bibliotekarstvo informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti, Nacionalni svet za knjižničarstvo), delavci v stroki, delodajalske organizacije, univerze. Pravilnik bo le tako lahko oblikoval trdna merila stroke o mestu in strukturi knjižničarskih poklicev.

Sindikalno delovanje je eden od dejavnikov, ki poveča možnosti upoštevanja stališč knjižničarjev v javnih razpravah in pogajanjih z vlado. Sindikati, ki pokrivajo posamezne dejavnosti (SVIZ, GLOSA...), bi morali enotno zastopati interese knjižničarjev pri pogajanjih.

Potrebno je usklajevanje stališč o poteh napredovanja visokošolskih knjižničarjev. Žal na okrogli mizi nismo dobili odgovorov na nekatera konkretna vprašanja v zvezi s položajem knjižničnih delavcev na Univerzah. Sedanja sistemizacija ne predvideva delovnih mest habilitiranih bibliotekarjev in ne priznava strokovnih nazivov, zato napredovanja niso možna. Razčistiti moramo dileme o možnostih napredovanja po habilitacijskih merilih ali napredovanja po strokovnih nazivih – kaj pomeni eno in kaj drugo – ter uskladiti stališča za pogajanja znotraj univerz.

Univerze. V primeru Univerze v Ljubljani obstaja problem kadrovskih normativov, saj niso upoštevani novi načini dela in dejavnosti visokošolskih knjižnic. Če bodo ti normativi začeli veljati, bodo zelo prizadeli knjižnice, saj po izračunih predvidevajo manjše število zaposlenih delavcev v knjižnicah.

Prispevek so pripravile:
mag. Anamarija Rožič,
Kristina Hacin-Ludvik,
Mojca Dolgan-Petrič,
mag. Karmen Stopar,
mag. Mirjam Kotar

MEDNARODNA SREČANJA

9. IFLA KONFERENCA O MEDKNJIŽNIČNI IZPOSOJI IN POSREDOVANJU DOKUMENTOV

Tallinn, Estonia
20. do 23. september 2005

Poročilo o udeležbi na mednarodni konferenci (1)

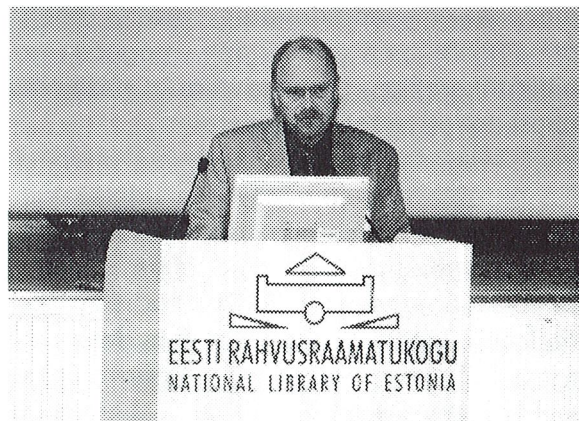
V času od 20. do 23. septembra je v Tallinnu, v Estoniji potekala deveta mednarodna konferenca o medknjižnični izposoji in posredovanju dokumentov.

Pokrovitelj konference je bila tudi tokrat Sekcija IFLA za posredovanje dokumentov in izmenjavo virov. Konferenca poteka vsaki dve leti in je vsakič v drugem kraju, kar je v skladu z nalogami in cilji sekcije, da z informacijami in izobraževanjem svojih članov širi in izboljšuje izmenjavo dokumentov. 7. konferenca je bila leta 2001 v Ljubljani

Letošnjo konferenco je sklicala in pripravila Nacionalna knjižnica Estonije. Prišlo je okoli 170 delegatov iz 25 držav z vseh kontinentov.

Program je obsegal šest sklopov predavanj, v okviru katerih se je zvrstilo okoli petindvajset referatov. Tematika večine se je nanašala na problematiko avtorskih pravic v času informacijske družbe in mednarodno izposajo ter univerzalno dostopnost do publikacij, na linijsko dostopne bibliografske podatke in polna besedila, na zgodovino medknjižnične dejavnosti v Estoniji in Južni Afriki, na portale ter orodja za medknjižnično izposajo in dobavo dokumentov ob podpori standardov (Z39.50 - iskanje informacij, Z 39,83 - vodenje izposoje, ISO 10161 - medknjižnična izposoja, IPIG Profile - za medknjižnično izposajo, NCIP protokol - za direktno konzorcijsko izposajo in izposajo/medknjižnično izposajo itd.). Predstavljeni so bili nekateri lokalni elektronski naročniški sistemi, med njimi tudi sistem za naročanje v medknjižnično izposajo knjižnice Inštituta Rudjer Bošković iz sosednje Hrvaške.

Uvodno predavanje je imel predsednik sekcije Poul Erlandsen, iz Danish National Library of Pedagogy. Podal je pregled zadolžitev in novosti v zvezi z vlogo organizacije IFLA in Sekcije za medknjižnično izposajo na globalnem trgu izmenjave virov in posredovanja gradiv.

Slika 1: Poul Erlandsen

V zadnjih letih se je mednarodna izmenjava dokumentov zelo povečala, predvsem zaradi vedno večjega števila orodij za iskanje po internetu, ki omogočajo lociranja polnih besedil gradiv in neposredno dobavo.

IFLA, ki je bila ustanovljena leta 1927 v Edinburgh-u, na Škotskem na mednarodni konferenci, ima danes čez 1700 članov v več kot 150 državah in sedež v Haagu, na Nizozemskem. IFLA je neodvisna, mednarodna, nevladna, neprofitna organizacija, katere cilji so predvsem trije in sicer: zagotoviti visoke standarde v knjižnicah in informacijskih službah, širiti spoznanje o pomembnosti dobre knjižnice in kvalitetnih informacijskih uslugah in nuditi podporo interesom članov, ki so po vsem svetu. Ima 47 sekcij in 8 oddelkov, ki skupaj pokrivajo vse vidike knjižničarskih in informacijskih storitev.

Vsak član organizacije IFLA lahko izbere sekcijo, ki ga zanima in se vanjo včlani. Izvoljeni člani imajo pravico soodločanja pri nominaciji posameznikov v stalni odbor sekcije. Stalni odbor je profesionalna skupina, ki skrbi za aktivnosti v okviru sekcije.

Tako je Sekcija za posredovanje dokumentov in izmenjavo virov "Section for Document Delivery and Resource Sharing" pristojna za širitev in napredek v dejavnosti tako na nacionalnem kot mednarodnem nivoju, ob uporabi novih tehnologij in za krepitev sodelovanja med knjižnicami in dobavitelji dokumentov. Sekcija spremlja razvoj na svojem področju. Problemov je kar nekaj kot npr. kako poenostaviti poti do lokacijskih podatkov ter do dokumentov, do podatkov o fondih ter načinih pošiljanja oziroma sprejemanja naročil, ki so sprejemljivi za oba partnerja. Nadalje, kako se izogniti visokim poštnim stroškom in kako univerzalno doseči elektronsko dobavo gradiva. Potrebno je omeniti še probleme v zvezi s plačili in visokimi stroški zaradi devizne menjave

ter stroške povezane z bančnimi denarnimi nakazili. Oblikovana je IFLA zadolžnica za članek oz. izposajo dokumenta (v pdf obliki), ki je mednarodno poznana in veljavna, za poenostavitev v plačilnem prometu, zlasti mednarodnem, pa IFLA kuponi ali vaučerji, ki so v veljavi že več kot deset let.

Z vsem naštetim se bo še naprej ukvarjala Sekcija in svoja spoznanja posredovala članom preko svoje spletne strani, časopisa in konferenc.

Sekcija je že leta 1954 pripravila pravila za delovanje knjižnic v medknjižnični izposoji "The Guidelines, entitled International Lending and Document Delivery: Principles and Guidelines for Procedure", katerih namen je bil postaviti ključne standarde za meddržavno medknjižnično izposajo. Izdaja je bila popravljena leta 1978 in 2001. Slednja predvsem zaradi novih tehnoloških možnosti pri posredovanju naročil in gradiv.

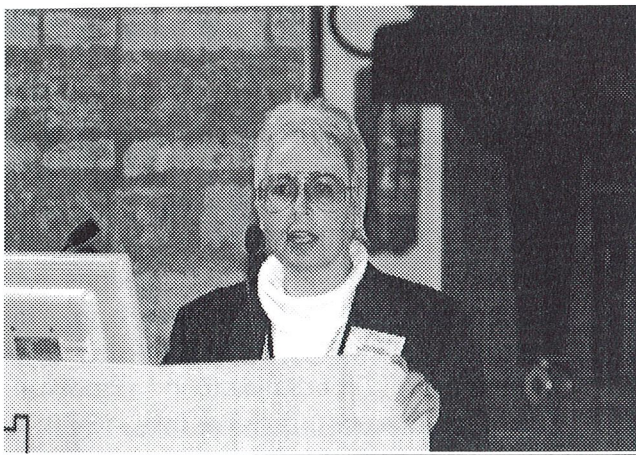
Pravila so prevzele nacionalne knjižnice in na njihovi podlagi oblikovale svoja lastna. Tudi v Sloveniji ravno sedaj na novo oblikujemo pravila in priporočila za bolj učinkovito medknjižnično izposajo in posredovanje dokumentov.

Po priporočilih IFLA mora vsaka država poskrbeti za napisana pravila o poteku in organiziranosti medknjižnične izposoje, kajti knjižnice morajo poznati pravila delovanja medknjižnične izposoje znotraj njihove države. Eno od pravil zavezuje vsako državo, da zagotavlja kopije svojih publikacij katerikoli drugi državi.

V prihodnje bo Sekcija za dobavo dokumentov in izmenjavo virov usmerila svoje aktivnosti v organizacijo delavnic za usposabljanje knjižničarjev za to dejavnost v nerazvitih državah, oblikovanje elektronskega različice IFLA kuponom, organizirala servis Sekcije "vprašaj eksperta", ki bo namenjen

knjižničarski skupnosti po vsem svetu in si prizadevala da bodo licenčnine bolj prijazne in nudile več možnosti za izmenjavo virov.

Za uporabnike medknjižničnega sistema Nemčije SUBITO, ki združuje knjižnice Avstrije, Švice in Lihtenštajna, med njimi so tudi slovenske knjižnice, je bil zanimiv referat direktorice te institucije dr. Traute Braun-Gorgon.

Slika 2: dr. Traute Braun-Gorgon

Subito je medknjižnični sistem Nemčije, Avstrije, Švice in Lihtenštajna, ki omogoča dostavo dokumentov elektronsko, po faksu in po pošti, s sedežem v Berlinu.

Subito je knjižnični sistem, ki ne zaračunava plačila nadomestila uporabe gradiva, ki ga določa zakon o avtorskih pravicah.

Njihovo poslanstvo je nuditi podporo napredku znanosti, raziskavam in vzgoji z omogočanjem neposrednega dostopa do literature javnih akademskih knjižnic članic in to na osnovi sodobnega kataloškega sistema in napredne komunikacijske tehnologije.

Subito je uporabniku zelo prijazen sistem, ki omogoča članom hitro dostavo dokumentov v vseh oblikah. Dobaviteljice so zavezane, da najkasneje v 72 urah realizirajo naročilo oziroma dajo negativen odgovor.

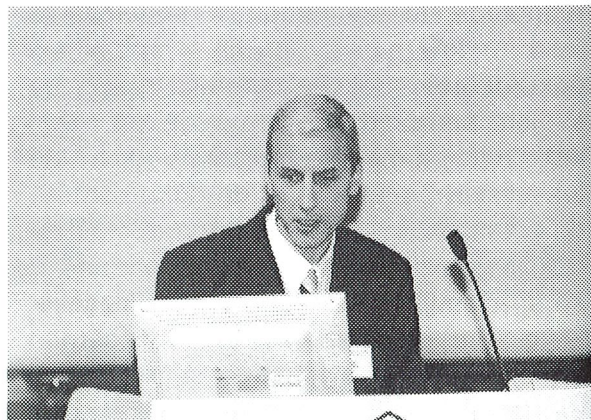
Gospa dr. T. Braun-Gorgon je na začetku svojega predavanja na kratko predstavila sistem SUBITO, potem pa se je lotila perečega problema avtorskih pravic.

Povedala je, da je zaenkrat na tem področju stanje nespremenjeno. Čakajo namreč na direktive EU glede zakona o avtorskih pravicah.

Novembra naj bi v nemški vladi razpravljali o zakonskem osnutku za izvrševanje EU direktive o avtorskih pravicah. Gospa Braun-Gorgon je poudarila, da izvajajo na servis velike pritiske – predvsem s strani založnikov in ponudnikov elektronskih virov. V ta namen so razvili novo programsko opremo "Digital Rights Management", ki bo v kratkem v uporabi in bo naročniku dokumenta omogočala na podlagi autentifikacije desetkratni dostop do naročenega dokumenta in dvakratno tiskanje.

Svoje predavanje je zaključila z velikim optimizmom in v upanju, da bo nemška vlada prisluhnila njihovem problemu plačevanja nadomestila uporabe gradiva, ki ga določa zakon o avtorskih pravicah. In če ne? V tem primeru bo za vse nas, velike uporabnike sistema SUBITO, to res velika, zelo, zelo velika izguba.

Kako do učinkovitega in uporabniku prijaznega servisa medknjižnične izposoje je predstavil Peter Sidorko z University of Hong Kong.

Slika 3: Peter Sidorko

Povod za spremembe je bilo zmanjšano financiranje visokošolskih inštitucij v Specialni administrativni regiji Kitajske Hong Kongu (HKSAR) s strani države, kar je seveda pomenilo tudi manj sredstev za univerzitetne knjižnice. Knjižnice treh od osmih univerz, ki so financirane iz državnega proračuna: Univeristy of Hong Kong, City University of Hong Kong in Lingnan University so se odločile, da je potrebno oplemenititi in še bolj upravičiti dodeljena sredstva. Izkoristile so prednosti, ki jih daje tehnologija in se lotile eksperimenta, da se povežejo in omogočijo svojim uporabnikom neposredno pošiljanje meknjižničnih naročil v knjižnice vseh treh univerz. S tem so nedvomno postale njihove zbirke bogatejše, študentje pa so dobili dostop do več znanja, kar je bil tudi glavni motiv, da so se lotili projekta.

Določili so delovno skupino, da razišče in priporoči programsko opremo, ki mora omogočati naslednje:

- da sistem sprejema neposredna uporabnikova naročila;
- da sistem podpira vodenje neposredno poslanih naročil za medknjižnično izposojanje od uporabnika do knjižnice, ki gradivo posoja;
- da predhodno preveri medknjižnična naročila z zbirko uporabnikove knjižnice in blokira naročila za gradivo, ki je na polici v domači knjižnici;
- podpira kitajsko, japonsko in korejsko pisavo.

Kot najprimernejša se je izkazala INN Reach programska oprema, ki je eden od proizvodov Innovative Interfaces iz Emeryville, Kalifornina, ZDA, ki ima pisarne po vsem svetu.

Med uporabniki iz Evrope pa je poleg nekaterih drugih tudi knjižnica prestižne francoske Sorbonne. INN-Reach je sistem za medknjižnično izposojanje in

posredovanje dokumentov, ki omogoča knjižnicam, da povežejo svoje vire, razširijo svoj katalog, ne glede na to, ali so ali niso del formalnega konzorcija. Ta sistem za medknjižnično naročanje gradiva so omenjene tri hongkongške univerzitetne knjižnice poimenovala Hong Kong Academic Library Link (HKALL).

Povezale so svoje baze bibliografskih zapisov, vsaka knjižnica je sama določila gradivo, ki ga daje oziroma ne daje v izposojanje. Zavzeli so se za pravilo, da knjižnica izposoja drugim uporabnikom v okviru sistema HKALL vse gradivo, ki ga sicer izposoja svojim članom.

Sistem omogoča, da uporabnik po tem, ko najde bibliografski zapis v OPAC-u, sam določi lokacijo za prevzem gradiva, gre torej za "podaljšano izposojanje". Knjižnica dobaviteljica pošlje gradivo na izbrano lokacijo, kjer ga naročnik tudi prevzame. Podobno je z vračanjem.

Pilotski projekt HKALL se je izkazal kot zelo uspešen. Po devetih mesecih uporabe sistema so merili njegovo učinkovitost in ugotovili, da se je medknjižnična izposoja povečala za 400% med navedenimi tremi knjižnicami. Izkazalo se je, da je medknjižnična izposoja z uporabo HKALL-a dosti cenejša od tradicionalnega sistema za to dejavnost (glede na to, da uporabnik veliko postopkov v pocesu izvede sam), saj se je posoja pocenila za 42%, izposoja pa za 45%. Kar 95% zahtevkov za medknjižnično izposojanje je bilo realiziranih v dveh delovnih dneh (prej le 9%). 80% uporabnikov je ocenilo uporabo sistema kot odličen ali zelo dober vir pridobivanja gradiva, ki ga ni moč dobiti v domači knjižnici.

Še boljše rezultate pričakujejo v bližnji prihodnosti, ko se bo združilo vseh osem hong-kongških univerz. Sedaj namreč projekt podpira tudi vlada, ki je odobrila

dodatnih 10 milijonov hongkonških dolarjev, da bodo sistem uporabljale knjižnice vseh osmih univerz. Namen je, da se s sodelovanjem vseh univerz razpoložljivi viri čim bolj uporabijo. Hkrati je to skupen prispevek k znanosti in k na znanju temelječi družbi.

Referat kolega iz Hong Konga ni bil edini, ki je predstavil, kako pomembno je dogovarjanje, usklajeno delovanje in času primeren izbor programske opreme. Tudi slovenske knjižnice smo nedvomno pred enakimi izzivi, samo udejanjiti jih je še treba.

Vida Močnik
Centralna tehniška knjižnica Univerze v
Ljubljani
Slavica Zrakič
Centralna ekonomska knjižnica

Poročilo o udeležbi na mednarodni konferenci (2)

Na konferenci se je predstavila tudi država gostiteljica s prispevkom o zgodovini in sodobnih načinih dela medknjižnične izposoje v estonskih knjižnicah. Posebej je bila predstavljena vloga knjižnic v preteklosti in danes, saj si danes v Estoniji 1,3 milijona prebivalcev v 639 knjižnicah (brez šolskih knjižnic) izposodi letno prek 13 milijonov izvodov knjižničnega gradiva.

Prvi začetki medknjižnične izposoje segajo v leto 1830 v eno najstarejših visokošolskih knjižnic v tem delu Evrope, v knjižnico univerze v Tartuju. Prve knjige so že izposojali tudi izven univerze in celo izven ozemlja Estonije, le prek osebnega zaprosila na rektorja univerze.

V nekaterih primerih so knjige pošiljali s pošto, večinoma pa s posredovanjem ambasad posameznih držav. Pogosto so od knjižnic izposojevalk zahtevali jamstvo, da je v knjižnici poskrbljeno za ustrezno požarno varnost. Posredovanje

gradiva je vključevalo veliko korespondence (o prejemu, vračilu itd.), vključevalo pa je tudi izposajo zemljevidov, pisem in celo rokopisov. Zanimiv je podatek, da je najdaljši rok izposoje v tem času zabeležen pri izposoji Kantovega rokopisnega gradiva, posodili so ga Berlinski akademiji znanosti zaradi objave, in je trajalo sto let. Največ zahtevkov iz tujine je prihajalo iz sosednjih držav in Nemčije. Postopki medknjižnične izposoje so veljali za zamudne in, v vodstvih nekaterih knjižnic, za manj zaželeno knjižnične storitve, saj so posredovali tudi že kopije, za katere razpoložljivi viri pravijo, da so jih pripravljali ročno.

Na bolj uradnih temeljih, podprtih z zakonskimi določili, je medknjižnična izposoja na univerzi v Tartuju pričela delovati leta 1919, ko je bilo tudi uradno sprejeto stališče, da se gradivo izposoja vsem knjižnicam in drugim ustanovam, ki jamčijo za varnost gradiva in so pripravljene sodelovati v medknjižnični izposoji na temeljih recipročnosti.

Uspešnejše in učinkovitejše sodelovanje na področju mednarodne medknjižnične izposoje je bilo poudarjeno tudi na prvem baltskem kongresu knjižničarjev leta 1930 v Rigi. Glavni interes v mednarodni medknjižnični izposoji pa so predstavljale estonske doktorske disertacije, ki so si jih izposojali z vsega sveta.

Ob priključitvi Estonije bivši Sovjetski zvezi so prevzeli v letu 1955 sprejeta sovjetska pravila o medknjižnični izposoji, obenem pa jim je to omogočalo še boljši dostop do gradiva sovjetskih knjižnic, ki so takrat premogle zelo bogate fonde. Sistem medknjižnične izposoje je po sovjetskih pravilih postal zelo centraliziran, hierarhičen, način dela pa postavljen strogo in natančno. V tem obdobju se pojavijo prvi tiskani centralni

katalogi tujih knjig in serijskih publikacij z nahajališči, zato je medknjižnična

katalogi tujih knjig in serijskih publikacij z nahajališči, zato je medknjižnična izposoja na lokalni ravni izredno naraščala. Bila je brezplačna, stroške poštnin so si knjižnice sporazumno delile. Manj dostopna pa je bila medknjižnična izposoja iz tujine, saj takratni sistem (ne)konvertibilnih valut ni omogočal enostavnega plačevanja storitev, zato je bil dostop do izposoje iz tujine omejen le na nekaj večjih moskovskih knjižnic.

Po osamosvojitvi Estonije v letu 1991 je sistem medknjižnične izposoje deloval še naprej na postavljenih temeljih, ob tem pa se je postopoma večalo število naročil iz tujine.

Odločilno vlogo pri učinkovitejšem poslovanju medknjižnične izposoje sta predstavljala leta 1996 ustanovljen knjižnični konzorcij, ki omogoča dostop do številnih elektronskih virov in uvedba vzajemnega kataloga z integriranim knjižničnim sistemom INNOPAC. Vladni program za pospeševanje informacijsko-tehnološkega razvoja je omogočil, da je osnovna računalniška oprema na voljo že v vsaki, tudi vaški knjižnici.

Danes poteka večji del komunikacij v medknjižnični izposoji po elektronski poti. Z mednarodno medknjižnično izposojjo se ukvarjajo: Estonska nacionalna knjižnica, Univerzitetni knjižnici v Tartuju in Tallinnu in Knjižnica tehniške fakultete v Tallinnu s predstavitvami storitve na spletnih straneh. Po podatkih iz leta 2004 so 402 knjižnice posredovale 8282 zahtevkov v medknjižnični izposoji znotraj Estonije, le štiri pa 8248 naročil v tujino.

Medknjižnična izposoja znotraj Estonije je še naprej večinoma brezplačna, izposoja iz tujine pa plača uporabnik v obsegu, ki ga določa knjižnica glede na svoje finančne zmožnosti, saj zakonsko področje plačevanja storitev ni posebej

opredeljeno.

Estonija je majhna dežela z omejenimi finančnimi zmogljivostmi, vendar ima jasno začrtano vizijo razvoja, ki bo temeljila na uvedbi in uporabi visoke tehnologije, zato bodo potrebna nova znanja, povečan obseg raziskovalnega in razvojnega dela. Osnove za takšna prizadevanja temeljijo na sodobni in spretni strategiji pridobivanja in izgradnje knjižničnih zbirk v najširšem pomenu, vrzeli v teh prizadevanjih pa bo kazalo nadoknaditi s storitvami medknjižnične izposoje in dobave dokumentov.

Valerija Žagar
Narodna in univerzitetna knjižnica

KONFERENCA ONLINE INFORMATION

London, 29. november do
1. december 2005

Peščica bibliotekarjev smo se tudi letos udeležili konference Online Information v Londonu. Konferenca tradicionalno poteka v treh vzporednih sejah, poleg rednih sej pa so na programu tudi različne okrogle mize, mednarodni forumi, delavnice itn. Če omenimo še številne krajše brezplačne predstavitve v okviru sejma v t.i. "theatres", predstavitve ponudnikov itn., lahko vidimo, da gre res za obsežen dogodek.

Letos je bilo izpostavljenih več glavnih tem - nekatere že tradicionalne, druge pa nove. Velik poudarek je bil na odkrivanju informacij, predvsem na namiznih orodjih za iskanje informacij in integriranju iskanja v druge aplikacije. Tema se je zaključila s panelno diskusijo.

Najbolj zanimiva tema za knjižnice je bila gotovo razvoj v knjižnicah in založništvu. Posebej so bili izpostavljene možnosti in

izzivi, ki jih prinaša digitalizacija, tako v govoru g. Goramana predsednika America Library Association in ge. Niggeman, direktorice nemške nacionalne knjižnice. Niggemanova je izpostavila uporabniške zahteve po digitalizaciji tiskanih fondov in dostopu na daljavo. Dolgoročno ohranjanje gradiva v elektronski obliki postaja zahteven izziv zlasti za nacionalne knjižnice. Referat ge. Myers je bil usmerjen predvsem v demistifikacijo projektov Google Scholar in Google Print. Ga. Stoddart je predstavila, kako je potekalo preoblikovanje knjižnice Organizacije združenih narodov v sodobno knjižnico. G. Myhill in Fons sta predstavila delovanje združevalnega iskalnika in povezovalnika v sodobnem knjižničnem portalu. G. Jongejan je govoril o novi vlogi agentov oziroma posrednikov med založniki in knjižnicami ter podpori pri kompleksnosti izbire na tržišču. Ga. Morris iz ALPSP pa je predstavila rezultate študije o prosto dostopnih znanstvenih časopisih, ki med drugim izpostavlja nekoliko manjšo kvaliteto tovrstnih ponudnikov v primerjavi z drugimi: manjše število objavljenih člankov, večja zakasnitev pri objavi ter v povprečju slabša finančna zdržnost. G. Lund je govoril o poskusnem servisu Connotea (<http://connotea.org>), kjer lahko uporabniki gradijo osebno knjižnico ter v medsebojnem sodelovanju sami upravljajo z informacijami.

Naslednja velika tema je bilo upravljanje z vsebinami v podjetju, predstavljene so bile študije primerov, potekala je tudi panelna diskusija o prihodnosti upravljanja z vsebinami. Novi načini objavljanja na spletu, tu mislimo predvsem wikije, bloge in RSS, so bili deležni posebne pozornosti. Organizatorji so se potrudili povabiti Jimmy Walesa, ustanovitelja Wikipedije.

Ne smemo pozabiti na slovenski prispevek, kjer sta David Bowden in

Polona Vilar predstavila poskus oblikovanja evropskega kurikuluma za področje iskanja in poizvedovanja po informacijah.

Vseh referatov je bilo toliko, da se jih niti fizično ni bilo moč udeležiti, zato sem lahko zgoraj le zelo na kratko predstavil samo nekaj, po mojem izboru najbolj zanimivih referatov. Zbornik konference je zainteresiranim na voljo v Informacijskem centru za bibliotekarstvo NUK.

mag. Gorazd Vodeb
Narodna in univerzitetna knjižnica

MEDNARODNA DEJAVNOST

Die Europäische Bibliothek L
sos The European Library De l
uropeos La Biblioteca Europe

www.TheEuropeanLibrary.org

EVROPSKA KNJIŽNICA (THE EUROPEAN LIBRARY) Evropska digitalna knjižnica v akciji

Več knjižnic, več zbirk, več hitrosti

Evropska knjižnica je prejšnji teden namestila verzijo 1.1. Spletni portal je pričel delovati že marca letos v svoji beta/pilotni verziji. V minulih mesecih je servis zbiral povratne informacije in izpeljal anketo o delovanju servisa v živem okolju, da bi izboljšal svojo

ponudbo v skladu z željami in potrebami uporabnikov.

Zdaj lahko iščemo po 113 zbirkah, ki jih kreira 12 knjižnic, do nadaljnjih 30 zbirk pa dostopamo preko hipertekstovne povezave.

V začetku leta 2006 bodo dodali še 3 nacionalne knjižnice in njihove zbirke, do konca 2006 pa bo predvidoma sodelovalo vsaj 23 knjižnic z več kot 200 podatkovnimi zbirkami, dosegljivimi online.

Tak dostop do milijonov dokumentov in digitalnih objektov širom po Evropi predstavlja pravi začetek Evropske digitalne knjižnice. Da pa nacionalne knjižnice lahko sodelujejo v tem servisu s svojimi zbirkami, morajo upoštevati določene standarde za metapodatke in iskanje, ki zagotavljajo interoperabilnost. Izboljšave v osnovnih metapodatkih in na oddaljenih strežnikih omogočajo večjo natančnost pri iskanju informacij na portalu.

Iščemo lahko ne glede na geografske meje po zbirkah, ki jih veliki iskalniki ne morejo zajeti in indeksirati. Tako so na voljo čudovite grafične upodobitve različnih tem npr. v zbirkah plakatov ali zemljevidov in atlasov. Raziskovalci pa najdejo reference za njihova interesna področja v vseh sodelujočih knjižnicah, ne le v njihovi 'lastni' nacionalki.

Osnova vsega je zelo preprost, poceni portal s tehnologijo spletnega pregledovalnika, ki nudi dostop do bogatih virov podatkov vsem, ki jih zanima in imajo možnost za uporabo evropske kulturne dediščine kar na namizju.

Povratne informacije so dobrodošle; spomladi 2006 bo Evropska knjižnica izvedla še eno anketo med uporabniki

portala in na osnovi rezultatov določila prioritete za naslednje obdobje.

Za več informacij o Evropski knjižnici kontaktirajte:

Jill Cousins
Jill.Cousins@TheEuropeanLibrary.org
Tel. +31 (0)70 314 0952

Zoran Krstulović
zoran.krstulovic@nuk.uni-lj.si
Tel.: (01) 2001 100

PREDSTAVLJAMO VAM

NOVO !

dLib.si
DIGITALNA KNJIŽNICA
SLOVENIJE

The screenshot shows the dLib.si website interface. At the top, it says "dLib.si Digitalna knjižnica Slovenije" and "Informacijski portal za upravljanje z znanjem". Below this, a description states: "Digitalna knjižnica Slovenije je spletni portal za dostop do digitaliziranega znanja in kulturnih zakladov. Ponuja prosto iskanje po virih in dostop do digitalnih vsebin - revij, knjig, rokopisov, zemljevidov, fotografij, glasbe in priročnikov." The interface includes a search bar with "Išči po:" and a dropdown menu showing "Avtorju" and "najdi". There are buttons for "Enostavno iskanje" and "Napredno iskanje". The "Napredno iskanje" section has fields for "Išči po:" with dropdowns for "Avtorju", "Naslovu", and "Predmetnih oznak", each with "IN" and "OR" options. Below this, there are checkboxes for various collections: "Katalog NLK", "Slovenska bibliografija", "Slovenska retrospektivna bibliografija člankov", "Zbirka portretov znanih Slovencev in Slovenecov", "Stari zvočni posnetki slovenske glasbe", and "Zemljevidi slovenskega ozemlja". On the right, there is a section "Iskalnik išče po zbirkah:" with a list of collections and a link "Tuje znanstvene in strokovna literatura na ...". At the bottom, there are two "Novice" (News) sections with brief headlines.

Kaj je dLib.si?

Digitalna knjižnica Slovenije je spletni portal za dostop do digitaliziranega znanja in kulturnih zakladov. Ponuja prosto iskanje po virih in dostop do digitalnih vsebin - revij, knjig, rokopisov, zemljevidov, fotografij, glasbe in priročnikov. Dostop do zbirk je brezplačen.

Komu je namenjena dLib.si?

Vsem uporabnikom interneta. Še posebej privlačna je za raziskovalce, saj jim nudi obsežno virtualno zbirko gradiva z različnih znanstvenih področij.

Kaj enkratnega ponuja dLib.si?

- dostop do publikacij, ki so izšle na

spletu, ter hiter in enostaven dostop do gradiva, prvotno objavljenega na klasičnih nosilcih;

- združuje raznolike zbirke z enotnim dostopom prek vaše delovne postaje in tako omogoča križno iskanje po zbirkah;
- rezultati iskanja so integrirani in predstavljeni v digitalni obliki;
- v knjižnicah shranjeno znanje tako postaja dostopnejše, pri čemer vaša lokacija ni ovira za dostop do informacij;
- bolj ali manj poznane vsebine so tako dostopne vsakomur, medtem ko so dragoceni originali slovenstva varno shranjeni;
- Narodni in univerzitetni knjižnici ter celotnemu knjižničnemu sistemu omogoča nove metode in orodja na področju zbiranja, ohranjanja ter dajanja v uporabo pisne kulturne dediščine - tiskane in »digitalno rojene«;

- z omogočanjem najširšega dostopa do virov, predstavlja neprecenljivo orodje za raziskovalno delo;
- zagotavlja podporo vseživljenjskemu učenju, znanstvenoraziskovalnemu delu, kulturnemu udejstvovanju in razvoju;
- utrjuje narodovo identiteto v virtualnem okolju;
- prispeva k prepoznavnosti in konkurenčnosti Slovenije v Evropski uniji.

Po katerih zbirkah išče iskalnik portala dLib.si?

Iskalnik išče po zbirkah:

- Katalog NUK
- Slovenska bibliografija
- Slovenska retrospektivna bibliografija člankov
- Zbirka portretov znanih Slovencev in Slovencev
- Stari zvočni posnetki slovenske glasbe
- Zemljevidi slovenskega ozemlja

Prek portala ponujamo tudi dostop do tuje znanstvene in strokovne literature na Mrežniku.

Kdo sodeluje pri razvoju dLib.si?

1. del: Narodna in univerzitetna knjižnica v sodelovanju z domačimi podjetji, ki ponujajo sodobno informacijsko komunikacijsko tehnologijo;
2. del: drugi javni zavodi na področju kulture in znanosti v sodelovanju z domačimi in tujimi podjetji, ki ponujajo sodobno informacijsko komunikacijsko tehnologijo.

Kje najdete dLib.si?

Obiščite spletno mesto **www.dlib.si**.

IMPLEMENTACIJA RFID V KNJIŽNICAH ZA AVTOMATIZACIJO PROCESOV

izkušnje več kot 20 sistemov

1. Uvod

V zadnjih letih so knjižnice svojo ponudbo razširile iz knjig na vire kot so video kasete, glasbene kasete in, kar je najpomembneje, zgoščenke in DVD-je. Ti artikli so precej dragi, zato so med knjižničnimi uporabniki izjemno priljubljeni. Mnoge knjižnice poskušajo ponuditi tudi kak prostor za druženje in kavarno ali atraktivno čitalnico, kar vse prispeva k pozitivni podobi knjižnic. Povečanje ponudbe in večje povpraševanje sta povečala tudi količino dela in potrebo po dodatnih zaposlitvah. A za tekoče stroške je težko dobiti dodatna sredstva – lažje je opraviti enkratne investicije, da ponavljajoče se naloge prenesemo od osebja na avtomatske samopostrežne terminale.

Radiofrenkvenčna identifikacija (RFID) je uveljavljena tehnologija (približno od leta 2001), primerna za prevzem teh ponavljajočih se nalog. Sem spadajo: izposoja, vračanje, razvrščanje in pregled izposojenih enot. RFID sistemi zagotavljajo maksimalni učinek, pod pogojem, da so prostori zasnovani tako, da podpirajo njihovo funkcionalnost in pogostost uporabe.

V tem članku primerjamo dva pristopa k razvrščanju funkcijskih enot v knjižnici:

- tradicionalno centralno razporeditev funkcijskih enot pri pultu (ki ga uporablja osebje)
- decentralizirano razporeditev funkcijskih enot, ki jih uporabljajo uporabniki.

Po teoretski predstavitvi sledijo praktični nasveti za knjižnice, ki izhajajo iz izkušenj z namestitvami RFID v več kot 20 knjižnicah (Bibliotheca RFID Library Systems AG).

2. Primerjava centralizirane in decentralizirane razporeditve funkcionalnih enot

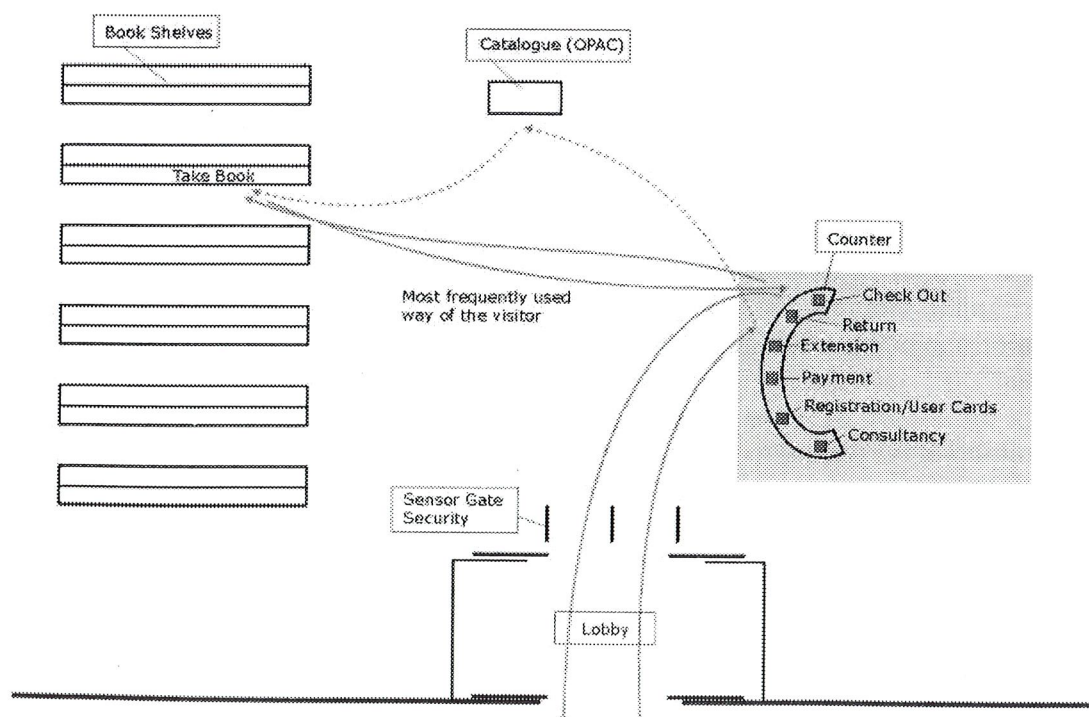
Slika 1 prikazuje model centralizirane razporeditve funkcijskih enot, slika 2 pa decentraliziran razporeditev. Prikazan je samo osrednji prostor, ki je dostopen za obiskovalce. Razporejanje in označevanje enot ter administracija (ki ponavadi potekajo v drugih prostorih) niso prikazani. Uporaba tega modela v knjižnicah z drugačno prostorsko razporeditvijo seveda zahteva prilagoditve. V obeh modelih so vse enote povezane s knjižničnim sistemom Library Management System (LMS).

Slika 1 prikazuje, kako so skoraj vse funkcije centralizirane na pultu, ki se uporablja za izposajo, vračanje, podaljševanje, plačevanje, registracijo novih uporabnikov in svetovanje. Centralno upravljanje je smiselno, saj ena oseba opravlja več različnih nalog. V tem primeru je časovno gledano mnogo bolj učinkovito, če uporabnik pride k pultu.

Uporabniki posledično najpogosteje

najprej zavijejo k pultu. Nekateri obiskovalci morda najprej na policah iščejo nove enote in stare enote vrnejo, ko si izposodijo nove (v tem primeru gredo do pulta samo enkrat). Najdaljša pot je do polic ali morda do terminala OPAC (Online Public Access Catalogue), kjer uporabniki najdejo iskane enote. Ko uporabnik enoto vzame s police in gre do izposoje, je enote potrebno identificirati, kar najpogosteje poteka z ročnim čitalnikom črtnih kod. V večini primerov se varnostni sistem (elektromagnetna nalepka) deaktivira (nalepke je ob vrnitvi potrebno eno po eno reaktivirati). Uporabnik nato zapusti knjižnico.

Ob tem je potrebno omeniti, da v času največje obremenitve pred pultom nastajajo **čakalne vrste**. Ob tem prihaja do mešanja krajših in daljših opravil, na primer registracije novih uporabnikov in preproste vrnitve knjig. Mnogo uporabnikov, ki morajo čakati v vrsti, nima potrpljenja čakati na "počasne" uporabnike.

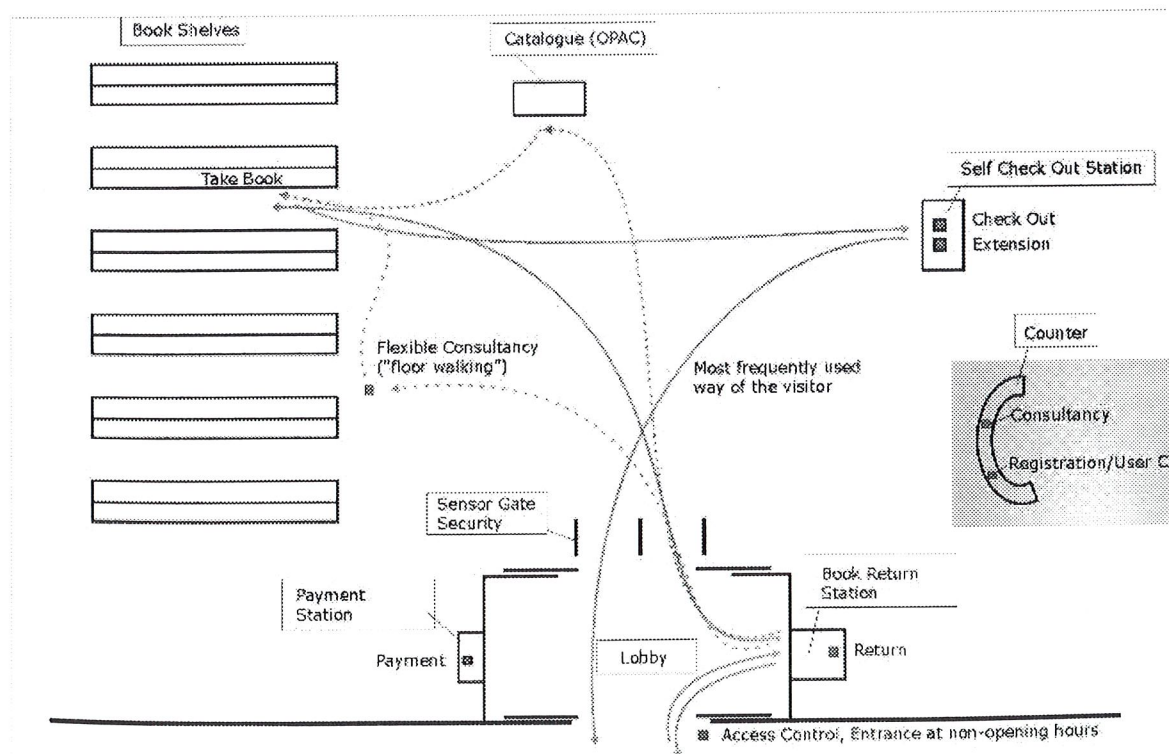
Slika 1: Osrednja razporeditev in najpogostejša pot uporabnikov knjižnice

Ker je potrebno opravljati te pomembne naloge, ostane v času največje obremenitve le malo časa za svetovanje. Pravzaprav v takšni situaciji svetovanje pride na koncu.

Slika 2 prikazuje decentralizirano razporeditev funkcijskih enot. Izposojevalnemu pultu ostaneta samo dve funkciji – svetovanje in registracija novih uporabnikov. Vse ostale funkcije (izposoja, vračanje, plačevanje, podaljševanje) opravijo enote RFID sistema (knjigomati), ki so razporejene po knjižnici. Skoraj vse enote imajo vgrajen RFID čitalnik, ki identificira uporabnika in gradivo. RFID sistem pokriva tudi varnostno funkcijo, in sicer s senzorji na vratih pri vhodu. Pri vračanju gradiva pri ločeni RFID enoti (knjigomatu) se ponovni vnos podatkov v podatkovno bazo (status se spremeni v "enota v knjižnici") izvede hkrati s ponovno aktivacijo varnostne funkcije.

Pri decentralizirani razporeditvi se najbolj pogoste poti uporabnikov spremenijo. Uporabniki, ki knjige samo vračajo, sploh ne vstopijo v knjižnico. To lahko storijo v avli pri vhodu, tudi ko je knjižnica zaprta. Pult je zato lahko mnogo manjši in postavljen v ozadju, v ospredju so samopostrežni terminali za izposajo – knjigomati in druge enote. Svetovanje zato ni več vezano samo na pult, saj ga lahko osebje nudi tudi med sprehodom med policami.

Ta dva modela seveda poenostavljata resnične procese v knjižnici, saj pri drugem modelu vsa izposoja poteka na knjigomatih. A v praktični uporabi ostaja možnost izposoje pri pultu, pri čemer je razlika ta, da RFID izboljša učinkovitost, saj se gradivo ne obdeluje vsako posebej ampak tudi skupinsko (po več kosov gradiva hkrati), kot pri knjigomatih, kar precej zmanjšuje obseg dela.

Slika 2: Decentralizirana postavitve z RFID tehnologijo in najpogostejša pot uporabnika

Pri decentralizirani postavitvi so posamezne enote RFID sistema specializirane za eno samo funkcijo, zato so izredno učinkoviti. Kombinacija več funkcij na eni RFID enoti ni primerna, saj ob povečanem obisku povzroča čakalne vrste (če je funkcij več, uporabniki potrebujejo več časa, da se znajdejo).

V tem poglavju navajamo nekaj praktičnih priporočil za namestitve RFID terminalov (tabela 1). Vsak terminal je obdelan s kratkimi pojasnili. Priporočila temeljijo na tehničnih funkcijah RFID naprav (razporeditev elektromagnetnih valov) in praktičnih izkušnjah preko dvajsetih postavitvev.

3. Priporočila za razporeditev RFID enot v knjižnicah

Tabela 1: Priporočila za namestitve RFID enot v knjižnicah

RFID enota	Priporočilo
Postavitev in zasnova pulta za izposajo z integriranim čitalnikom RFID za osebje (Staff Station)	• blizu vhoda-izhoda • manjši pult, ker je potrebnih manj funkcij • pult ne sme imeti kovinskih plošč ali okvirov (možen vpliv na delovanje RFID) • razdalja med tipkovnico in anteno pri čitalniku RFID za osebje • zadostna razdalja za polaganje obdelanega gradiva poleg antene
Postavitev knjigomata za izposajo (Self Check Station)	• blizu pulta, da lahko pomagamo uporabnikom s težavami • upoštevajte prostor zasebnosti (drugi uporabniki naj ne vidijo ekrana) • med dvema knjigomatoma naj bo razdalja vsaj dva metra • razdalja vsaj štiri metre od antene varnostnih senzorjev na vratih • možnost odlaganja obdelanih enot gradiva • dodatne knjigomate lahko postavite v posebnih oddelkih knjižnice • nižje postavljeni knjigomati za invalide in otroke
Postavitev varnostnih vrat (Sensor Gate)	• blizu pulta za neposredni dostop v primeru alarma • povezava za video nadzor ali pomična vrata • oddaljenost od vrat 0.5 metra • oddaljenost od polic vsaj 4 metre • glej zgoraj za razdaljo do knjigomatov • stran od kovinskih delov • širina 90 cm (oz. 2x90 cm) • morebitna postavitve rož ob strani, če so vrata širša • talno gretje na območju ni zaželeno, ker onemogoča pritrditev zapornic v tla • na razdalji 6 metrov od anten mora biti prostor za bralni RFID modul • neposredni podatkovni vod do pulta za sledenje števil enot

Postavitev enote za vračanje gradiva (Book Return Station)	- vgrajen v steno ali samostoječ - z razvrščanjem ali brez (prostor za razširitev) - dostopnost izven odpiralnega časa, po možnosti v avli, kjer se lahko vrata v glavni del knjižnice zaprejo (podobno kot v bankah) - dostopno od zunaj (v tem primeru mora biti ohišje močnejše za zaščito pred požari in poskusi vdora) - možna je tudi dostopnost z druge lokacija (izven knjižnice), a to zahteva boljše zaščito pred požari in vlomi ter dodatni logistični sistem za pobiranje gradiva
Nadzor dostopa (Access Control)	- v idealnem primeru identifikacija z RFID uporabniško kartico - antena (čitalnik) v okviru vrat - na razdalji do 25 cm ne sme biti kovinskih delov
Plačilni terminal (Payment Station)	- v avli - v idealnem primeru identifikacija z RFID uporabniško izkaznico
Mobilni čitalnik (Inventory Wand)	- pravilni položaj nalepk na knjigi - izogibajte se kovinskim policam

Pult: Postavljen naj bo blizu vhoda, tako da omogoča varnostni nadzor (varnostna vrata). Prav tako naj bo v vidnem polju terminala za izposajo, da lahko osebje nudi pomoč.

Knjigomat. Ni priporočljivo, da sami naredite načrt za pohištvo, saj je potrebno upoštevati vrsto parametrov, na primer prelaganje enot in distribucijo elektromagnetskih valov. Pohištvo, ki je trenutno na voljo, je oblikovno in barvno dovolj raznoliko, hkrati pa omogoča postavitve knjigomata tudi na mizo.

Varnostna vrata. Za optimalno delovanje je pomembno, da so antene oddaljene 90 cm druga od druge. V vrsti so lahko dve ali tri antene. Za širša vrata (več kot 2x90 cm) je potrebna posebna konfiguracija anten. Antene pokrivajo tudi približno 35 cm na zunanji strani, zato zaznajo tudi enote, ki jih uporabniki morebiti prenesejo okrog. Če je na zunanjih straneh več prostora, ga lahko zapremo z rastlinami, ki v primeru nevarnosti ne blokirajo izhoda.

Enota za vračanje gradiva. Vse enote za vračanja gradiva, ki jih je namestila Bibliotheca, so bile nameščene v avlah.

To omogoča 24-urno dostopnost in hkrati nadzor uporabnikov, saj se morajo pri vstopu identificirati kot pri uporabi bankomata v bankah. Ta način zmanjšuje možnost poškodovanja enot. Zunanja namestitvev zahteva precej močnejše ohišje.

Posebno pozornost je potrebno nameniti prostoru za enoto za vračanje gradiva:

- Če ni sortirnih enot, naj bo dovolj prostora za večje zbiralnike (z nastavljivo višino) in za logistične premike
- Pri določitvi velikosti zbiralnika je potrebno upoštevati število enot gradiva, ki ga uporabniki vrnejo čez vikend.

Pri avtomatskem vračanju se lahko pregled škode na gradivu opravi le v ločenih prostorih, se pravi preden gradivo pridejo nazaj na police.

Pri načrtovanju enote za vračanje gradiva je potrebno upoštevati tudi lokalne predpise za varstvo pred požari.

Nadzor dostopa. Vrata do enote za vračanje gradiva naj bodo opremljena z sistemom za nadzor dostopa. Pri tem je moč uporabiti magnetne uporabniške kartice, a najboljša rešitev so RFID kartice. Kartice s črtnimi kodami niso primerne, ker se jih lahko preprosto

kopira.

Čitalna antena za RFID kartice naj bo blizu vratom (na doseg roke). Poskrbeti je potrebno za navodila za uporabo kartic. Na razdalji do 25 cm od antene naj ne bo kovinskih predmetov.

Plačilni terminal. Ta terminal lahko še dodatno zmanjša obseg rutinskega dela pri pultu. Kot enota za vračanje gradiva naj bo tudi ta nameščen v avli in dostopen 24 ur na dan. Identifikacija poteka z RFID ali magnetno kartico. Na voljo so razne naprave za samostojen ali vgradni terminal (podobno kot naprave za parkirne listke). Tudi ta enota mora biti povezana z LMS.

Mobilni čitalnik. Pri tej funkciji je potrebno upoštevati predvsem dva vidika. Kot prvo naj bo nalepka na sredini platnic knjige, (vedno spredaj ali zadaj), oddaljena 2 cm od hrbišča), tako da dosežemo kratko razdaljo med nalepko in anteno ter maksimalno razdaljo od polic. Kot drugo naj police ne bodo kovinske. Čeprav tega v večini obstoječih knjižnic ni mogoče spremeniti in je vpliv na berljivost nalepk majhen, je to priporočilo mogoče upoštevati pri novogradnjah. Izkušnje na tem področju so še vedno omejene, saj je bil šele pred kratkim zaključen razvoj mobilnih čitalnikov.

4. Obeti

Pri zgoraj navedenih priporočilih za razporeditev RFID enot ni omenjenih še nekaj potencialnih načinov uporabe, na primer plačevanje na kavnih avtomatih, kopirnih strojih in za dostop do interneta. Te enote so glede na celoten sistem drugotnega pomena, saj na primer s knjigomatom dosežemo precej večje učinke. Izkušnje s temi enotami bodo zato predstavljene kasneje.

Pri decentraliziranem sistemu je najpomembneje, da prispeva k zmanjšanju obremenitve glavnega pulta. A rezultat je poleg tehničnih funkcij

močno odvisen tudi od gostote in razporeditve RFID enot v knjižnici. Izkušnje iz splošne knjižnice v Winterthurju in Univerze Leuven kažejo, da je možno do 90% uporabnikov usmeriti k RFID enotam, pri čemer je zadovoljstvo uporabnikov veliko (izposoja in vračanje v Winterthurju, izposoja v Leuvenu). Splošna knjižnica na Dunaju navaja, da približno 60% uporabnikov uporablja knjigomate. O teh izkušnjah bomo poročali v samostojnem članku.

Pri uvedbi RFID tehnologije v knjižnicah sta pomembna dva glavna vidika: cenovni razvoj in standardi. Cene so se že znižale za več kot 50%, iz 1.2 evra na 0.5 evra (za 100,000 nalepk, primerjava med 2003 in 2004), kar je posledica vse večje uporabe tehnologije v drugih sektorjih (logistika, osebni dokumenti). Skladno so se investicijski stroški zmanjšali, zato si lahko že mnoge knjižnice privoščijo RFID.

Glede na cenovni razvoj je pomembno sodelovati pri tehnološkem razvoju, zato je potrebno razviti standarde, ki so neodvisno od tehnologije in proizvajalcev (odprti standardi). ISO standard 15693 je osnova, ki zagotavlja povezljivost z drugimi čipi, ki uporabljajo isti standard (ISO 15693 je vključen v ISO 180003). Standardizacija formata shranjevanja podatkov na čipih, ki bi omogočala povezljivost med različnimi knjižnicami, še ni dorečena, čeprav je že mogoča izposoja med podružničnimi knjižnicami. V tem trenutku zato več strokovnih odborov dela na enotnem standardu za shranjevanje podatkov.

Bibliografija

Wampfler, H. R.: Mediensicherung in Bibliotheken. SAB-Info-CLP 2/203, Str. 21-24

ISO-Standardi 15693 (2001): Part 1: Physical characteristics, Part 2: Air

interface and initialization, Part 3: Anti-collision and transmission protocol

ISO/IEC FDIS 18000-3: 2003 (E) Information Technology AIDC techniques – RFID for item management – air interface, Part 3 : Parameters for air interface communications at 13.56 MHz

Kern, C.: Radio-Frequenz-Identifikation zur Sicherung und Verbuchung von Medien in Bibliotheken. ABI-Technik 22, Heft 3/2002, Str. 248-255

Kern, C.: "Radio-Frequency-Identification for Security and Media Circulation in Libraries" v Emerald Inside, maj 2004

Christian Kern,
Marcel Nauer

e-pošta: marcel.nauer@bibliotheca-rfid.com

©Bibliotheca RFID Library Systems AG,
www.bibliotheca-rfid.com

Irena Dečko
e-pošta: Betax@siol.net
Betax d.o.o., www.betax.si

DELOVNE BELEŽKE

COBISS3, V3.0

izziv novih dimenzij

Naše izkušnje s prehodom

V naši knjižnici smo že pred časom med dolgoročne prioritete naloge uvrstili sprotno prehajanje na nove segmente tretje generacije programske opreme COBISS.V ta namen vsako leto v okviru finančnih zmožnosti načrtno prilagajamo

računalniško opremo (zamenjava terminalov z osebnimi računalniki).

Tako smo imeli med predstavitvijo novih segmentov COBISS3/Zaloga in COBISS3/Serijske publikacije junija 2005 na vseh ključnih delovnih mestih že vso potrebno strojno opremo in smo lahko pripravili načrt za čim prejšnji prehod.

Avgusta in septembra smo se udeležili izobraževanja na Izumu vsi, ki delamo na področju nabave in obdelave gradiva, delno pa tudi delavci, ki delajo v izposoji. To pomeni skupno 25 dni izobraževanja, ki se ga je udeležilo 12 delavcev.

Izobraževanje je dobro teklo, le občasno sta se v nas prikradla tihi dvom in strah pred novim: za isto delo bomo potrebovali več časa, novi način dela je bolj zahteven, manj pregleden ... Seveda, prve počasne in nerodne korake v COBISS3 smo časovno primerjali z izurjenim delom v COBISS2 – kot bi se v teku pomerila vrhunski športnik in začetnik ... Po končanem izobraževanju je Izum pripravil testno okolje. Kot koordinatorka za prehod sem v testnem okolju z Izumom uskladila vse potrebne nastavitve: uporabniška imena, privilegije, nastavitve števec inventarnih in tekočih števil, izpise nalepk itd.

Vse je bilo nared za začetek testiranja, toda zaradi preobilice drugega dela smo s testiranjem iz dneva v dan odlašali. Začeli smo se zapletati v nitke časa in tri tedne se ni zgodilo nič! Znanje s tečajev pa je počasi, počasi bledele ...

Nato smo se odločili za skupinsko obliko testiranja, ki se je kasneje izkazala za zelo učinkovito. Dogovorili smo se, da bomo vsak dan ob istem času program testirali eno do dve uri. Oblikovali smo skupine po tri in začeli sistematično testirati vse, od najpreprostejših do najzahtevnejših primerov: od preprostega spreminjanja obstoječih podatkov o zalogi, celotnega postopka

nabave in obdelave kupljenega gradiva do postopkov redigiranja starih ("old") zapisov in prenašanja zaloge na drugo gradivo.

Z vsakim dnem testiranja so testni primeri hitreje tekli, izginil je strah pred neznanim in začeli smo "odkrivati" nove razsežnosti, ki jih prinašata nova segmenta.

Med 18. in 20. novembrom je bil izveden prehod v pravem okolju. Delo v prvih dneh je res teklo nekoliko počasneje, vendar brez kakršnih koli zapletov. COBISS3/Zaloga in COBISS3/Serijske publikacije sta se izkazala za dobro zamišljena in odlično narejena programa, ki s svojimi številnimi možnostmi omogočata hitrejše in bolj pregledno delo z zalogo.

Med kopico novosti in izboljšav izpostavljam le nekatere:

- izboljšano in dopolnjeno iskanje brez omejitev,
- preglednejši prikaz in preglednejše razvrščanje najdenih podatkov,
- boljši pregled nad celotno zalogo (tabelarični prikaz, barvno ločevanje polj glede na status),
- hitrejši vnos podatkov (nekateri podatki signature se vnesejo avtomatsko),
- preprostejše kopiranje podatkov o zalogi,
- računalniško vodena nakup in poraba sredstev za serijske publikacije,
- enostavnejše in hitrejše beleženje dnevnega pritoka serijskih publikacij (vzorci izhajanja),
- transparenten pregled nad obdobjem hranjenja serijskih publikacij,
- olajšan postopek odpisovanja serijskih publikacij itd.

V segmentu COBISS3/Zaloga so nekateri postopki spreminjanja podatkov tako poenostavljeni, da jih lahko opravljajo tudi tisti, ki sicer nimajo

katalogizacijskega znanja. V ta namen so se z osnovami programske opreme COBISS3 na tečaju seznanili tudi delavci v izposoji. Tako lahko sedaj v oddelkih za izposajo (brez posredovanja oddelka za obdelavo) spreminjajo status gradiva, indikator postavitve, signaturo, stopnjo dostopnosti, omejitev dostopnosti in podobno.

Po slabem mesecu dela z novo programsko opremo smo se novemu načinu dela popolnoma privadili in lahko rečemo, da je COBISS3, V3.0, sodoben program današnjega časa, ki na novi platformi in v grafičnem okolju deluje izredno prijazno in ponuja veliko več od svojega predhodnika. Čutiti je, da so snovalci programa znali zelo dobro prisluhniti potrebam knjižnic. S svojim znanjem in izkušnjami so zasnovali res zelo dober program

Milena Doberšek
Knjižnica Ivana Potrča, Ptuj

OBVESTILA

PROGRAM STROKOVNIH SRED 2006

Pionirska knjižnica, enota Knjižnice Otona Župančiča, bo tudi v letu 2006 organizirala **Strokovne srede**. Odvijale se bodo **drugo sredo v mesecu** (razen februarske, ki bo izjemoma četrto sredo, in aprilske, ki bo izjemoma tretjo sredo v mesecu) **od 9.30 do predvidoma 12. ure**, vendar na novi lokaciji: **v dvorani E3 Cankarjevega doma**. Poleg tega januarsko strokovno sredo v letu 2006 združujemo s posvetovanjem splošnih knjižnic, zato bo trajala nekoliko dlje, predvidoma do 14. ure.

Kot je običaj, zaenkrat objavljamo zgolj datume in okvirni program Strokovnih sred, registrirani obiskovalci pa boste najkasneje teden dni pred vsakim srečanjem dobili po elektronski pošti podrobnejši program; vse, ki teh programov ne dobivate, pa bi jih radi, naprošamo, da se registrirate na eni od Strokovnih sred ali prek elektronskega naslova: jakob.kenda@lj-oz.sik.si.

Ob sprotnih poročilih s srečanj, simpozijev in kongresov ter obvestilih o dejavnostih bodo osrednje teme in datumi srečanj v letu 2006 sledeče:

11. 1. 2006

Geslenje leposlovja

22. 2. 2006

Pomembni anglosaksonski enciklopedični novosti: *International companion encyclopedia of children's literature* in *The Norton Anthology of Children's Literature*

8. 3. 2006

Postavitev gradiva na mladinskih oddelkih

19. 4. 2006

Položaj slovenske ustvarjalnosti za mlade

10. 5. 2006

Ekskurzija v knjižnico Brežice

11. 10. 2006

Predstavitev novega Knjižnega kviza

8. 11. 2006

Predstavitev Preglednega in priporočilnega seznama 2005

13. 12. 2006

Mladinska fantastika

Vljudno vabljeni!

Jakob J. Kenda
Knjižnica Otona Župančiča
enota Pionirska knjižnica
Ljubljana

BORZA DELA

DELO IŠČE

Iščem delo v knjižnici v Ljubljani in okolici. Po izobrazbi sem univerzitetni diplomirani zgodovinar. Moje delovne izkušnje obsegajo pet let dela v Knjižnici Bežigrad, kjer sem zaposlen kot informator. Moje delo poleg tega obsega še urejanje UDK skupine 9 (geografija, zgodovina) in delo na izposojevališčih. Poleg tega aktivno sodelujem pri posodabljanju vsebin na spletni strani knjižnice. Imam opravljen bibliotekarski strokovni izpit in tečaj COBISS2/katalogizacija-začetni.

Dobro poznam spletne tehnologe (HTML, CSS, JavaScript, PHP, MySQL) in delo v okolju Windows in Linux. Aktivno obvladam angleški jezik, zelo dobro pa italijanski in nemški jezik. Žal je moja zaposlitev v Knjižnici Bežigrad vezana na projekt obdelave retrospektivnega kataloga v sistemu COBISS, ki se z letošnjim letom izteka. Glede na številne izkušnje in glede na to, da me delo v knjižnici veseli, bi želel ta poklic opravljati še naprej.

Več informacij lahko dobite na tel: 031 333 499 ali na elektronski naslov matevc@yahoo.com.

DELO IŠČE

Dipl. univ. filozof iščem zaposlitev. Moje delovne izkušnje so: prodajal sem knjige in sodeloval pri postavitvi arhiva (ob. 60. obletnici Cankarjeve založbe) v Trubarjevem antikvariatu, prevajam strokovna besedila s področja humanistike iz angleščine in francoščine,

sodelujem pri organizaciji in izvedbi
predavanj v klubu Gromka.

Marko Štempihar
tel: 040 649 268, 01 724 30 25
El. naslov: m_stempihar@hotmail.com

PRILOGE

1. V prvi prilogi objavljamo **prispevke s strokovnega srečanja "Knjižnica - igrišče znanja in zabave. Splošne knjižnice in prosti čas"**, ki je potekalo v Novem mestu med 12. in 13. septembrom 2005.

2. V drugi prilogi objavljamo **analizo ankete** o uspešnosti organizacije strokovnega srečanja "Knjižnica - igrišče znanja in zabave" in zadovoljstvu udeležencev.

K N J I Ž N I C A

M I R A N A
J A R C A

STROKOVNO SREČANJE Z MEDNARODNO UDELEŽBO

KNJIŽNICA - IGRIŠČE ZNANJA IN ZABAVE

Splošne knjižnice in prosti čas

Novo mesto, 12. – 13. september 2005

Hotel Krka, Novi trg 1

Tokrat predstavljamo naslednje prispevke:

1. Radovedni in razposajeni otroci in mladostniki s posebnimi potrebami v knjižnici ali hendikep kot privilegij

Mateja Perko, Knjižnica Zavoda za usposabljanje invalidne mladine Kamnik

2. Građa lagana za čitanje kao pomoć u opismenjavanju osoba s posebnim potrebama

Dunja-Marija Gabriel, Komisija za knjižnične usluge za osebe sa posebnim potrebama (Hrvatsko knjižničarsko društvo)

3. Čari in težave disleksije

Zlatka Gazvoda

4. Knjižne čajanke: branje za znanje in zabavo, za vsak čas in tudi prosti čas

mag. Tilka Jamnik, Knjižnica Otona Župančiča Ljubljana in Metka Zver, Mladinska knjiga Trgovina

5. Šah - zanimiva igra za preživljanje prostega časa v knjižnici

Anton Praznik, Knjižnica Otona Župančiča

6. Mladinska knjižničarka "soli pamet" staršem

Slavka Kristan, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

7. Izdavačka djelatnost gradske knjižnice "Ivan Goran Kovačić" Karlovac: povečano korištenje Zavičajne zbirke - poticaj izdavaštvu -

Nada Eleta, Gradksa knjižnica "Ivan Goran Kovačić", Karlovac

MATEJA PERKO, Knjižnica Zavoda za usposabljanje invalidne mladine Kamnik

**RADOVEDNI IN RAZPOSAJENI OTROCI IN MLADOSTNIKI
S POSEBNIMI POTREBAMI V KNJIŽNICI
*ALI HENDIKEP KOT PRIVILEGIJ***

IZVLEČEK:

Ena izmed temeljnih nalog sodobne knjižnice je delo in sodelovanje z uporabniki, vzpostavljanje primerne komunikacije, izobraževanje, posredovanje informacij in skrb za popestritev življenja novodobnih uporabnikov v prostem času. Knjižničarji smo v svojih informacijskih centrih takorekoč obdani s knjigami in zapisi na raznovrstnih medijih, ki jih sproti ustvarja človeštvo.

Pri tem moramo biti pozorni tudi na gradiva, ki današnjemu prezaposlenemu, časovno oviranemu uporabniku, lahko omogočijo sprostitev in svojevrstno kvalitetno zabavo na »knjižnični« način. Poleg knjižničnega fonda in knjižničarjev ima pomembno vlogo za vzpostavitev prijetnega vzdušja in motivacije za ponovno obiskovanje knjižnice tudi prostor, v katerem naj bi se uporabniki knjižnic udobno počutili.

Dobro počutje pa omogoča odmik od stresne vsakdanjosti, spodbuja kreativnost, ustvarjalno mišljenje, duševno zdravje in razvoj osebnostnih potencialov ljudi, tudi uporabnikov s posebnimi potrebami, da začnejo knjižnico uporabljati ne le na kulturnen in poučen, temveč tudi na drugačen, igriv in zabaven način.

Uporabnik s posebnimi potrebami ima v knjižnici izjemno pravico, da mu lahko zaradi oviranosti ponudimo dodatno strokovno pomoč. Še posebej moramo nakloniti pozornost mladim oviranim uporabnikom, ki zaradi spremenjenih sposobnosti za opravljanje aktivnosti in posebnih subjektivnih izkušenj veliko težje izpolnjujejo osebne razvojne naloge. Zato je za načrtovanje in izvajanje rehabilitacijskih programov, ki naj bi vključevali tudi področje knjižničarjevega dela, upoštevanje otrokovih in mladostnikovih posebnih potreb nujno potrebno.

Pri svojem delu se srečujem z različnimi metodami in oblikami dela, s katerimi poskušam povečati motiviranost in izboljšati komunikacijo oviranih otrok in mladostnikov. Predstavljam vam nekaj primerov iz prakse, kjer skušam v knjižničarskem poklicu spodbujati otroško radovednost in razposajenost glede na posebne biološke danosti mladih uporabnikov.

KLJUČNE BESEDE:

knjižnice, knjižničarji, uporabniki s posebnimi potrebami, invalidi, prilagoditve, prosti čas, etika, komunikacija, kognitivne aktivnosti, ustvarjalne dejavnosti;

1. UVOD

Radost in radovednost. Nasmeljati človeka, še posebej majhnega otroka, kaže na nek smisel, ki ga človek uresničuje z namenom, da bi nekoga osrečil in razvedril. Spodbujanje radoznalosti s knjižničnimi gradivi in z drugimi raznovrstnimi pomagali, ki nam jih ponuja čarobni knjižnični prostor, prav tako bistveno pripomore k izpolnjevanju življenjskega smisla vseh uporabnikov, pa tudi k osebni rasti knjižničarja. Človek je resnično človek takrat, kadar se povsem preda neki stvari ali osebi in ob tem za trenutek lahko celo pozabi na sebe. Knjižničarji se zelo dobro zavedamo svojega poslanstva in naših zmožnosti, da se posvetimo določenim nalogam in ljudem, ki nas obiskujejo, ker nas takorekoč potrebujejo. Uporabniki pa vstopajo v naše prostore zaradi različnih želja: iskanja odgovorov na trenutna doživetja ali večne bivanjske probleme, zaradi pravlji in športa, zaradi kuharskih knjig, fantastike in poezije, pa tudi zaradi osebnih stisk in iskanja nasmehov.

Naše življenje hkrati vodita strah, ki pripomore, da se nekaterim stvarjem izogibamo in upanje, zaradi katerega nas nekatere stvari privlači. Tudi človekove zmožnosti, dobre in slabe, glede na okoliščine, v kakršnih biva, so le deloma odvisne od drugih dejavnikov. Naša svoboda jih v ničemer ne spreminja. Vsa človekova svoboda je namenjena možnostim osebnega doživljanja in delovanja v okviru realnih danosti. To velja predvsem in tudi za ljudi s posebnimi potrebami, zato se je tega treba dobro zavedati na vsakem koraku, v iskrenem odnosu z njimi.

Realne svobodne možnosti drugačnih ljudi dobro občutim tudi sama, saj se s funkcionalno oviranimi mladimi uporabniki srečujem, pogovarjam, jim svetujem in pomagam vsak dan. V Knjižnici Zavoda za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku. Knjižnica je namenjena vzgojno-izobraževalnim dejavnostim Osnovne in Srednje šole, domski vzgoji, strokovno-pedagoškemu, zdravstvenemu in terapevtskemu kadru ter ostalim zaposlenim delavcem. Uspešnost poslovanja in zadovoljevanja informacijskih potreb prav vseh uporabnikov zavodske knjižnice je odvisna od večjih dejavnikov:

- posredovanja primarnih dokumentov in strokovnih informacij tudi s specialno zdravstveno-rehabilitacijskega in psihosocialnega področja
- usposabljanja različnih tipov uporabnikov – od zdravnika do nemega in slabovidnega prvošolca s cerebralno paralizo in spremljajočimi zdravstvenimi težavami
- prilagajanja računalniške opreme
- prilagajanja knjižničnega prostora in opreme

Med obiskovalci prevladujejo uporabniki s posebnimi potrebami (v nadaljevanju UPP – op. avt.) – zavodski učenci, dijaki in študenti (naši nekdanji srednješolci), zato je knjižnica ustrezno prilagojena: prostor je arhitektonsko dostopen (avtomatsko odpiranje vrat, klančina, dvigalo, izposojevalni pult) in tehnično opremljen, prilagojene so tudi storitve in metode dela.

Izposoja poteka počasneje in pozorneje do uporabnikov, izposojevalni roki so daljši, upoštevati je treba specifične učne in komunikacijske težave otrok in mladostnikov in jim po potrebi pri iskanju gradiva in dostopa do informacij tudi fizično pomagati.

UPP Knjižnice ZUIM so otroci in mladostniki od 6. do približno 22. leta starosti, skoraj polovica jih ima cerebralno paralizo (nenapredujočo motnjo drže in gibanja zaradi poškodbe možganov, pogosto v kombinaciji z okvaro čutil), pri ostalih pa

prevladujejo živčno-mišične bolezni, z najpogostejšo obliko mišično distrofijo (napredujoče propadanje skupin mišic), mielomeningokela (spina bifida, huda okvara hrbtenice, kjer so moteni tudi občutki za tip, bolečino in položaj), hujše kronične bolezni ter poškodbe glave in hrbtenice (posttravmatska paraplegija in tetraplegija). Večina gojencev je zelo težko gibalno oviranih, skoraj 90% jih za gibanje uporablja voziček ali ustrezen ortopedski pripomoček. Veliko jih ima poleg osnovne oviranosti še težave z vidom, govorom, s tipom, sluhom in z epilepsijo.

Družbeno sožitje lahko deluje le tedaj, ko se njeni člani držijo določenih pravil. Tudi v družinah veljajo različna pravila, ki se navezujejo na življenjske dogodke, ki so zaznamovali posamezne družinske člane. Še posebej, kadar gre za soočenje s tragičnimi, z žalostnimi izkušnjami. Takrat, posebno pri mladih uporabnikih, lahko pozitivno posredujemo tudi knjižničarji. Pristopimo nevsiljivo, s povečano pozornostjo, z nasmehom, s katerim želimo razvedriti in osmisliti dan obiska v knjižnici tako »malim« kot »velikim« uporabnikom in tudi sebi, našim osebnim skrbem, da jih za tisti daljši, vsakodnevni trenutek službe, lažje pozabimo. Seveda moramo glede na uporabnikovo starost, diagnozo, motorično sposobnost, dojemljivost in izobrazbeno stopnjo, ravnati različno, individualno prilagojeno. A s kakorkoli oviranim obiskovalcem (različne vrste ali stopnje oviranosti – op. avt.) se srečujemo, dobrovoljen pristop dolgoročno pozitivno deluje tudi na osamljenega, žalostnega ali hudo bolnega človeka. Gre za čisto naraven proces, ki se tudi v knjižnici lahko dobro obrestuje. Uporabnik zavedno ali ne, sprejema našo podporo in pomoč, v knjižnici začuti varnost in se rad vrača v naše čustveno - prijetno in informacijsko – razumevajoče okolje. Preteklim odgovorom dodaja nova vprašanja, gradi svojo radovednost in krepi zadovoljstvo.

Če zaključimo: človek lahko vrednote svojega življenja, tako doživljanje kot ustvarjalnost, osebno uresničuje ali pa zavrača. Od njegovega osebnega interesa, motivacije in volje zavisí ali se v življenju predaja malodušju, vdanosti v usodo ali pa se aktivno vključuje v družbo po svojih zmožnostih. To je tudi njegova izjemna, posebna pravica. Biti aktiven, kakor pač lahko. Če mu knjižničarji pri tem dodatno strokovno pomagamo, lahko njegov hendikep v odnosu do ostale »običajne« populacije uporabnikov pojmujeemo celo kot privilegij. Zakaj pa ne? Le hendikepirani so hkrati svobodni in ovirani.

2. DOŽIVLJAJSKE VREDNOTE – KNJIŽNIČNI KAŽIPOTI

Kognitivne in ustvarjalne aktivnosti knjižničarji intenzivno izvajamo pri najmlajših in mladih uporabnikih ter jih aktivno spodbujamo vse do adolescence. Različne oblike pristočasnih dejavnosti pa so namenjene raznolikim družbenim skupinam odraslih – tudi UPP. Bistveno vlogo pri premagovanju vsakršnih ovir in motiviranju uporabnikov ima vsekakor referalna dejavnost, po Ranganathanu – *osebna služba, ki vsakemu obiskovalcu točno, izčrpno in hitro pomaga*.

V procesu dela z uporabniki nasploh nenehno omenjamo izobraževanje in morda premalokrat tudi sprostitev ali ustvarjalno zabavo, kot jo lahko na svojevrsten iznajdljiv način ponudi le knjižnica. Pomagajmo uporabnikom izvabiti nasmeh, jim še polepšati »ta veseli dan« ali celo najti pot iz življenjskih tegob s pomočjo knjig in drugih medijev, z literarnim večerom, s srečanjem s svetovnim popotnikom, z duhovnim zdraviteljem ali s filmskim ustvarjalcem. Knjižničarji smo na ta način

lahko svojevrstni terapevti, pojem biblioterapije ima v tem kontekstu in v današnjih medijsko razvitih knjižnicah s širokim spektrom ponudbe gradiv, informacij in prireditev, dosti večje razsežnosti.

Čeprav nismo usposobljeni strokovnjaki psihoterapije, nam mimika, razpoloženje in odzivi vsakodnevnih obiskovalcev, ki se ponovno vračajo k nam, mnogo povedo in pripomorejo, da neprestano bogatimo naše izkušnje tudi na povsem človeški ravni. Iz obrazov lahko preberemo čustvena stanja, iz informacijskih želja pa tudi iskanje znanja in zabave ali zaslutimo bolečino in osebne stiske. V tem pogledu lahko omenjene izkušnje znova izkoristimo v prid uporabnikom. Zvabimo jih v knjižnico na poučno zabavo ali sprostitveno terapijo: na predstavo čarovnika za najmlajše ali čajanko z režiserjem popularne slovenske TV – nanizanke. Ali organizirajmo »protistresni« program: tedenska srečanja terapevtskih skupin ljudi s podobnimi travmatskimi izkušnjami ali pripravimo biblioterapevtske delavnice na aktualno temo, ki jo predlagajo tudi uporabniki.

Pri svojem delu se nenehno srečujem z izzivom, kako razvedriti mladega UPP na »knjižnični« način. Nikakor ne pričakujem, da bodo otroke na invalidskem vozičku - knjige, revije, CD-ji na knjižnih ali lutke in igrače na okenskih policah, kar same zvabile v knjižnico, četudi je arhitektonsko dostopna. Televizija in računalnik sta, čeprav ne moreta ustvariti nobene intimnosti in odnosa, vse preveč mamljiva in ne zahtevata nobenega napora, tudi pri bolnih otrocih ne. Glede na povedano, si tudi sama pogosto zastavljam ključno vprašanje za spodbujanje branja, učenja, prijetnega počutja nasploh in iskanja smisla za obiskovanje knjižnic: kako motivirati mladega oviranega ali dolgotrajno bolnega človeka, da se bo pripeljal z vozičkom do vrat, pritisnil na gumb *TOUCH TO OPEN* (sistem odpiranja v knjižnici ZUIM – op. avt.) in se mu bodo odprla vrata v zavodski hram učenosti in poučne zabave?

Če človek ljubi življenje, je to gotovo najboljša osnova, iz katere črpa tudi vse druge smiselne vsebine. Še posebej otrok mora spoznati, da je treba živeti, se veseliti, igrati in učiti, ker je življenje samo po sebi vrednota, polna dobrega in lepega, pa tudi nepričakovanega in presenetljivega. Z doživljajskimi vrednotami lahko človek že zelo zgodaj, v rani mladosti, bogati svoje življenje: radost nad lepoto, naravo, toplimi medčloveškimi odnosi in razposajenost ob prijetnih dogodkih, radovednost med učenjem in upanje v prihodnost ob žalostnih, usodnih pripetljajih. Doživljajsko področje je tisto, kateremu bi morali v družinah, vrtcih, šolah, zavodih in knjižnicah posvetiti čimveč pozornosti predvsem zaradi spodbujanja otrokove samozavesti, sproščenosti in želje po samostojnosti.

Pogosto se sprašujemo, kako bi sodelovali z učenci in dijaki v knjižnicah, da bi bili čimbolj zadovoljni, da bi še rajši brali in bi bili uspešnejši v šoli. Kot knjižničarka UPP pa si še dodatno želim, da bi bolnim otrokom in mladostnikom s pomočjo primerne literature, bibliopedagoških ur, veselih knjižnih uric v njihovem prostem času (glasbene pravlјice, kvizi, uganke, knjižničarski krožek, predstave, projekcije...) ter spodbudnih referenčnih pogovorov, omogočila bolj optimistično pot v neodvisno življenje hendikepa.

Katere so torej najpomembnejše vrednote, tudi knjižnični *KAŽIPOTI* in smerniki vzgoje mladega bralca ter odraslega uporabnika? Ljubezen, dobrota, razposajenost, lepota, radovednost in seveda najbolj dragocena vrednota – *BRANJE KNJIG* in s tem neposredno povezana vrednota – *ZVESTOBA KNJIŽNICAM*. Knjiga nam polepša dan, postane naša stalna prijateljica in terapevtka. V dobrem in slabem. Ob njej se sprostimo in z njo zaspimo. Knjiga šola našo občutljivost, opozarja na tisoč drobnih

stvari in sprošča našo domišljijo, da si ustvarjamo lastne podobe in sodbe. Knjiga drami naša čustva in sprošča frustracije. Spomnimo se knjige pravljic – prve najpomembnejše knjige v našem življenju. Ob njej se kopiči otrokova čustvena energija, otrok se razvedri, zasanja, preda lepim in močnim doživetjem in neznansko uživa. Doživljajske vrednote pravljic razburkajo njegov otroški svet, ki je v realnosti tudi vedno manj pravljichen.

Otroci se različno odzivajo na dramatična dogajanja, še posebno, če jih določeni dogodki spominjajo na njihove osebne negativne življenjske izkušnje. To velikokrat opazim pri mladih UPP, ker me v takih trenutkih pogosto prekinjajo z vprašanji in s svojim komentarji. Tedaj jih prevzame neučakana radovednost, večkrat pa tudi strah, kako se bo pravljica končala. Najraje zato prisluhnejo vedrim, humornim in tudi ljubezenskim zgodbam, pesmicam in ugankam, saj jim življenje ne ponuja veliko veselih trenutkov. Enkratno je, če se znamo nasmejati in smo dostikrat dobrega razpoloženja, še dragoceneje pa, če se znamo skupaj z drugimi smejati tudi samemu sebi, svojim napakam in nerodnostim. Tovrstnega smeha in veselja v naši zavodski knjižnici ne primanjkuje in trudim se, da bi bilo igrivih trenutkov in zabavnih uric vedno več.

2.1. ZGODNJE BRANJE, PRIPOVEDOVANJE IN USTVARJALNO IGRANJE

Branje je izjemno zahteven proces, ker morajo biti spoznavne in čustvene funkcije dovolj razvite za njegovo izvajanje. Potrebno je razumevanje vsebine prebranega in hkrati skritih pomenov našega življenja. Zato moramo branje otroku približevati na tak način, da ga bo čimbolj vzljubil. Otroci nasploh imajo drugačen način dojemanja sveta in seveda tudi bralne kulture. Zato pravimo, da morajo najmlajši bralci knjige »požirati« kot hrano, da prodre v vse celice njegovega mladega radoznalega in malo izkušenega organizma. Zaradi otrokove neizmerne domišljije in silne želje po pripovedkah, ki se vedno končajo z veselim in srečnim koncem, kljub vmesnim tudi pretresljivim pripetljajem, hudobnim junakom in njihovim zlim dejanjem, otroci hočejo zgodbe slišati vedno znova. Četudi jih znajo že na pamet in že slutijo, kateremu odstavku se bodo spet nasmejali. Ravno to jih najbolj zabava.

Tudi UPP hrepenijo po dobri volji in razposajenosti v knjižnici. Čeprav vedo o konkretni knjigi že prav vse (od mesta postavitve do formata in barve ali celo avtorja slikanice in ilustracij, točnega naslova pravljice, obsega ilustracij ter morebitne posebnosti knjige – *luknjice v listih, zloženke, pojoče in utripajoče knjige, knjige za pobožati- knjige »na otip« so nasploh najbolj priljubljene*), si jih kar naprej izposojajo. Iz izkušenj lahko ocenim, da razne drugačne knjige, tako po zunanosti kot po vsebini, najmlajše otroke pa tudi starejše mladostnike izjemno privlačijo, ker jih z njimi na primer, lahko božam po licih ker mnogo bolje kot z rokami, čutijo nežnost, varnost, toplino – na otip. Kadar se našim UPP ob neposrednem stiku s knjigo ali njihovo vsebino zaiskrijo oči, potem vem, da sem na pravi poti vzgoje za knjigo. Takšni so začetki prebujanja bralnih interesov z drugačnimi učenci. Ker se sami težko gibljejo in ker večkrat sami ne morejo listati ali obračati knjig, moram prva srečanja s knjigo vzpostaviti na drugačen način. Včasih skupaj uprizorimo pravo malo predstavo. Knjige se začno med seboj pogovarjati, pojejo in plešejo na knjižnih policah, v naročjih otrok in potiskajo ročaje invalidskih vozičkov. Otroci se tako igrajo in zabavajo, da se isti dan še večkrat pripeljejo v knjižnico pogledat, če knjige še kar klepetajo... In kadar sem v knjižnici tudi zvečer, jih skupaj položimo v

»posteljo« na polico, da zaspijo... Seveda to čimvečkrat ponavljamo, da bi si UPP čimbolj zapomnili, kje in zakaj ima kakšna knjiga »posteljo« na določenem mestu.

Kadar UPP tako preprosto, včasih spontano, drugič načrtovano, podarim trenutke, ure ali večere v knjižnici, opažam, da njihovo navdušenje nad doživljanjem branja, knjižničnega gradiva in prostorov, zelo narašča. Ponavljanje vsega (od obiskov knjižnice, nudenja dodatne pomoči zaradi oviranosti, prebiranja knjig in že znanih zgodb) postaja obred, ki tudi starejše mladostnike na poseben način pomirja in neprestano privablja nazaj v knjižnico. Ponavljanje je pomembno biološko načelo razvoja, ponavljanje je kot igra, s katero si predvsem naši UPP utrjujejo izkušnje, se lažje učijo in se tega veselijo. Spodbujanje navdušenja in radovednosti pa razbremenjuje težo njihovega vsakdana, ki jih ob zahtevnem urniku oblačenja, hranjenja, pouka, učenja, zdravstvenih in terapevtskih obravnav ter še marsikaterem nepredvidljivem dogodku dneva, pozitivno pritegne k branju.

Odrasli se vedno spomnimo ljudi, ki so nam v otroštvu brali, v mladosti svetovali ali nas kadarkoli zabavali. Vemo, da je to zaradi tega, ker so nas imeli še posebej radi ali nam bili odkrito naklonjeni, saj so nam darovali svoj čas, toplino in občutek varnosti. Velikokrat so imeli njihovi nameni tudi sporočilno vrednost. Pri tem se je ustvarjal pristen odnos med osebo, ki se nam je posvetila in nami. To spoznanje se mi zdi zelo koristno pri vzpostavljanju stika z UPP, še lažje pa mi to uspeva, če se poslužujem igrivih dialogov in humornih pripovedi. Ponavljanje situacij (referenčni dialog) ali branje vedno istih knjig (zgodbic, ki jih želijo poslušalci), ima veliko vrednost tudi za bolnega otroka in mladostnika. Veselje do ponavljanja ustaljenih dogodkov mu vzbuja prijetna čustva (kar pozitivno vpliva na samopodobo), zadovoljuje potrebo po skupni pozornosti (kar spodbuja samozavest in socializacijo) in z že slišano vsebino še enkrat podoživlja dogodek, ki ga je vznemiril, ker ga v resničnem svetu zaradi oviranosti ne more obvladovati ali razumeti.

Zaradi tega, da branje pri UPP ne bo predstavljalo še dodatne ovire, je treba pri izbiranju gradiva za domače branje ali za zabavo zelo paziti na njegovo težavnost – od lažjega k težjemu (poškodbe glave) in mu časovno omogočiti, da bralno dejavnost konča (tudi več mesecev). Hkrati je zelo pomembna dolžina tekstov in potrditev knjižničarke, da je UPP zares trudoma (kljub bolnišničnemu zdravljenju, slabovidnosti, slabemu prepoznavanju pisnih simbolov in slabi grafomotoriki, motnjam pozornosti in orientacije zaradi osebne diagnostike), z veliko volje, včasih s pomočjo logo- ali delovnega terapevta, vendarle prebral knjigo. Temu sledi pohvala, izmenjava izkušenj in v posebnih okoliščinah tudi nagrada.

Še pomembnejšo funkcijo kot branje ima pri UPP pripovedovanje, ki tedaj od moje »govoreče« vloge zahteva polno prisotnost in spontano odzivanje na reakcije poslušalcev. Poleg tega želim, da je pripovedovanje čimbolj slikovito, igrivo, izjemoma oziroma po potrebi tudi dramatizirano, včasih opremljeno s komentarji, petjem, mimiko – skratka zabavno. Če želim v zavodski knjižnici ohranjati čar pripovedovanja in hkrati veselo vzdušje, tudi nikoli ne smem biti predolga, ker imajo UPP zaradi svojih obolenj hitre motnje pozornosti in upadajočo koncentracijo. Zelo kmalu se tudi utrudijo, daljše pripovedovanje si lahko privoščim le na račun sproščenega, zabavnega zaključka (glasba, uganka, lutka, ilustracije).

Tudi za ustvarjalno igranje potrebujejo UPP čas in mir, ki ga lahko »najdejo« v zavodski knjižnici:

- s pomočjo posebnih knjig – igrač, nekaterih didaktičnih ali priložnostnih materialov
- z dajanjem priložnosti, da se mlajši – otroci in starejši – mladostniki igrajo, pogovarjajo in medsebojno izmenjujejo izkušnje
- s petjem in poslušanjem pesmic in pravljic
- z reševanjem križank (zelo poučne za učence in dijake z motnjami pravilnega zapisovanja besed in z impulzivnim vedenjem)
- z zbiranjem nenavadnih predmetov v škatlah (plišaste igrače, odpadlo listje)
- s sestavljanjem svojega posebnega dnevnika (muzej v knjigi – liste odpisane stare knjige zlepiš skupaj, iz sredine izrežeš kvadrat in vanjo skriješ svoj dnevnik, AK, VK, spominček...)

Tako v knjižnici ustvarjamo igrivo vzdušje, kjer se hkrati krepijo socialni in čustveni odnosi ter samozavest in samopodoba drugačnih uporabnikov.

2.2. PRAVLJICE ZA RADOST IN VESELJE

Pri vzgoji, izobraževanju in rehabilitaciji UPP se srečujemo z vprašanji iskanja smisla življenja, odnosa do soljudi in vrednotenja sveta. Njihova pot k odraslosti ni lahka. Ovirani se soočajo z življenjem korak za korakom. Zelo počasi in z ogromno truda. Ker so zaradi bolezni deležni nenehne (tudi pretirane) pozornosti soljudi, si lahko ustvarijo lažni občutek, da so (ali morajo biti) središče sveta, kjer se vsi posvečajo samo njim. S pomočjo dobre pravljice lahko tem otrokom predstavimo, da imajo pomembne vloge v življenju tudi drugi. Hkrati se naučijo doživljati značilen vrednostni odnos do okolja, oseb in dogodkov. Zato jih mora pravljica razveseljevati, načuditi in jim vzbujati smiselno radovednost tako, da upošteva njihove razvojne želje. Tudi v povezavi z njihovim zdravjem, z drugačnostjo, s socialnim okoljem in z družinskimi razmerami, iz katerih izhajajo.

Mnoge pravljice so s svojim humorjem (*Tako, kakor napravi stari, je zmerom prav; Koza trapasta, gos neumna, Dirka formule Čiračara ali pomembno je sodelovati*) in sporočilnostjo (*če si Veveriček posebne sorte, lahko postaneš odličen pripovedovalec zgodb; Drugačen in Čuden sta se malo stisnila na fotelju, pa je bilo dovolj prostora tudi za Nenavadnega...; Ko najdeš pravega prijatelja je to najbolj dragoceno, kar lahko imaš*) zelo »zdravilne« za gibalno ali kakorkoli bolnega otroka. Pravljica ga osvobaja, zabava in spodbuja njegovo literarnoestetsko občutljivost. S pomočjo poslušanja pripovedovanih pravljic postane uspešnejši v šoli in življenju, saj ga spodbuja v razvoju glede na njegove posebne biološke danosti.

Pravljice razkrivajo človeško življenje, kot ga občutimo od znotraj. Zato so tako neminljive in vedno aktualne. Govorijo o ljubezni, poštenju in dobroti, pa tudi o manj veselih plateh, o bolezni, nesrečah in smrti. Zato se še dodatno dotikajo čustev oviranih ljudi. Poslušalci se z njihovimi junaki v resnici identificirajo, iščejo tolažbo, rešitve, odgovore, razglabljajo o svojih skritih željah in v domišljiji sproščajo svojo energijo ter pogosto neuresničljive sanje. Kljub temu, da UPP pravljice mnogokrat spominjajo na omejene zmožnosti njihovega življenja, se jih veselijo in pričakujejo v

razposajenem vzdušju. Ker nekatere poslušajo večkrat, se jim nenehno razkrivajo nova spoznanja, ki jih posredno usposabljaajo in jim pomagajo preživeti stresne situacije.

Sodobni čas pravljicam ni naklonjen, tudi nekateri UPP se včasih »upirajo« njihovemu poslušanju. Še posebej ljudskim pravljicam, katerih pomen in izročilo sta nenadomestljiva, saj so primerne tudi za večje in še posebno za naše mladostnike. Ponavadi ugotovim, da tem mladim v predšolskem obdobju pravljic sploh ni nihče pripovedoval. Nekateri ne vedo niti za Rdečo kapico. Tedaj moram ravnati zelo premišljeno. Pozorno moram odpotovati v svet domišljije teh otrok in jih predstaviti v podobne situacije pravljic, kjer lahko sami dodajajo ali spreminjajo pripetljaje in tako lažje rešujejo osebne travme. Zato je pravljica odlično terapevtsko sredstvo za smeh, jok, strahove in želje. V žalostnih situacijah otroci tudi jokajo, se nato potolažijo in osvobodijo notranjih napetosti. Še bolje to rešujejo s smehom, z igro in s komentarji. Z zabavnimi pripovedkami, kjer tudi volk odide v šolo in se vztrajno in z mnogo volje uči brati ter sklene, da ne bo več preganjal drugih živali... in potem si predstavljajo, da si bo volk prišel izposodit knjigo tudi k nam... in bo končno nekdo v našem Zavodu, ki se bo še težje od njih učil brati in je hkrati drugačen, kakor oni...

Pravljice večinoma pripovedujem, saj tako najlažje vzpostavim stik z našimi poslušalci. Ničesar ne dramtiziram ali vsaj ne pretiravam z modulacijo glasu. Izjemoma včasih izkoristim oponašanje prijaznih živali ali poudarjam zabavne situacije. Sicer pripovedujem jasno in počasi. Upoštevam tudi želje otrok, da kakšno smešno dogodivščino ponovim in se potem vsi prisrčno zabavamo. Pri tem vseskozi opazujem njihove oči, obraze, nehotne gibe ali drugačne reakcije in skušam nanje primerno odreagirati. Predvsem ob pomoči pridobljenih izkušenj iz preteklih pravljičnih ur.

Vsak človek si mora sam izboriti mesto v življenju. Posebej težko je uspeti oviranemu. Postati svoboden in ustvarjalen. Pravljica lahko k osebnostni rasti človeka ogromno pripomore. Če začutimo njeno simboliko in sporočilnost. Skozi domišljijo, sanje, smeh, razumevanje in ponavljanje. Postopoma, razposajeno in s čim manj bolečine, kot naj bi se dogajalo odraščanje dolgotrajno bolnega mladega človeka.

2.3. PSIHOSOCIALNA REHABILITACIJA IN PRILAGAJANJE MLADIM

UPORABNIKOM S POSEBNIMI POTREBAMI

Na bolezen ali trajne poškodbe v življenju nismo nikoli dovolj pripravljeni. Zato ljudje nanje tudi tako različno reagiramo. V naši duševnosti se sproži ogromno močnih čustev – od žalosti, tesnobe, jeze in strahu do nemoči, sramu in občutkov krivde. Neposredno prizadeti in predvsem odrasli se moramo potruditi, da ta čustva čimprej uravnovesimo, saj tudi ovirani mladi ljudje zelo občuteno podoživljajo odzive odraslih ob soočanju z njihovimi diagnozami.

Vloge ljudi, ki se pri svojem delu vsakodnevno srečujemo s hendikepiranimi, so vsekakor spremenjene in za nas pomenijo nenehen izziv za sprejemanje drugačnosti. Tako boleznin in drugi travmatski dogodki v življenju mladih, ki jih v svojem poklicu osebno spoznavam kot UPP, zbujaajo v meni tudi drugačna razmišljanja o poslanstvu in zmožnostih knjižničarskega poklica. Ne gre le za strokovno bibliotekarsko in fizično pomoč oviranim, gre tudi za drugačne prilžnosti razumevanja negativnih

dogodkov. Ob soočanju z drugačnim, s spremenjenim, z nevsakdanjim, tudi sami osebno rastemo, odpravljamo nesmiselne podrobnosti in smo se nenadoma v poklicu pripravljeni tudi drugače žrtvovati, bolje organizirati strokovno delo in delo z uporabniki.

Temeljno logoterapevtsko načelo, ki nam lahko zelo koristi ob usodnih dogodkih, je: »Karkoli se da spremeniti, razvijajmo naprej, kjer pa so stvari nespremenljive, tam se lahko spremenim jaz.« Tega se kot zavodska knjižničarka dobro zavem ob bolečih izgubah naših gojencev. Z usodnimi situacijami se moramo vsi na novo seznaniti in se vedno znova učiti, kako pristopiti k mladim, ki se soočajo s smrtjo vrstnikov in so tudi sami neozdravljivo bolni. V ta namen imamo v knjižnici zbrano gradivo (od preprostih pravljič o minljivosti do stroke), ki ga ob takšnih trenutkih, zaradi hude pretresenosti in izgube občutka varnosti, skupaj prebiramo in se o njem veliko pogovarjamo. Takrat v UPP s svojim zgledom oziroma odnosom do dogodka skušam ustvariti zaupanje, da si upajo izraziti svoja čustva in knjižnico sprejmejo tudi kot prostor za žalovanje.

Pri svojem delu spoznavam, da *hudo* pomeni prelomnico in trenutek, ki ga moramo čimprej zapolniti s spremenjenim, sproščenim in nenazadnje z razposajenim bivanjem. Veliko bolnih in ozdravljenih je že povedalo, da so šele z boleznijo začeli odkrivati pravo radost nad življenjem. Tudi UPP je po vsaki travmatski krizi treba pomagati, da rastejo v trdnejše in bolj samozavestne osebe in ne zapadajo v duševne krize. Skrb za telesno zdravje je za gibalno ovirane še toliko napornejše in kot knjižničarka skušam UPP tudi biblioterapevtsko pomagati.

Telesna prizadetost predstavlja resen dejavnik tveganja za človekov psihosocialni razvoj. Zaradi zmanjšanih ali spremenjenih sposobnosti za opravljanje aktivnosti, zaradi sprememb v odzivu okolja in specifičnih subjektivnih izkušenj, tak posameznik veliko težje izpolni značilne razvojne naloge. Težave in zastoji se odražajo tudi v procesu rehabilitacije, saj posameznik težje razvije celo tiste osebne potenciale, ki na prvi pogled niso v neposredni zvezi s telesno oviranostjo. Zato je načrtovanje in izvajanje rehabilitacijskih programov nujno potrebno v vseh delovnih enotah Zavoda: od Osnovne, Srednje šole in Doma do zdravstva, terapij, konjušnice, telovadnice, računalnice in seveda knjižnice. Pri delu moram upoštevati zelo rizične dejavnike psihosocialnega razvoja, zlasti neugodne življenjske situacije (odpoved starševstvu, zanemarjanje, nasilje...), omejitve in specifične družinske razmere (rejništvo, posvojitev, odraščanje v bolnišnicah, zavodih...), ki zaznamujejo celoten osebni razvoj oviranega otroka. Tako imenovana *napredna* vzgoja in izobraževanje otrok s PP se danes dokaj intenzivno preusmerja iz *nezmožnosti* (*prizadetosti, težave, primanjkljaji*) v koncept *zmožnosti* (*razvitosti, sposobnosti, motivacije*), v okviru katerega se kot knjižničarka UPP najbolj posvečam naslednjim izhodiščem:

- komunikaciji
- spoštovanju
- sodelovanju
- verodostojnosti
- zaupanju

Ta koncept predstavlja drugačno vrednotenje ljudi s PP nasploh in konkretno pri načrtovanju dela z njimi. Štirje osnovni principi, ki jih pojmem kot ključne pri svojem delu z UPP, pa so:

- izkazovanje pozornosti in posebnega pristopa do drugačnih
- primernost vedenja in reagiranja
- metode nudenja fizične pomoči
- ravnanje s prilagojeno računalniško in komunikacijsko opremo

Rehabilitacija je vedno ustvarjalen proces, ki omogoča oviranim, da lahko razvijajo optimalen telesni, senzorični in intelektualni nivo ter tako pozitivno usmerjajo svoje življenje k višji stopnji neodvisnosti. Z rehabilitacijo ponovno vzpostavimo funkcije oziroma kompenziramo njihovo izgubo. V praksi sem spoznala, da je ob prvem srečanju z UPP zelo pomemben individualni stik z njim, ker postane najin odnos pristnejši, več je interakcij, s katerimi lahko prepoznam njegove težave, strahove, ki se v knjižnici včasih celo bolj ali manj izrazite. Vedno skušam slediti naslednjim načelom:

- UPP upoštevam celovito (zmožnosti)
- delo z njim pogosto individualiziram (PP) in hkrati povezujem z igro (motivacija)
- pozorno prisluhnem njegovim željam, vprašanjem
- želim mu prebuditi zanimanje za knjigo, knjižnico, branje, poslušanje in pripovedovanje
- dajem mu kratka in jasna navodila in odgovore oziroma jih prilagajam njegovim psihosocialnim in fizičnim sposobnostim (uganke, kvizi, domače in seminarske naloge)
- zastavljam vedno dosegljive cilje (domače branje, bralna značka, postavljanje razstav, pomoč knjižničarki)
- omogočam mu čimveč uspehov, četudi majhnih (dijak PRP izdelal odličen plakat o morju)
- velikokrat ga pohvalim (za vsako prebrano gradivo in za vsak obisk knjižnice posebej), včasih nagradim (s posterji, kazalkami, igračo, podarjeno knjigo, revijo; za rojstni dan vsak učenec 1 – 3. razreda OŠ dobi skromno darilo, povem mu pravljico, učenec pa mi ponavadi prinese kos torte in včasih predstavi tudi svoje starše, skrbnike)
- pri UPP moram biti potrpežljiva in nikakor ne smem pretiravati z branjem, pripovedovanjem, razlaganjem ali učenjem (hitra utrujenost, zmanjšana pozornost), predvsem pa ne smem govoriti monotono, mu pomagati brezvoljno ali mimogrede ob izposoji opraviti še kakšno drugo delo (ker izposoja poteka zelo počasi)
- ne zanemarjam ponavljanj, utrjevanja (ponovno branje istih knjig - pogosta želja UPP), bralec napreduje od najlažjih k težjim gradivom (tudi starejši po poškodbi glave – obnavljanje spomina, abecede, matematike, tujega jezika...)
- šibke funkcije kompenziram z močnejšimi (*nezmožnost listanja* – izposoja kartonk in kaset; *slabovidnost* – izposoja kaset, povečave teksta na računalnik, izposoja knjig z večjimi črkami in razmaki med vrsticami, branje s spremljevalcem; *spominske težave* – knjiga z eno samo zgodbo - nikakor zbirka črtic, pravljic; knjiga z manj literarnimi junaki in z nezapleteno vsebino)
- vsebinsko poiščem UPP »močna« področja, ki pripomorejo k njegovi čustveni trdnosti in pozitivni samopodobi (leposlovne in poučne knjige, ki so v prid

negovim težkim življenjskim izkušnjam: priljubljene so pravljice, ljubezenske, pustolovske in zabavne vsebine – dosti manj pa detektivke in fantastika, veliko so izposojene tudi knjige s socialno in zdravstveno tematiko ter strokovne medicinske in psihološke knjige o hendikepu, diagnostiki, puberteti, učenju, odnosih, žalovanju pa tudi knjige s področja biologije, računalništva, športa in šaha)

- pri delu omogočam vključitev ostalih zainteresiranih učencev in dijakov
- prislunem predlogom in izkušnjam strokovnih sodelavcev Zavoda, ki se z učenci in dijaki dnevno srečujejo.

Zavedam se, da v razvoju zdravih otrok in mladostnikov igrajo bistveno vlogo *NOTRANJI IMPULZI*, medtem ko pri UPP pogosto razvijamo sposobnosti z *ZUNANJO MOTIVACIJO*. Ti poleg varnosti in topline tako v domačem okolju kot v zavodih, bolnišnicah, šolah in knjižnicah potrebujejo dosti več dodatnih spodbud, ponavljanj, pohval, veselih in zabavnih dogodkov, smeha in igre ter utrjevanj pridobljenih znanj. To pomeni, da vseh obveznosti v knjižnici ZUIM ne prevzemajo UPP, ampak sem kot knjižničarka tudi sama zavezana k določenim dodatnim dejavnostim (vračanje gradiva – roki izposoje; zapisovanje vsebin, ki bi jih radi še prebrali; iskanje po geslih v leksiki; zbiranje literature za seminarske naloge; nenehno opozarjanje na knjižnična pomagala in na knjižnico kot *fantazijski prostor velikih možnosti koristne, zabavne in poučne izrabe prostega časa ali kot skriti kotiček pred zahtevnim tempom zavodskega življenja*).

V dosedanjih letih dela z UPP sem spoznala, da na njihovo razpoloženje in motivacijo precej vpliva sam knjižnični prostor, napolnjen s tisoči drobnih predmetov, med katerimi prevladuje glavni – knjiga. Že način - kako in kje stoji, ob kakšni priložnosti in zakaj jo predstavljamo ali je katera v bolj odmaknjenem delu knjižnice, druga pa nenehno na očeh bralcev, zakaj je kakšna že po zunanosti bolj privlačna, druga pa privablja bralce z naslovom ali celo mestom postavitve - nam govori o tem, da ni vseeno, kako poskrbimo za privlačnost knjižničnega prostora. Knjiga kot predmet lahko izžareva mnogo pozitivnega in tudi za UPP postane nepogrešljiva, če jim jo znamo pravilno ponuditi. Glede na to, kako ravnajo z njo, kolikokrat jo preberejo, ali jo priporočajo drugim, kako izražajo željo, da bi si jo izposodili, kako jo ogledujejo in komentirajo, lahko predvidevam, kako se obiskovalci v zavodski knjižnici počutijo, kakšne so njihove potrebe, skrbi ali težave.

Knjiga je v resnici predmet, ki ga tudi naši učenci in dijaki lahko občutijo in sprejemajo na različne načine, čeprav jim moram pri tem večinoma pomagati in se jim čimbolj iznajdljivo prilagajati. Knjigo lahko:

- **VIDIJO** (slabovidnim jo približam, opišem z besedami, povečam z lupo)
- **TIPAJO** (če je ne morejo prijeti, jih s knjigo božam po licih, rokah ali jih z blazinicami prstov vodim po platnicah, listih)
- **SLIŠIJO** (naglušnim jo približam k ušesu, glasno berem, zabavam jih s pojočimi knjigami, knjigo glasno polagamo, včasih prevrnemo kakšno vrsto knjig na polici, listamo ob ušesu)
- **VONJAJO** (novitete iz tiskarne, poplavljeni knjigo, ki plesni, staro podarjeno knjigo iz podstrešja, ki trohni, poškodovano knjigo, ki smrdi po razliti kavi, zelo malo izposojene knjige, ki niso prezračene...)
- **OKUŠAJO** (tega ne spodbujam, ampak včasih kdo tudi prizna, da je med listanjem z nosom – ker z rokami ne more – kakšen list ponesreči požvečil in na ta račun se malo pozabavamo)

3. PRIMERI IZ PRAKSE – *OD KITARE DO KRUHA, OD KNJIŽNIH MOLJEV DO PRIJAZNIH KONJEV*

1. Glasbena pravljica

VABLJENI: otroci 6. - 9. leta starosti (UPP OŠ ZUIM) in njihovi spremljevalci

PROSTOR: dnevna soba (med otroškimi spalnicami in knjižnico) ali knjižnica

ČAS: ponedeljek popoldan ob 17. uri (prvi dan prihoda otrok za teden dni v Zavod)

SITUACIJA:

- nekateri otroci počivajo na prilagojenih blazinah na tleh, drugi so na prilagojenih stolih, v posteljah ali v svojih invalidskih vozičkih
- nahajam se nekje na sredini med njimi in se med pripovedovanjem po potrebi obračam, sprehodim, poklekнем ali sklonim h kateremu izmed otrok (lahko me pokliče z mimiko ali glasom)
- na mizi je manjša svetilka
- ogrnem se v pravljčni plet

PRIPOMOČKI: kitara, Orffovi instrumenti, lutka dedek – palček, baloni, glasbena skrinjica (ki nas na začetku ure vedno popelje v pravljico), živi polžek s hišico na solatnem listu, majhna hiša – model (iz lesa in kartona), prazne polžje hišice, čopič in zlata barva, slikanica;

NASLOV PRAVLJICE: *ZLATA HIŠICA (Janez Bitenc)*

POTEK URE:

- ➔ vstopim v dnevno sobo, pozdravim, poiščem svoj prostor med mladimi poslušalci
- ➔ vklopim glasbeno skrinjico, prižgem namizno svetilko, otroci se umirijo
- ➔ v naročju držim knjigo, naslova pravljice še ne povem, otroci postajajo zelo radovedni in sprašujejo po naslovu, opozorim jih, naj dobro prisluhnejo besedilu...
- ➔ potiho začnem peti pesmico POLŽEK SE JE ŽENIT ŠEL..., pesem je zelo ritmična, spodbudim poslušalce, da mi pomagajo, zapojemo še s kitaro in glasno zaključimo; otroci hitro uganejo, da bo pravljica o polžku
- ➔ izvedeti morajo še naslov: na mizo postavim model – hišico in pred njo polža na solati (UPP so nad prisotnostjo živih živali izjemno navdušeni, v svojem življenju jih zelo pogrešajo – *potreba po varnosti in toplini*; hkrati jim skušam preko narave – živali, rastlin, kamenin, školjk, listja, kostanjev... pritegniti pozornost tudi do knjig, knjižnice, branja; pri urah pravljic, KIZ in včasih kar tako, se v knjižnici lahko srečajo tudi z ribami, želvami, z muco, zajcem, s kužkom, pred Zavodom tudi s konji – op. avt.), povem NASLOV in AVTORJA, ogledamo si platnice z ilustracijami, naslovno stran in prvo stran v knjigi; pomenimo se še o ZNAČILNOSTIH polžka: hišica, rožički, slina, gladek trup, nima rok, nima nog; tihost in počasnost (otroci zaslutijo podobnost s polžki...) in zato bomo tudi mi pripovedovali pravljico počasi.
- ➔ začnem pripovedovati: zelo počasi berem prvo stran, nato zaprem knjigo in jo položim k polžu...nadaljujem s pripovedovanjem, opazujem otroke in jih spodbujam

k ponavljanju refrena, ki se kot rdeča nit večkrat ponovi (otroci zelo uživajo, saj sproti krepim njihovo pozornost in spomin; v 2. polovici pravlјice vzamem kitaro in refren pojemo skupaj – v pravlјici se sedemkrat ponovi; glasbena spremljava očitno bogati in pogloblja doživetja otrok, saj se ponavadi tudi manj pozorni ali utrujeni hitro pridru֒ijo – op. avt.); pripovedovanja ne dramatiziram, vendar ključne tekste izgovarjam rahlo povišano ali utišano, jasno, točno ali ustvarjam daljše premore; v smešnih prizorih včasih tudi kaj dodam ali pa to storijo otroci sami in se potem vsi od srca nasmejimo...

➔ otroci zatoplјeno opazujejo pol֒ka, ki leze po solati in poslušajo: zgodbica pripoveduje o Mavrični de֒eli, kjer je vse mirno, tiho, veselo in polno ljubezni, kjer je vsa narava zlata in srebrna, o Polževem s premnogimi pisanimi hišicami in o Zeleni dolini, ki je ni več, ker jo je vzelo mesto....pravljica se pribli֒uje srečanju s palčki – slikarji, ki so med begom na Rožni griček skupaj z dedkom izgubili njegov čopič (med pripovedovanjem spremljevalci otrokom na vozičke prive֒ejo pisane balone in na mizo k pol֒ku polo֒im prazne pol֒je hišice); na koncu pol֒ek Slinček sreča palčka (na mizo postavim lutko – dedka in velik čopič, ki mu ga slavnostno izroči naš živi pol֒ek...); vsi veselo zaploskamo in večkrat zapojemo refren Mamica, mamica moja...

➔ zaključek: otroci, ki želijo, skupaj s spremljevalci barvajo pol֒je hišice, ostalim razdelim Orffove instrumente in pojemo refren; hišice razstavimo na okenski polici v knjižnici in pol֒ka odnesemo na travnik pred otroške spalnice; čisto na koncu otroke še skrivnostno povabim k naslednji pravlјični uri, ki bo govorila o... ne povem naslova, zamrmram pa melodijo Barčica po morju plava (prihodnja pravlјica bo **BOBEK IN BARČICA Anje Štefan**), kajti bli֒ajo se poletne počitnice; ugasnem svetilko, zašepetam *lahko noč* in jih zasanjane prepustim ponedeljkovemu večeru...

2. Skupinska srečanja:

- KIZ v OŠ, SŠ, PRP
- PROJEKTNO DELO vzgojnih skupin v Internatu - Domu
- KULTURNI, NARAVOSLOVNI in PRAZNIČNI DNEVI v ŠK
- POPOLDANSKE ali PRILO֒ZNOSTNE USTVARJALNE DELAVNICE UPP v prostem času

2.1. TEMA: ETNOLOGIJA

PROJEKT: KRUH – KO ZADIŠI IZ PEČI

NAMEN IN GLOBALNI CILJ: OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

A/ UGOTAVLJANJE, KAJ PREDSTAVLJA KULTURNO DEDIŠČINO: šege, navade, jedi, glasba, gradnja hiš, pohištvo, plesi, predmeti, ki so jih nekoč uporabljali

B/ SPOZNAVANJE, DA JE KULTURA TUDI DEJAVNOST LJUDI: kmečka opravila, prehranjevanje ob določenih praznikih, prepevanje, pripovedovanje in bogatenje odnosov med ljudmi nasploh

bodoče tudi sami bolj pazili in da bodo hkrati druge opozarjali na varovanje gradiva; skupaj popravimo nekaj poškodovanih knjig in jih razstavimo;

- mlajši se *igrajo zdravnike* (knjige dobijo zdravila, izmerijo jim temperaturo, dajo jim povoje, obliže, opornice, jih peljejo z invalidskim vozičkom)

- starejši si zamislijo *igro, kjer vsak predstavlja eno živo bitje v svoji najljubši knjigi* (mladi nastopajo kot knjižni molji, miške, srebrne ribice, plesni...)

- dogovorimo se za skupen *OBISK FRANČIŠKANSKE KNJIŽNICE v Kamniku*, kjer nas kustos ponovno opozori na pomen zaščite gradiva in seznani, da se tu nahaja odlično restavrirana in preurejena knjižnica pomembnih knjižnih dragocenosti na Slovenskem.

2.3. TEMA: HIPOTERAPIJA

PROJEKT: KONJI – ZDRAVITELJI, KNJIŽNI IN FILMSKI JUNAKI

NAMEN IN GLOBALNI CILJ: LJUBEZEN DO ŽIVALI terapevtsko deluje tudi **na človeško psiho, sprošča napetosti, izboljšuje koncentracijo, nas uči zvestobe pa tudi ljubezni do svojega telesa in zdravja**; konji so veliki prijatelji naših otrok in mladostnikov s PP, z jahanjem pridobivajo izjemne občutke zadovoljstva in uspešnosti, pozitivna čustva in misli pa jim dajejo moč, samozavest in energijo za premagovanje vsakdanjih življenjskih nalog; kot dodatno spodbudo UPP »ponudim« konje kot literarne in filmske junake in si tako dolgoročno pridobivam zveste obiskovalce

METODE IN OBLIKE DELA: verbalne(pogovor, razlaga, dialog), demonstracija (delo s tekstom, jahanje), operacijske (pisni izdelki, plakat); frontalna, individualna, skupinska

PRIPOMOČKI ZA DELO: knjige (leposlovne: slikanice, zbirka Hollywell, knjiga Črni lepoteč, Divji konj, Šepetati konjem ; strokovne: konji, jahanje, terapije); AK (pesmi...); VK; Revija o konjih; živi konji in jahalna oprema;

TRAJANJE: dve uri do pol dneva ali več dni

KORELACIJA: sodelovanje z učiteljem glasbe, športne vzgoje in s fizio-hipoterapevtko

SODELUJOČI: prostovoljno UPP ali obvezno za naravoslovni dan

POTEK PROJEKTA:

- pogovor, kaj že *VEDO O KONJIH* : v ZUIM ima letno okrog 50 – 60 otrok in mladostnikov hipoterapijo, vsi so navdušeni, zanje to ni terapija, ampak zabava in sprostitev; naši »jahači«

zato želijo o konjih izvedeti čimveč tudi v knjižnici; skupaj poiščemo *STROKOVNE KNJIGE* s področja vzreje, biologije, psihologije...

- razmišljanje o tem, kaj so prebrali o konjih, poznajo kakšnega zelo slavnega »literarnega« konja (od PIKE NOGAVIČKE, ČRNI LEPOTEČ), poznajo film (PIKA N., ŠEPETATI KONJEM); skupaj poiščemo *LEPOSLOVNE KNJIGE za otroke in odrasle – kjer nastopajo konji*

- pregledamo *PRIROČNO ČITALNIŠKO LITERATURO* – enciklopedije, leksikone, SSKJ, angleški, mitološki in etimološki slovar; spregovorimo o mitološkem pomenu konja
- spomnimo se, v katerih *POKLICIH* je KONJ (bil) pomemben? Kavboji, rangerji, policaji, kmetje, nosači v gore... pri kateri *IGRI* je konj pomembna figura? Šah; ste se igrali kdaj konja in koga zajahali doma? Starejši; imate kakšno igračo konja?
- pojasnimo *POJME* šport, medicina, jahanje, terapija, *HIPOTERAPIJA* (posebna oblika medicinske gimnastike oziroma fizioterapije, ki jo predpiše zdravnik; konj – gr. *Hippos* služi kot terapevtsko sredstvo za prenos gibov v koraku); UPP navdušeno pripovedujejo svoje prigode ob vsakodnevnih srečanjih s konji, si izmenjujejo izkušnje, se šali in se resnično zabavajo; najbolj zanimive pripetljaje zapišejo ali narišejo na liste in oblikujejo plakat; prelistajo več letnikov Revije o konjih in medtem prisluhnemo posnetkom znanih pesmi o konjih; vsi zapojemo pesem Moj črni konj in si nadenemo na glave klobuke;
- po odmoru odidemo skupaj v *JAHALNICO*: otroci in mladostniki v prisotnosti hipoterapevte konje božajo in jim šepetajo ter opazujejo njihove reakcije;
- mlajšim še povem *PRAVLJICO*: *Ne boš me pogrešal* ali *Kam naj se skrije Horacij?* in potem s hipoterapevko ostanejo na jahanju;
- starejši si ogledajo *FILM*: *Šepetati konjem*
- poslovimo se: mladim je jasno, komu se morajo najprej zahvaliti za prijetne urice (BOŽANJE KONJ!), ki so jih naučili mnogo koristnega, podzavestno pa so se *UČILI* za življenje, za kar potrebujejo zaradi izjemnih naporov – kot se sami radi pošalijo – »konjske moči«.

4. VOLJA DO SMISLA – ZARADI DRUGAČNOSTI

Človeški možgani predstavljajo najbolj zapleten in dovršen odgovor na zahteve okolja in dajejo svojemu lastniku tako stopnjo vedenjske fleksibilnosti, kot je nima noben drug organizem. V tem smislu je vsakdo kot posameznik nenadomestljiv za opravljanje določene naloge. Tudi možnost, da karkoli stori v določeni situaciji zase, je edinstvena. Posebno za človeka s PP. Telesne prizadetosti in bolezni močno učinkujejo na človekovo počutje in s tem tudi na razpoloženje, dejavnost, pozornost. Najprej se je treba sprijazniti z omejitvami.

Povezave med duševnim in telesnim stanjem so pomemben faktor, ki ga moramo upoštevati tudi knjižničarji, če hočemo tem ljudem učinkovito pomagati. Mladi UPP morajo čutiti, da so vredni toliko, kot drugi. Le tako se bodo lahko prilagodili svojim možnostim in v življenju čimveč dosegli.

Knjižnica ima vse pogoje, da kot prostor, v katerega se kot »živi predmet« vključujemo tudi knjižnični delavci, učinkuje kot igrišče, kjer se lahko odvijajo prav vsi kulturni »športi«, če ga le znamo dovolj iznajdljivo in koristno prilagoditi svojim uporabnikom. Pa naj si bo to mestna ali ŠK za UPP.

Knjižnica v ZUIM postaja premajhna za vse aktivnosti, ki si jih želim izpeljati, vendarle v obstoječem obsegu kvadratnih metrov in opreme skušam ohranjati čar in mit knjižnice nasploh in v novodobnem pogledu – tudi njeno informacijsko poslanstvo. UPP mi pri tem sami dosti pomagajo. Večkrat pravijo, da je to

najpomembnejši prostor v Zavodu, kjer najbolj odkrito spoznavajo sovrstnike in najlažje vzpostavljajo medsebojne stike osnovnošolci in srednješolci. Pri tem si radi sami medsebojno pomagajo (ideje za branje, iskanje po UDK, fizična pomoč, pisanje nalog) in se po svoje zabavajo (dijaki berejo pravljice učencem, skupaj listajo revije, se tudi spogledujejo in sestavljajo ljubezenska pisma ali kvize na način *Lepo je biti milijonar*, pojejo ali gledajo video, uprizarjajo dialoge, ankete za šolski radio, iščejo ideje in rišejo osnutke za slikanje na svilo, steklo; včasih vztrajajo, da bi mi zavili tudi kakšno knjigo, kar z veliko dobre volje opravijo v eni uri...).

Knjižnica ZUIM predstavlja UPP vir informacij, doživetij in vedno novih izkušenj. Pomembna oblika njihovega sodelovanja s knjižničarko je tudi KNJIŽNIČARSKI KROŽEK, kjer mladi spoznavajo informacijske vire in različne medije, kjer se poučujejo o strokovni obdelavi gradiva, iskanju podatkov v Cobissu.

Veliko jim pomenijo možnosti pogovorov v obliki DEBATNIH KLUBOV, kjer se prostovoljno pogovarjajo o knjigah in navezujoč se na njihove vsebine – tudi o problemih njihovega vsakdana: o učenju, zdravju, vedenjski problematiki, družinskih razmerah, življenju v zavodih in bolnišnicah, pa tudi o aktualnih svetovnih dogodkih.

Večina ljudi želi zakonitosti življenja poglobljeno spoznati prek teoretičnega znanja in študija. Tudi sama sem pregledala precej literature o hendikepu – na področju medicine, psihologije, pedagogike, sociologije, knjižničarstva... Vendarle največ odgovorov najdem v praksi, pri vsakdanjem delu.

Srečevanja z UPP me navdajajo z novo, posebno energijo, saj so ti uporabniki v resnici drugačni. Veselijo se že ob majhnih uspehih in radi komunicirajo. Ko dobijo dobro oceno, mi to pogosto povedo in skupaj se veselimo. Nasmeh na obrazu, živahen lesk oči, nagajiv pogled, sproščeno vprašanje, značilna kretnja ter vsak, še tako majhen, nezaten in nemočen odziv, me notranje bogati. Tako se moja prizadevanja za to, da bi se kakovost življenja, izobraževanja, igre in zabave otrok in mladostnikov s PP v zavodski knjižnici še izboljšala, obrestujejo.

5. ZAKLJUČNA MISEL – PRAVLJIČNI EPILOG

Z nekaterimi otroki in mladostniki se poznamo že več let in z njimi lahko vzpostavim čisto poseben odnos. Zelo pristen. Tudi zato, ker se težko gibajo in so zelo počasni, so nekaj posebnega. So kot školjka, ki se odpre, kadar se pripeljejo v knjižnico in prisluhnejo moji pripovedi:

»Tedaj je Čopko dvignil glavo, se zazrl nekam v daljavo in tiho spregovoril. Začel je pripovedovati pravo pravcato veveričjo pravljico, ki si jo je bil kar sam izmislil. Vsi so napeto poslušali in uživali... v zgodbi, ki se je začela takole:

Tih aprilski dežek je rosil na smrekovje zavodskega parka, majhni otroci na vozičkih z velikimi kolesi pa so se radovedno in razposajeno pripeljali v knjižnico, kjer jih je že čakala pravljica o Bobkovi barčici...«

LITERATURA

- AČKUN, R.: Otroci s posebnimi potrebami. Nova Gorica: Educa, 2004
- BEREMO skupaj. Ljubljana: MK, 2003
- DOLINŠEK Bubnič, M.: Beri in se pogovarjaj z mano! Ljubljana: Epta, 1999
- GALEŠA, M.: Pomoč otrokom s posebnimi potrebami. Celje: Valmar, 2003, str. 23 – 37
- GRILJC, M.: Funkcionalno ovirani uporabniki visokošolskih knjižnic. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1999
- GRILJC, M.: Srečanje in delo z drugačnimi uporabniki. Knjižnica, 40(1996)3/4, str. 175 – 192
- HASKELL, S H.: Izobraževanje telesno hendikepiranih otrok. Kamnik: ZUIM, 1995
- MIELKE, U.: Če z otrokom ni lahko. Radovljica: Didakta, 1997
- PELJHAN, M.: Telesna prizadetost kot rizični dejavnik psihosocialnega razvoja. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije, 2002, str.33
- ZALOKAR Divjak, Z.: Vzgajati z ljubeznijo. Krško: Gora, 2000
- ŽERDIN, T.: Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starejše in Društvo Bravo, 2003, str. 138 – 144

Diapozitiv 1

Građa lagana za čitanje kao pomoć u opismenjavanju osoba s posebnim potrebama

Dunja-Marija Gabriel
e-mail: dgabriel@nsk.hr

Komisija za knjižnične usluge
za osobe s posebnim potrebama
(Hrvatsko knjižničarsko društvo)

Diapozitiv 2

Građa lagana za čitanje - uvod:

- izraz je gotovo nepoznat u RH:
jezična prilagodba teksta koja
olakšava čitanje / razumijevanje

- uloga Komisije za OPP, upoznati s novom građom:
 - one koji se bave širenjem pismenosti i poticanjem čitanja za odrasle i djecu (HČD)
 - osobe kojima je čitanje problem (OPP),
 - nakladnike i izdavače (suradnja s UHN)
 - knjižničare, pedagoge, logopede, defektologe (suradnja s ERF i FF)
 - učitelje, profesore, roditelje.

Diapozitiv 3

Građa lagana za čitanje – ciljne skupine (1):

- dvije osnovne skupine:
 - osobe s posebnim potrebama kojima su neophodni proizvodi lagani za čitanje
 - čitatelji s ograničenim poznavanjem jezika ili nedovoljnom sposobnošću čitanja (neškolovani mladi ljudi, funkcionalno nepismene osobe, nacionalne manjine i etničke skupine, djeca) - korisno na određeno vrijeme, za vježbanje sposobnosti čitanja (ali ne treba svima!!!)

Diapozitiv 4

Građa lagana za čitanje – ciljne skupine (2):

- osobe s posebnim potrebama:
 - osobe sniženih intelektualnih sposobnosti (1%)
 - osobe s teškoćama u čitanju i disleksijom (do 10%)
 - osobe sa smetnjama u pažnji, percepciji i pretjeranoj motoričkoj aktivnosti (4-5%),
 - osobe s autizmom (smetnjom u komunikaciji) (do 0,01%)
 - osobe koje su rođene gluhe (0,1-0,2%)
 - gluhoslijepe osobe (do 0,005% većinom stariji ljudi)
 - osobe s afazijom (teškoćama u jezičnom izražavanju zbog oštećenja u moždanim centrima) (do 0,5% - većinom starije osobe)

Diapozitiv 5

Građa lagana za čitanje – ujedinjavanje različitih potreba

- postoje razlike u:
 - razinama teškoća pri čitanju (razne OPP)
 - svrsi i životnim okolnostima u kojima je potrebna
 - u kriterijima izrade lagane građe (razne OPP)
- zajedničke karakteristike pretežu:
 - žanrovi - beletristika, nebeletristika, stručni tekstovi, prilagođeni klasici
 - vrsta građe - knjige, časopisi, novinske vijesti, audio građa i audio-vizualna građa

Diapozitiv 6

Građa lagana za čitanje – proces sadržajne prilagodbe građe

- Priručnik s uputama za tu vrstu posla (za pisce i ilustratore) ne može se sastaviti!
- opće smjernice za uredničku djelatnost:
 - pisati konkretno (ne apstraknim jezikom)
 - radnja treba ići logičkim slijedom
 - radnja treba biti jednostavna (bez puno likova)
 - izbjegavati simbolično izražavanje (metafore)
 - sažimati jednu radnju u jednoj rečenici
 - izbjegavanje teških i nepoznatih riječi bez objašnjenja u kontekstu
 - složene odnose objasniti i opisati konkretno, logično, kronološkim redoslijedom

Diapozitiv 7

**Građa lagana za čitanje –
vrijednost ilustracija**

- slika govori više od riječi
- ilustracija igra mnogo važniju ulogu nego u drugim vrstama publikacija
- slika "zorno" pokazuje ono što je opisano u tekstu, povećava razumijevanje i pojašnjava poruku
- osobe sniženih intelektualnih sposobnosti (koje razumiju i tumače svijet na konkretan način) mogu dobro prihvaćati nadrealističke (apstraktne) slike
- grafičko oblikovanje teksta (formalni aspekt) – odabir vrste i veličine slova, smještaja teksta i ilustracija za lakoću praćenja

Diapozitiv 8

Primjer poezije lagane za čitanje

Pjesme za sve /

Benkt-Erik Hedin

Umaram se

i ništa mi ne polazi za rukom

kad si u žurbi

i želiš da i ja budem brz.

Tada za sve treba više
vremena

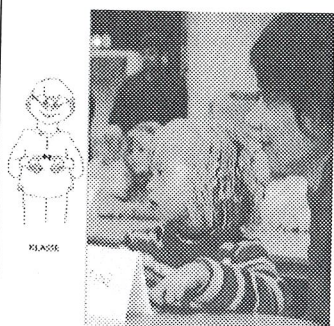
Mogu uraditi puno više

no što misliš,

kada mogu raditi

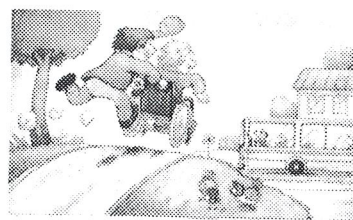
onako kako ja želim.

Diapozitiv 9

**Primjeri knjiga i slikovnica za OPP
- slikovnica s znakovnim jezikom:**

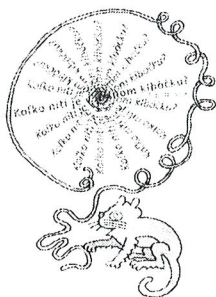
- IBBY-International Board on Books for Young People):
"Outstanding Books for Young People with Disabilities '05"
(Oslo, Haug School & Resource centre)
- 40 najboljih knjiga za mlade posebnih

Diapozitiv 10

**Primjeri knjiga i slikovnica za OPP
– priča s BLISS piktogramima**

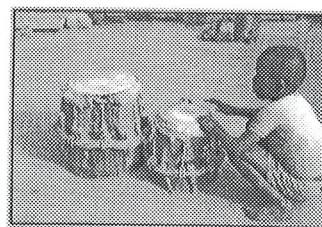
Peška otio k vrtu
mami pyratizatoru je
pookse kako mamiu
lepa-butyakle

Diapozitiv 11

**Primjer knjige iz redovne
proizvodnje za djecu s disleksijom**

- npr. rime, izreke, zagonetke, slagalice kao pomoć djeci pri učenju složenih jezičnih fraza (za djecu s disleksijom i disgrafijom)

Diapozitiv 12

**Primjer knjige iz redovne proizvodnje
za djecu s teškoćama u učenju**

Dd
A for the letter Dd is a letter that is used to make words that start with Dd. It is a letter that is used to make words that start with Dd. It is a letter that is used to make words that start with Dd.

Diapozitiv 1

ČARI IN TEŽAVE DISLEKSije

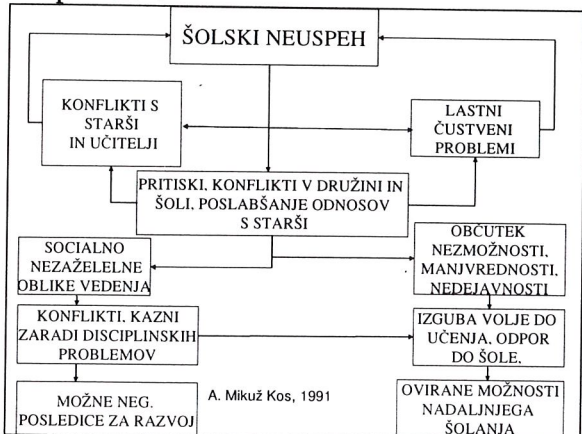
Zlatka Gazvoda,
Univ. dipl. socialna pedagoginja

Diapozitiv 2

SPECIFIČNE UČNE TEŽAVE

- splošen izraz za označevanje raznolike skupine motenj pri poslušanju, govorjenju, branju, pisanju, rezoniranju (t.j. presojanju), računanju
- največkrat posledica disfunkcije centralnega živčnega sistema
- v rednih osnovnih šolah okoli 10% otrok, ki imajo eno od oblik specifičnih učnih težav

Diapozitiv 3

Diapozitiv 4

IZRAZOSLOVJE

- LEGASTENIJA – nemško govoreče področje
- DISLEKSIJA- angloameriško govoreče področje
- DISGRAFIJA
- DISKALKULIJA
- MOTNJE BRANJA IN PISANJA (MBP)
- Primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU) - ZOŠ

Diapozitiv 5

DISLEKSIJA

- Ob povprečni ali nadpovprečni inteligentnosti imajo otroci izrazitejša težava pri branju, pisanju in računanju
- Težave pri obvladovanju in uporabi jezika, ki vključuje abecedni, številčni ali kateri drugi sistem simbolov
- Neokvarjena čutila
- Razkorak med šibkimi in močnimi področji
- Poseben način zaznave in odzivanja na svet

Diapozitiv 6

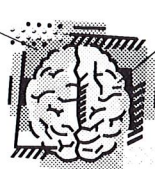
BIOLOŠKI DEJAVNIKI

LEVA HEMISFERA

- Glasovno zavedanje
- zaporedna obdelava informacij, logika
- Natančnost branja, pisanja, računanja

DESNA HEMISFERA

- Celostno obravnavanje informacij
- Vizualne in glasbene spretnosti (ritem, predstave, globina)
- Prepoznavanje (obraz, vzorci)

Kultura, vzgoja, šola – spodbujata razvoj leve hemisfere!

Diapozitiv 7

MOČNA PODROČJA

- Umetniški, ustvarjalni, muzikalni
- Stabilno razumevanje naučenega
- Praktična izkušnost
- Dobro mehanično pomnjenje
- Dobre prostorske (3D) sposobnosti
- Vztrajni in delovni
- Iznajdljivi pri razvijanju strategij
- Močni konceptualni misleci

Diapozitiv 8

Diagnostika v OŠ

- **Test motenj branja in pisanja (Šali, 1977)**
- Skupinski narek + individualno testiranje
- Preverjanje fonološkega zavedanja (besede na določen glas, rime, prepoznavanje glasov v besedi..)
- Preverjanje jezikovnih sposobnosti (oblikovanje stavkov ob sličici, vstavljanje besed v stavek, ...)
- Preverjanje branja – posamezne črke, besede, besedilo, številke (čas, napake, vrsta napak)
- Preverjanje slušnega razločevanja, razčlenjevanja, pomnjenje

Diapozitiv 9

- Poleg težav v branju in pisanju še druge primarne ali sekundarne težave:
- nemir,
- pomanjkljiva pozornost,
- pozabljanje,
- čustvene in vedenjske težave,
- zaostanki v socialnem in emocionalnem razvoju,
- težave s stranskostjo
- slabše razumevanje navodil (ustnih ali pisnih),... zato so potrebne vaje za razvijanje vseh teh področij

Diapozitiv 10

POMOČ

- **DRUŽINA** (starši, njihov zgled, spodbujanje, opora, pomoč, ustrezna pričakovanja)
- **ŠOLA** (prilagoditve oblik in metod dela pri pridobivanju, preverjanju in ocenjevanju znanja, individualna in skupinska pomoč)
- **ŠIRŠA SKUPNOST** (društva, knjižnice)
- Prosti čas in razbremenitev

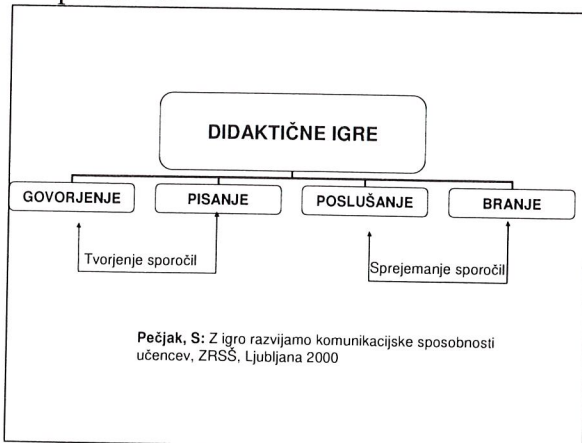

Diapozitiv 11

UČENJE KOT IGRA

- Igra – gibalno otrokovega socialnega, čustvenega in kognitivnega razvoja; osnova za proces učenja
- Številne veščine, potrebne za branje in pisanje lahko urimo preko igre

Diapozitiv 12

Diapozitiv 13

POSLUŠANJE

- Razločevanje in razčlenjevanje
- Razumevanje govornih vsebin
- * sledenje navodilom (risanje, gibanje, obrazna mimika, narobe svet, skupni stol, ...)
- * ugotavljanje zaporedja (poslušajo zgodbo, nato razvrstijo sličice, stavke,... risanje v mrežo...)
- Ugotavljanje bistva (naslov, dopolnjevanje povedi, pantomima)
- Iskanje rim

Diapozitiv 14

GOVORJENJE

- Premalo – preveč! Selekcija-spodbuda
- Poimenovanje predmetov
- Oblikovanje stavkov ob sličici
- Iskanje razlik
- Strip
- V kleti sem našel... (lahko po nadpomenkah, začetni črki, ...)
- Dokončane povedi
- Opisovanje predmetov, oseb, poklicev (uganke)
- Igra vlog

Diapozitiv 15

BRANJE

- Razločevanje podobnih likov, besed
- Navodila za barvanje pobarvanke
- Iskanje besed v mreži
- Odgovori na vprašanja
- Uganke (poklici, pravila-določitev kraja,...)
- Urejanje besed v stavke
- Urejanje stavkov v besedilo
- Popravljanje napak (zamenjane besede, slovnične napake,...)
- Srečna številka
- Besedilo s slikami

Diapozitiv 16

PISANJE

- Barvanje manjših površin
- Vaje za grafomotoriko – labirint, nizanje kroglic, trganje lista po narisani črti, rezanje,...
- Gibalne vaje (pišemo s telesi)
- Prepis na bolj zabaven način (besedilo s slikami)
- Strip
- Križanke
- Dopolnjevanje stavkov
- Sestavljanje stavkov iz besed ob sličici
- Opisovanje slike v 5 stavkih

Diapozitiv 17

Hvala za pozornost

Mag. Tilka Jamnik, Knjižnica Otona Župančiča Ljubljana

Metka Zver, Mladinska knjiga Trgovina

Knjižne čajanke

Branje za znanje in zabavo, za vsak čas in tudi prosti čas

Referat za posvetovanje v Novem mestu, 12. in 13. september 2005
Knjižnica – igrišče znanja in zabave: Splošne knjižnice in prosti čas

Uvod

Zavedajoč se tega, da je dobro razvita bralna pismenost pomembna tako za posameznika kot za družbo, smo osnovali slovenski projekt *knjižne čajanke*, v katerem pri promociji knjig in branja sodelujejo knjižnice in knjigarne. So projekt Mladinske knjige Trgovine, v katerem sodelujejo njene knjigarne in splošne knjižnice v devetih slovenskih krajih. Pri promociji branja naj bi namreč sodelovalo čim več dejavnikov (knjižnice in knjigarne si nikakor niso konkurentke!).

S knjižnimi čajankami želimo opozoriti, da je branje koristno in da nudi užitek. Promoviramo vse vrste branja oz. predstavljamo različno bralno gradivo: gradivo za informacijsko, kognitivno branje (strokovno literaturo) in za branje v estetski užitek (leposlovno literaturo); prvo je povezano s sodobno funkcionalno bralno pismenostjo in vseživljenjskim učenjem, drugo pa morda bolj s posameznikovim prostim časom.

Toda osrednji cilj knjižnih čajank je predstaviti predvsem mladinko književnost starejšim ljudem in jih spodbuditi, da bi brali otrokom v predšolskem in zgodnjem bralnem obdobju, odraščajočim otrokom pa – kolikor je to le mogoče – ostali partnerji v pogovorih o prebranih mladinskih knjigah (in kot poznavalci knjižne produkcije tudi svetovalci). Začelo se je z vzpodbujanjem babic in dedkov, da bi brali vnukom, s čimer pridobijo oboji: branje prispeva k duševni čilosti starejših in prispeva k bralni vzgoji otrok, obenem pa pogloblja (čustvene) odnose med generacijama. Kasneje so se starejšim obiskovalcem občasno pridružili tudi mlajši odrasli, namreč starši, vzgojiteljice iz vrtcev, šolske knjižničarke (v zadnjem času pa celo uredniki in založniki ter študentje različnih smeri). S knjižnimi čajankami namreč spodbujamo predvsem družinsko branje, za katerega strokovnjaki poudarjajo, da je zibelka branja in odločilno vpliva na otrokovo kasnejšo uspešnost pri učenju branja in na razvoj njegove bralne kulture. Branje kvalitetne (mladinske) književnosti v dobi odraščanja ima namreč daljnosežne učinke na mladega bralca in njegov vsestranski razvoj (socialni, osebostni, jezikovni ter razvoj domišljajske dejavnosti).

Za vsako vrsto branja je potreben čas. Bralčev čas, pa naj bo to prosti ali kateri koli njegov čas. Vzeti si čas in brati nekomu na glas, pa je dejanje ljubezni. Brati nekomu, pomeni vzeti si čas zanj, ki ga imamo radi, in deliti z njim lepoto literature, ki jo imamo radi. Z eno uro, kolikor približno traja knjižna čajanka, poskušamo spodbuditi, da bi odrasli namenili več časa branju, predvsem pa več časa glasnemu branju otrokom in pogovorom o knjigah v družinah.

Vsako sezono čajank zato načrtujemo in izvedemo tako, da so predstavljene različne knjige, ki omogočajo različna branja, omogočajo torej *učenje in zabavo*, med drugim bogatijo *prosti čas*.

Predstavitev čajank (PowerPoint)

Knjižne čajanke centralno pripravlja Metka Zver, organizatorica iz Mladinske knjige Trgovine, in Tilka Jamnik, bibliotekarka iz Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani. Pri izvedbi sodelujejo knjigarji Mladinske knjige in knjižničarke iz splošnih knjižnic v naslednjih devetih slovenskih krajih: Celju, Ljubljani, Mariboru, Novem mestu, Ravnah na Koroškem, Slovenj Gradcu, Velenju, Zagorju in Žalcu. Vnaprej načrtujemo cikel knjižnih čajank za vse šolsko leto, posamezne čajanke so tematsko zasnovane, sicer pa odvisne od novosti na slovenskem knjižnem trgu. Vsako čajanko povežemo tudi z aktualnim dogajanjem na področju branja (tudi vsaka voditeljica jo po svoje poveže z lokalnimi kulturnimi dogodki).

Namen knjižnih čajank je:

- informiranje o novostih, predvsem s področja mladinskih knjig,
- procesno vključevanje starejših ljudi v branje (predšolskim) otrokom,
- spodbujanje družinskega branja,
- promoviranje branja, knjižnic in knjigarn,
- dviganje bralne kulture.

Potem ko smo poskusno izvedli tri čajanke v Ljubljani, Slovenj Gradcu in Kopru, smo v šolskem letu 2001/2002 pripravili cel cikel devetih knjižnih čajank (od oktobra do junija), vsak mesec eno in sicer tretji četrtek v mesecu ob isti uri (ob 10. uri dopoldne). Uvedli smo tudi abonmajsko kartico *bralčico*, s katero imajo udeleženci 10 % popust pri nakupu predstavljenih knjig. Ker so bile čajanke lepo sprejete tako pri izvajalcih kot pri obiskovalcih, smo nadaljevali z njimi naslednjih letih; cikel čajank v šolskem letu smo skrajšali za eno prireditev, končamo namreč že v maju. Postopoma so se nam pridružile knjigarne in knjižnice v nekaterih slovenskih krajih, širi se krog obiskovalcev, povečuje se zanimanje medijev in celo strokovne javnosti (knjižne čajanke sva predstavili na posvetovanju splošnih knjižnic v Ljubljani in na kongresu založnikov v Portorožu (obakrat v juniju 2005).

V vsakem ciklu (zdaj torej osmih čajank) skozi vse šolsko leto predstavimo oz. spoznamo okrog 100 mladinskih in okrog 20 knjig za odrasle. (Vsakič predstavimo okrog 10-12 mladinskih knjig in 2-3 knjige za odrasle.) Ker se čajanke dogajajo v devetih krajih, pomeni, da se skozi vse šolsko leto zgodi 72 prireditev. Ker se vsake prireditve udeleži povprečno 15-20 udeležencev, se vseh čajank v Sloveniji skozi vse leto udeleži okrog 1500 obiskovalcev. V osrednjih medijih zasledimo okrog 60 objav na sezono; k temu je treba prišteti še objave v lokalnih medijih, za katere poskrbijo organizatorji v svojih krajih. Mediji namenjajo čajankam dokaj pozornosti in jih tako propagirajo v javnosti, s tem promovirajo knjigarne in knjižnice, knjige in branje.

Štiri leta uspešnih knjižnih čajank potrjujejo, da so določenim ljudem ustrezna oblika srečevanja s knjigami in branjem. Predstavitve so strokovno dorečene, pa vendarle nezahtevne in privlačne za obiskovalce. Izvajalke čajank prisluhnejo odzivom obiskovalcev in jih poskušajo tudi vključevati v pogovor. Ob koncu prvega cikla

knjižnih čajank smo izvedli anketo med organizatorji, izvajalci in obiskovalci knjižnih čajank in pri vseh se je pokazalo, da nam vsem knjižne čajanke predstavljajo informativno-izobraževalna, hkrati pa kulturno-družabna srečanja. Prav vsi smo jih pozitivno ocenili in si želeli nadaljevanja. K čajankam vedno znova vabimo z vabili, plakati in objavami v medijih. Najmočnejše povabilo pa zmorejo naši zadovoljni obiskovalci, ki pritegnejo še kakšnega svojega sorodnika, prijatelja in znanca.

Že številčni pregled potrjuje umestnost in uspešnost knjižnih čajank. Omenili smo že pozitivno mnenje vseh udeležencev. poleg tega pa večina udeležencev dejansko potem bere (svojim) vnukom (kot smo ugotovili z omenjeno anketo!). Krog bralcev se ob vsaki čajanki torej širi. Ugotavljamo, da srečanja in *bralčica* spodbujajo nakup knjig. Poudarimo pa naj, da ni niti izmerljiv ves informativni domet, kaj šele estetsko doživljanje, ki se dogaja pri posameznih udeležencih čajank, kar pa je tisto »pravo«, kar prispeva k dvigu bralne pismenosti in bralne kulture pri posameznikih in v slovenskem prostoru. Gre namreč za senzibilizacijo za književnost, dodatno vseživljenjsko izobraževanje, za bralno vzgojo v najširšem pomenu, katere učinki niso izmerljivi in vidni takoj ...

Načrt za cikel knjižnih čajank v šolskem letu 2005/2006:

Oktober: Srebrne niti: naslov čajanke je po novi seriji *Srebrne niti* (založbe Miš), ki je namenjena predvsem starejšim ljudem (večji tisk, izbor besedil). Udeleženci knjižnih čajank so predvsem starejši ljudje in vsakič jim predstavimo tudi 2-3 skrbno izbrane knjige za odrasle (tako leposlovne kot strokovne); nekaterim bo knjižna zbirka z večjim tiskom in z izborom besedil, ki tkejo niti med generacijami, še prav posebno dobrodošla. Preberimo, kaj piše na hrbtni strani knjige: *Zbirka o babicah in vnukih, o starših in otrocih. O preteklosti in prihodnosti. O včeraj. O danes. O nas. In za vas – z večjimi črkami še lažje branje. Zbirka o generacijah in časih, ki jih prepletajo nevidne niti. Srebrne niti, ki jih tke življenje.*

Pripovedovanje zgodb, in še posebno svojih življenjskih zgodb mlajšim generacijam, je lahko zelo spodbudno za branje ... V nadaljevanju čajanke bomo zato posegli po knjigi s podobnim sporočilom, vendar je to mladinska knjiga in tudi upovedena čisto drugače (Jostein Gaarder, *Lepotica s pomarančami*).

Poudarek prve knjižne čajanke v tej sezoni je na tem, kako pomembno je danes dobro znanje branja, in kako pomembno je zato, da odrasli spodbujamo otroke k branju. Z izborom knjig bomo opozorili na več dejavnikov na področju branja: ustvarjanje in branje književnosti (Cornelia Funke, *Srce iz črnila*), učenje in učenje branja (Cvetka Sokolov, *Šola ni zame*), pomen knjižnice in še posebej knjižničarjev (Eoin Colfer, *Knjižničarka Mrcina*), ilustratorjev (*Albumu slovenskih ilustratorjev*, ki je izšel ob 60-letnici založbe Mladinska knjiga) ter založbe (*Mladinska knjiga*, monografija ob 60-letnici založbe Mladinska knjiga). Hkrati so to vse takšne knjige, ki so primerne, da jih starejši ali berejo otrokom, ali priporočajo starejšim otrokom in se pogovarjajo ob njih.

November: Vprašaj me! naslov čajanke je po poučni knjigi s področja naravoslovja *Vprašaj me!* (založbe Alba 2000), ki v podnaslovu trdi, »to je tako preprosto«. Res je preprosto, če odgovore na razna vprašanja odrasli iščemo v knjigah, skupaj z otroki, in jih tako obenem navajamo na knjige kot vir znanja.

Poudarek bo torej na poučnih knjigah z različnih področij. Pa tudi na priročnikih iz skupin »ročna dela«, »družabne igre« ipd. ki nudijo vrsto predlogov, kaj početi v prostem času, in prinašajo navodila, kako to početi. Počasi si bomo že začeli

pripravljati seznam, ki bo veselim možem v decembru v pomoč pri nakupu knjižnih daril.

December: Čar zgodbe: naslov čajanke je po drobni knjižici Clarisse Pinkole Estes (založbe Eno). *Čar zgodbe* vsebuje več zgodbic, ki se kot babuške prilegajo druga v drugo. Skupaj so ganljivo pričevanje o neuničljivem volilu zgodb in o zmagoslavju ljubezni nad izgubo. Avtorica sega v globine svojega poznavanja arhetipske psihologije in h koreninam ustnega izročila, ko mojstrsko prepleta misli o pomenu zgodb in darovanja.

Povedali si bomo zgodbe in praznične pravljice, da bi si pričarali pravljичno vzdušje, in predstavili več knjig, primernih za novoletna darila.

Januar: Dvigni glavo: naslov čajanke je prvi del naslova priročnika *Dvigni glavo, zate gre!* (založbe Didakta), s podnaslovom »vodnik k osebni moči in zdravi samozavesti«.

Pregledali bomo knjige, ki nam pomagajo skrbeti za zdrav duh in zdravo telo, knjige, ki so nam (lahko) v pomoč ... dotaknili se bomo torej biblioterapije. Takšne knjige so namenjene vsem starostnim skupinam, najmlajših, najstnikom, ljudem srednjih let, v tretjem življenjskem obdobju idr.

Februar: Prepodimo zimo: naslov smo vzeli po eni od knjig iz serije *Ali veš?*, ki prinaša *zgodbe za branje, odgovori za učenje*, kakor pravi podnaslov serije (založbe Karantanija). Namenjena je slovenskim praznikom. V mesecu, v katerem praznujemo slovenski kulturni praznik, bomo posegli predvsem po knjigah s slovenskim ljudskim izročilom. Starejši ljudje so morda najbolj poklicani, da izročijo mlajšim rodovom izčiščeno ljudsko modrost in izkušnjo, ki se je ohranila v ljudskih pravljicah, pesmih, ugankah, šegah in navadah ...

Marec: Da bi lepe pesmi pel: naslov čajanke ni po nobeni knjigi, ampak je košček one pesmi *Prišla bo pomlad, učakal bi jo rad, da bi zdrav vesel, lepe pesmi pel ...*

V marcu začutimo prihajati pomlad, toplota nam hitreje požene kri po žilah, poleg tega praznujemo dan poezije ter dneva žena in mater ... Posegli bomo po pesmih in pesniških zbirkah, opozorili na notno gradivo. Petje zagotovo zabava in obogati prosti čas, poezija pa morda lahko osmisli čas slehernega ...

April: Moja potepanja: mesec april nas s knjižnimi prazniki (2. april - mednarodni dan knjig za otroke, 21. april – svetovni dan knjige in okrog njega Slovenski dnevi knjige) vabi k branju, sicer pa s toplejšimi sončnimi dnevi ven v naravo, na potepanja ... in k načrtom za počitnice. Sporočilo knjižne čajanke bo: potepanja vseh vrst so bogatejša s knjigo. Posegli bomo predvsem po priročnikih za opazovanje in raziskovanje narave ter turističnih vodnikov in atlasih (med njimi tudi *Moj prvi potep po Evropi* Pomurske založbe).

Maj: Poletna knjiga: naslov čajanke je po knjigi Tove Jansson *Poletna knjiga* (založbe Mladinska knjiga), švedske pisateljice, ki je v svetu in pri nas najbolj znana po svojih otroških knjigah o Muminih, izdala pa je tudi nekaj romanov za odrasle. Leta 1972 je napisala *Poletno knjigo*, ki s pretanjeno mešanico modrosti in blagega humorja že dolgo velja za eno klasičnih del skandinavske književnosti. Med babico in vnučko, ki preživljata poletja na otoku v Finskem zalivu, se zlagoma splete enkratno prijateljstvo, ki ga zaznamujejo drobni skupni podvigi v naravi ter razgovori, v katerih na svoj način premlevata bistvena življenjska vprašanja. In tudi bereta!

Cikel naših čajank tako tudi sklenemo s poudarkom na – nekakšnih *srebrnih nitih* - sožitju med generacijami (ki se lahko pogloblja tudi ob branju).

Anton Praznik, Knjižnica Otona Župančiča

ŠAH – ZANIMIVA IGRA ZA PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA V KNJIŽNICI

UVOD:

Knjižnica je danes krepko prerasla klasične predstave o knjižnici, ki so jo še pred nekaj desetletji ljudje pojmovali predvsem kot kraj, kjer si lahko izposodijo knjige. Moderna splošna knjižnica je v zadnjih letih doživela izjemen razvoj. Že zdavnaj ne izposoja samo knjig, ampak tudi vse vrste neknjižnega gradiva, posreduje informacije iz lastnega gradiva ali preko svetovnega spleta, v tiskani ali elektronski obliki. Poleg tega pa se nenehno odziva na nove potrebe uporabnikov in jim omogoča različna izobraževanja, od tistih za lažjo uporabo knjižnice do raznih servisov kot so Borza znanja, Borza dela in Središče za samostojno učenje, razni študijski krožki... In zakaj ne tudi prizorišče, kjer bi obiskovalci knjižnice preživljali svoj prosti čas? Kjer poslušajo glasbo, jadrajo po internetu, gledajo filme na DVD mediju, igrajo šah ali kakšno drugo družabno igro?

Sodobna splošna knjižnica mora s posluhom pravočasno zaznati nove trende in jih uporabnikom ponuditi, še preden jih sami začitijo kot masovno potrebo. Zato je nesporno dejstvo, da je splošna knjižnica danes socialno središče lokalne skupnosti, kjer ljudje ob zadovoljevanju svojih kulturnih, izobraževalnih in drugih potreb zadostijo tudi potrebi po druženju. Od iger je prav šah ena od najprikladnejših za igranje v knjižnici.

O PROSTEM ČASU: Delo in prosti čas sta pomembna dejavnika sodobne družbe in sta med seboj precej povezana. Delo je pomembna aktivnost in za večino pripadnikov družbenih slojev faktor preživetja. Ne glede na hude delovne obremenitve pa je današnje delo v marsičem bistveno manj tiransko, kot je bilo pred leti. Pri aktivni populaciji delo zavzame vsaj četrtino njenega časa. Človek, ki je vpet v tempo sodobne družbe, ob vseh obremenitvah, ki jih mora vsakodnevno prenašati, nujno potrebuje prosti čas. Tega se zavedajo tudi delodajalci, zato je dopust varovalka, da ljudje ne »pregorijo« na delovnem mestu, da se med dopustom »odklopijo« in najdejo čas za proste aktivnosti, ki nimajo nič skupnega z njihovim delom. Prosti čas naj bi pomagal konsolidirati socialni sistem in ta naj bi ga ponudil človeku kot nekakšno nagrado, kot ventil za sprostitev. Trend sodobne družbe gre v to smer, da se počasi krajša delovni čas (dnevni, tedenski, mesečni, letni). Značilnost prostega časa ni brezdelje, ampak neka dejavnost, ki služi predvsem osebnim namenom posameznika. Socialni status ljudi v nekem smislu definira porabo prostega časa. Pogosto je poraba prostega časa pogojena s politično, še zlasti pa z ekonomsko situacijo posameznika ali družine. Znano je, da ljudje glede na socialne razlike zelo različno porabljajo prosti čas.

Izraba prostega časa je povezana tudi z življenjskim ciklusom, s starostjo ljudi, pa tudi s spolom. Sociologi danes pogosto ločijo ženski in moški prosti čas. Otroci in mladina ga porabljajo za druženje, često za igranje raznih družabnih ali drugih iger, za obiskovanje glasbenih ali športnih prireditev, odrasli pa ga porabijo bolj za družabna srečanja, obisk gledališča, koncertov, potovanja. Nekateri pa najdejo tudi v knjižnici primerno in dovolj zanimivo okolje za preživljanje prostega časa. Pri tem ima lahko pomembno vlogo tudi šahovska igra.

O TEORIJI IGER: Zakaj sploh igra? Nekateri teoretiki iger imenujejo in pojmujejo igro kot prvo in največjo vzgojiteljico, saj se sleherni otrok igra, ob tem pa se hkrati tudi uči. Igra je že od davnine eno od sredstev, s pomočjo katerega so naši predniki spoznali načine, kako preživeti in kako si popestriti življenje. V človekovi zavesti in miselnosti igra od nekdaj zavzema pomembno mesto, saj jo obravnavamo kot najstarejši način vzgoje otrok in njihovo pripravo na življenje. S pomočjo igre so odrasli prenašali svoje življenjske izkušnje na potomce. Vzporedno z razvojem človeka in družbe se je razvijala tudi igra in se prilagajala potrebam in zahtevam časa.

Igra je stara vsaj toliko kot človeška kultura, lahko pa je še starejša od le-te, ker je dokazano, da se igrajo tudi živali. Igra je s svojo vlogo od nedolžne zabave in razvedrila do strastnega in včasih usodnega hazarda močno vplivala na razvoj kulture in je temeljna sestavina človekovega življenja. Vseskozi spodbuja človekovo iznajdljivost in pospešuje razvoj civilizacije. Po trditvah nizozemskega sociologa in zgodovinarja Johana Huizinge ni nobenega dvoma, da se je igra rodila iz potrebe po razvedrilu, po telesni in duševni sprostitvi in lahko daje človeku podobno zadoščenje, kakor ga da trenutek v procesu ustvarjalnosti. Tako šahist kot igralec bridgea bosta to domnevo potrdila. Zvezo med igro in kulturo so ugotovili že davno pred Huizingo. Šele Huizinga pa je postavil tezo, da »spada igra med temelje kulture kot načelna sestavina številnih življenjskih področij ...« Huizinga je igro definiral takole: «Igra je neprisiljeno dejanje ali dejavnost, ki se dogaja v določenih, predpisanih časovnih in prostorskih mejah in se ravna po prostovoljno sprejetih, vendar brezpogojno obveznih pravilih. To je dejavnost, ki je sama sebi namen, spremlja pa jo občutek napetosti in veselja ...»

V današnjem času, ko pridobitve civilizacije po eni strani odmikajo človeka od narave in od aktivnosti, ki so bile nekoč pogoj za preživetje, so igre izgubile del svojega pomena. Še vedno pa imajo velik pomen kot sredstvo za razvedrilo in ohranjanje zdravja in delovnih sposobnosti, torej za kvalitetnejše življenje.

Je igra pomembna zgolj za otroka ali tudi za odraslega? Nedvomno za oba. S pomočjo igre spoznavamo druge kulture, saj vsaka igra odraža širše družbeno dogajanje, je v nekem smislu duhovno zrcalo časa, okolja, kulture, tehnologije in še marsičesa. Trditev, da so »igre ogledalo kulture«, vsebuje precej resnice.

Stara teorija iger deli igre na dve skupini:

- gibalne (motorika, fizična aktivnost – hoja, tek ...)
- miselne

Če sežemo nekoliko v zgodovino iger, ne moremo prezreti prve knjige o igrah v evropski literaturi, ki jo je pred nekaj več kot 700 leti, leta 1283, dal napisati kastiljski kralj Alfonz X: Libro de Juegos. Znan je bil kot izjemen učenjak, zato so ga nagradili z imenom Alfonz Modri. Osebnost je nadzoroval številne pisarje, katerih naloga je bila, napolniti knjižnice z vsemi pomembnimi temami takratne dobe, od religije, astronomije, magije, prava in zgodovine. Igre je zelo cenil, ker je verjel, da izražajo življenje in kulturo. Znale so njegove besede: «Bog je ustvaril človeka tudi zato, da je vesel premnogih iger, zakaj igranje povzdiguje človeka in odganja muhe ...». Sicer pa ne smemo prezreti izjemnih zaslug kralja Alfonza Modrega, ki jih je imel za širjenje knjige oz. pisane besede nasploh. V svoji knjigi iger je igre delil na:

- umske (šah)
- igre na srečo (kocke)
- kombinirane (kjer pride do izraza sreča in igralčev razum – igre s kartami ...)

Večina iger je vsebovala določen element sreče ali pričakovanje dobička. Ob sami igri za razvedrilo je dobiček vse bolj pridobival na pomenu. Najpomembnejše tabelne igre (igre na deski) imajo za seboj več kot tisočletno zgodovino. Šah izvira iz 7. st. naše dobe, najverjetneje iz Indije. Nekatere igre so bile zamišljene za spodbujanje konkretnih človekovih sposobnosti. Šah je bil koncipiran kot rekonstrukcija bojnega polja, zahteva pa strateške sposobnosti načrtovanja in velja za odlično šolo razuma. Miselne igre, zlasti uganke, so že od nekdaj privabljale tako moške kot ženske.

Moderna teorija iger, panoga, ki je stara okrog 60 let, pa igre deli takole:

- tabelne igre (šah, go, backgamon, kockanje, karte ...)
- igre na ulicah in trgih (balinanje, kegljanje, frnikoljanje)
- igre v gozdu in na polju (vlečenje vrvi, skok v zavetje)
- igre za praznična razvedrila (tek v vrečah, hoja na hoduljah, tek z zvezanimi nogami ...)
- igre potrpežljivosti, triki in umetnije (z vžigalicami, sestavljanke, igre z vrvico ...)
- kockanje (ena najstarejših, poznana že v Starem Rimu)
- srečolov
- stava na zmagovalca (dirke kvadrig v Starem Rimu, konjske dirke, petelinji boji, športna stava ...)
- ruleta

Omeniti velja, da spadajo igre s kartami med najstarejše igre. Domnevajo, da izvirajo iz Egipta, skupaj s koledarjem, sestavljenim iz 52 kart iz papirusa, ki naj bi ponazarjale tedne. V Evropo so prišle preko Italije. V Benetkah jih poznajo že v 13. st., Italijani pa so bili znani kot najbolj strastni kvartopirci. Leta 1392 se je v Frankfurtu pojavil prvi poklicni izdelovalec kart. Ni pa ugotovljeno, ali so bile karte že od samega začetka povezane s hazardom. Vsekakor so karte ljudi mnogo bolj privlačile kot šah, ker je bil pri igrah s kartami faktor sreče, naključja in dobrih kart velik, pa tudi možganov ni bilo treba tako napenjati, kot pri šahu. Pri šahu pa sreče praktično ni, vsak igralec je dobesedno sam svoje sreče kovač. Znanje in miselne sposobnosti odločajo pri šahu.

Nizozemski zgodovinar in sociolog Johan Huizinga obravnava v svoji knjigi *Homo ludens* (Človek, ki se igra) »pristno, čisto igro« kot »temelj in dejavnik kulture«. Huizinga trdi: »Da bi se res lahko igral, mora človek, dokler igra, spet postati otrok«. V knjigi zajema okrog osemdeset iger iz ameriške in evropske kulturne zgodovine. Med drugimi tudi go in šah. Go spada med najstarejše igre, saj naj bi se pojavil že pred 2000 leti v kitajski literaturi, domnevno pa naj bi bil še starejši. Na Japonskem se z gojem srečajo uradno leta 735 naše dobe, v Evropo pa je prišel okoli leta 1920, ko so igro igrali le redki, med njimi tudi nekdanji svetovni šahovski prvak Emanuel Lasker. Kot zanimivost velja omeniti, da so go kot obvezni predmet okoli leta 1600 uvedli na japonski vojaški akademiji. Obe igri, tako go kot šah, sta v nekem smislu ponazarjali vojskovanje, bitko.

ŠAH je dobil ime »kraljevska igra« ne le zaradi tega, ker je nesporno na prvem mestu med vsemi intelektualnimi igrami zahodne civilizacije, temveč tudi zato, ker so ga nekoč v Evropi na dvorih igrali kralji in višje plemstvo. Po svoji naravi je veljal šah kot igra za stratege, za ljudi, ki radi predvidevajo, načrtujejo. Pomembna je domišljija, fantazija, inovativnost, sposobnost povezovanja idej, zbranost in vztrajnost, še zlasti pri obrambi slabših položajev, ko je vsaka napaka lahko odločilna.

Med tezami o nastanku šaha je najverjetnejša tista, ki trdi, da je šah nastal v začetku 7. st. naše dobe v Indiji. Da so takrat Indijci že poznali šah, je razvidno iz pesnitve kralju Sriharšu (618 – 650), ki je slovel po svoji miroljubnosti. Šahovska deska se je imenovala aštapada, figure (vojska na njej) pa čaturanga.

Ko so Arabci leta 642. osvojili Perzijo, so se srečali s čaturango, igro, ki so jo prevzeli od Perzijcev, in jo v arabščini poimenovali šatrandž, ki je na začetku 8. st. doživel velik razvoj in razcvet. Že takrat so imeli takšne mojstre, ki so šatrandž igrali na slepo. Cilj igre ni bil mat, ampak zajetje nasprotnega kralja, kar je pomenilo zmago, če je nasprotni kralj ostal brez vojske, sam na šahovnici. Tudi s patom nasprotnega kralja se je dalo dobiti partijo. Arabci so že poznali sestavljene pozicije, predhodnice današnjih problemov, ki so jih imenovali mansube.

Evropa je od Arabcev prevzela šatrandž že v 9. st., v 10. st. ga srečamo v Kataloniji (Španija). V Italiji zasledimo omembo igre v pismu kardinala Damiana papežu iz leta 1061. V 12. st. o šatrandžu govori latinski ep Ruodlieb. V obsežnem opisu igre uporablja poleg latinskih številne nemške besede, kar potrjuje domneve, da je šahovska igra prodrla že daleč na sever Evrope. V Angliji se je šah udomačil že v 11. st. V Firencah je neki Saracen leta 1266 igral 3 partije naenkrat (prva simultanka), od tega dve na slepo. V Milanu srečamo igro leta 1275, v njej je prednjačil dominikanec Jacobus de Cessolis, pri katerem se prvič srečamo z dvojnim korakom kmeta iz začetne pozicije, pa tudi z dvojnim korakom kralja, ki enkrat v partiji lahko naredi takšno potezo (predhodnica današnje rošade), sicer se lahko kralj premakne vedno samo za eno polje. Dvojni korak kmeta je vnesel v igro velike spremembe, a očitno so bile novosti nujne, ker je bil šatrandž v prvotni arabski inačici za Evropejce preveč statičen. Dvojna poteza s kmetom pa je v igro vnesla nesluteno dinamiko in se uporablja še danes v šahu moderne dobe.

Reforma šatrandža in evropski šah: Arabci so šatrandž obravnavali kot tekmovanje moči uma in duha. Evropa je bila v tem času bistveno manj civilizirana od Arabcev, bila je izrazito nasilna, barbarska, kar je vplivalo na razvoj igre same. Figuri kot dama in lovec sta okoli leta 1475 doživeli nov način gibanja, kar je vneslo v igro toliko dinamike, da se je ohranila še do današnjih dni.

Špansko obdobje: Za razvoj šaha je zelo pomembno špansko obdobje, konec 15. st. in skoraj celo 16. st., z najvidnejšim predstavnikom in prvim šahovskim teoretikom Luceno, ki je leta 1497 izdal učbenik novega šaha: Kratko navodilo in zelo potrebni uvod za nauk o šahovski igri in 150 umetnih končnic, ki je ohranjen še danes.

Italijansko obdobje: Traja od 1575 – 1745, ko Italijani prehitijo Špance in postanejo vodilna šahovska dežela. Med številnimi znanimi mojstri je treba izpostaviti Gioachina Greca (1600 – 1634), ki ga upravičeno obravnavamo kot prvega poklicnega šahista v zgodovini šaha, saj se je že mlad v celoti posvetil šahu. Za italijansko obdobje je značilno, da je bil velik poudarek na lepoti in dinamiki igre, današnji moderni šah pa iz italijanskega obdobja ni prevzel prav veliko.

Francosko obdobje: Francija 18. st. je čas razsvetljenstva, novih idej in gibanj, kar se je odrazilo na vseh področjih, od filozofije, znanosti do literature. Tudi šah ni bil izjema. Najvidnejši predstavnik je bil François-André Philidor (1726-1795), sicer slaven glasbenik, a tudi šahovski mojster, teoretik in pedagog, pisec več knjig o šahu, ki je skušal postaviti celoten sistem splošnih šahovskih pravil. Najbolj znana je njegova trditev, da so » kmetje duša šaha.« Njegove ideje, kot so principi o središču, o povezovanju kmetov v kmečke verige in o slabih poljih, so podlaga za pozicijsko igro, katere predhodnik je Philidor, utemeljitelj pa Wilhelm Steinitz, prvi uradni svetovni prvak v drugi polovici 19. st., ki ga imenujemo obdobje klasične šahovske kulture. Pozicijska igra je tudi danes ključni sestavni del modernega šaha.

Pojem »kraljevskosti šahovske igre« med drugim pomeni:

- da je šah vsebinsko neizčrpna, zgodovinsko dovršena strateška miselna igra, sestavljena iz elementov športa, znanosti in umetnosti, ki ima izdelano teorijo svojih zakonitosti;
- da je analitična, ravnotežna igra, ki bi ob obojestransko najboljše vodeni partiji prinesla remi kot naravni izid;
- da igralni pogoji omogočajo ustvarjanje vsebinsko in estetsko dovršenih mojstrov;
- da je šah igra nad igrami v svojem kulturnem in vzgojnem pomenu;
- da je šah igra, pri kateri je posameznik sam odgovoren za svoje dosežke, kar je zanj hkrati vzgojna kot tudi socialna izkušnja.

Prvi slovenski vele mojster Milan Vidmar v Razgovorih o šahu z začetnikom pojasnjuje kraljevskost šahovske igre: »Šah nima prostora za hazard. Zato je kraljevska igra, ne pa morda zaradi kraljev-šahistov. Šah je igra s tako bogato vsebino, da odmika pomen prve poteze iznajdljivosti človeškega duha. Zato je šah kraljevska igra in zato je najbolj poštena igra na svetu.« Šah definirata zlasti enotnost in harmonija med športno-tekmovalnimi in spoznavno-ustvarjalnimi cilji – iskanje šahovske resnice in lepote. Če upoštevamo to osnovno vrednoto klasične šahovske kulture, je šah res kraljevska igra in hkrati izjemno vzgojno sredstvo. Prepletanje strateško-problemske in estetsko-umetnostne vsebine s športno-tekmovalno uvršča šahovsko igro med najbolj učinkovita vzgojna sredstva intelektualnega in osebnostnega razvoja, kar so potrdili rezultati številnih raziskav.

ŠAH V KNJIŽNICI:

V Knjižnici Otona Župančiča, v enoti Delavska knjižnica smo že pred več kot dvajsetimi leti imeli v svojem fondu nekaj gradiva na temo šaha. Kasneje je bil v Knjižnici Otona Župančiča sprejet dogovor, da posamezne enote sprejmejo zadolžitve za posebne zbirke gradiva. Glede na kadrovske afinitete je Delavska knjižnica začela zbirati šahovske knjige in drugo gradivo, kar je do danes preraslo v eno največjih in najkvalitetnejših šahovskih zbirk v slovenskem prostoru. Že leta naročamo 4 šahovske revije, ki prinašajo informacije o dogajanju v šahovskem svetu doma in na tujem. V zadnjih petih letih smo naš fond obogatili še s kakšnim »metrom« šahovskih zgoščenk. Trenutno obsega naša šahovska zbirka 428 enot gradiva v sedmih jezikih.

Osamosvojitve Slovenije je bila za slovenski šah pomembna prelomnica, saj so mladi slovenski šahisti in šahistke v starostnih kategorijah do 10, 12, 14, 16, 18 in 20 let kar naenkrat dobili priložnost, da nastopijo na evropskih in svetovnih prvenstvih. V Jugoslaviji so se redki mladi slovenski posamezniki uspeli preko državnih prvenstev Jugoslavije prebiti na evropsko ali svetovno prvenstvo. Ta sprememba je tako med starši kot med njihovimi šahovskimi nadobudneži sprožila pravo renesanso slovenskega šaha. Nastopanje na evropskih in svetovnih prvenstvih v mladih kategorijah poteka pod okriljem FIDE (Mednarodna šahovska organizacija), v katero je včlanjenih 159 držav. Obe prvenstvi organizirajo vsako leto. Šah je doživel v Sloveniji še dodatno promocijo z organizacijo 35. šahovske olimpiade, ki je bila leta 2002 na Bledu. Slovenski nastopi mladih v svetovni in evropski šahovski areni so bili na začetku bolj skromni, sedaj pa pobirajo naši najboljši mladi šahisti celo medalje. Še zdaj odmeva po Sloveniji naslov svetovnega kadetskega prvaka v kategoriji dečkov do 14 let, ki ga je leta 2002 dosegel Luka Lenič. Pomembna za popularizacijo šaha v Sloveniji je bila tudi uvedba šaha v osnovno šolo kot izbirni predmet. Starši so se kar naenkrat začeli navduševati nad šahom in spodbujajo svoje otroke pri vključevanju v šahovske aktivnosti. In za napredovanje so potrebovali dobro šahovsko izobrazbo,

literaturo, svetovanje, delo s trenerji. V knjižnici redno informiramo uporabnike o razpisih turnirjev v Sloveniji in v tujini. Pomembno je, da v knjižnici šahisti dobijo poleg splošnih šahovskih informacij tudi vsebinske informacije iz gradiva in o gradivu, ki je primerno za njihovo trenutno stopnjo znanja. Če potrebujejo nasvete, kako se lotiti študija šaha na začetniškem, srednjem ali višjem nivoju ali katero literaturo izbrati za določeno stopnjo znanja, jim svetuje šahovski mojster, strokovnjak za področje šaha.

Informacije, da dobijo mladi šahisti in njihovi mentorji v Knjižnici Otona Župančiča skoraj vse za svoj šahovski razvoj, so se razširile po vsej Sloveniji. Knjižnica je s tem pridobila številne nove člane, ljubitelje šaha ali pa mlade, ki se s šahom ukvarjajo tekmovalno.

Nekaj pa je ves čas le manjkalo, saj se je enota Delavska knjižnica na Tivolski 30 vse do usodne poplave konec septembra 2002 dušila na manj kot 500 kvadratnih metrih: v knjižnici ni bilo prostora, da bi obiskovalci lahko igrali šah.

Novembra 2001, ko sta največji enoti Knjižnice Otona Župančiča praznovali častitljivi obletnici: Mestna knjižnica 90-letnico, Delavska knjižnica pa 75-letnico delovanja, je bilo v Delavski knjižnici med drugim tudi nekaj šahovskih aktivnosti. Organizirali smo šahovsko simultanko, nato pa še nagradni hitropotezni turnir. Udeleženci so bili navdušeni in so spraševali, če bo še kakšen turnir v knjižnici. V takratnih pogojih jim nismo mogli odgovoriti nič spodbudnega. Po poplavi septembra 2002 smo bili prisiljeni knjižnico preseliti na sedanjo lokacijo na Kersnikovo 2, v prostore nekdanje trgovske hiše Marcus, kjer zdaj deluje na več kot 1000 kvadratnih metrih. Ob odprtju knjižnice na novi lokaciji marca 2003 smo imeli primeren prostor za organiziranje šahovskega kotička: na dveh mizah sta stalno postavljeni dve šahovski garnituri, ki privabljata staro in mlado, da se za nekaj časa ustavijo v knjižnici, se pomerijo v partiji ali dveh. Od marca 2003 je igranje šaha postalo stalnica v Delavski knjižnici. Šahirajo tako osnovnošolci kot osnovnošolke, ki pridejo po pouku v knjižnico, pa upokoјenci, ki imajo še največ prostega časa, srednješolci in zelo pogosto tudi študentje. Zanimiv je tudi poletni, počitniški utrip, ko večkrat dedek in babica pripeljeta svoje vnučke v šahovski kotiček, kjer veselo šahirajo. Dogaja pa se tudi, da v knjižnici mladi očka ali mamica uči šah svojega malčka. Odziv obiskovalcev na naš šahovski kotiček je zelo dober in lahko argumentirano trdim, da se je kotiček »prijel«.

V zadnjih dveh letih smo začeli šah še dodatno promovirati za pridobivanje novih članov. Znano je, da imajo slovenske splošne knjižnice včlanjenih samo okrog 24 % celotne populacije, kar je zelo malo v primerjavi z razvitimi zahodnimi državami, da Skandinavcev sploh ne omenjamo. V tednu vseživljenjskega učenja smo začeli z 10-urnim šahovskim tečajem za začetnike za mlade do 10 let, ki je bil brezplačen, pogoj za udeležbo na tečaju pa je bila včlanitev v knjižnico. Na ta način smo pridobili nekaj novih članov. Naslednje leto smo organizirali 20-urni nadaljevalni šahovski tečaj za odrasle, ki je bil tudi tokrat brezplačen, pogoj za udeležbo pa je bila spet včlanitev v knjižnico. Pa smo spet pridobili nekaj novih članov, ki so bili nad tečajem navdušeni. Tečajniki so dobili še vrsto informacij o tem, kaj lahko dobijo v šahovskem kotičku, pa tudi v knjižnici. Seznanjeni so bili tudi s tem, da si lahko preko našega Središča za samostojno učenje (SSU) v knjižnici izposojajo šahovski program Fritz 4, ki je glede na šahovsko moč dokaj primeren nasprotnik za njihovo stopnjo znanja.

Pri Šahovski zvezi Slovenije je v šahovskih društvih v letu 2005 registriranih 4591 šahistov in šahistk, kar ni zanemarljiv podatek. Še več pa je še neregistriranih mladih šahistov po osnovnih šolah, saj le-ti lahko nastopajo na šolskih tekmovanjih, ne da bi bili registrirani pri SZS. Ti šahisti so naša ciljna populacija za včlanitev v knjižnico.

Doslej je zaradi šaha v knjižnico včlanjenih okrog 300 šahistov in ljubiteljev šaha. Iz teh podatkov je razvidno, da imamo še veliko rezerve za pridobivanje novih članov preko šahovske niše, iz vrst šahistov in ljubiteljev šahovske igre.

V splošnih knjižnicah po svetu spada igranje šaha med čisto običajne aktivnosti knjižnice. Cleveland Public Library sistematično zbira gradivo s področja šaha vse od leta 1870 in se danes pohvali s sijajno zbirko z okrog 12.000 knjigami o šahu. Santa Cruz Libraries organizira enkrat tedensko šahovska srečanja za mlade pod vodstvom mojstrov. Splošna knjižnica v Beogradu uporablja šah za dvig ustvarjalnosti pri otrocih. New York Public Library prireja enkrat tedensko predstavitev šaha za otroke od 5-12 let. In še bi lahko naštevali.

Zakaj odločitev prav za šah?

»Zato, ker je šah izvrstna igra za vse otroke od petega do petindevetdesetega leta starosti in je lahko posebno zanimiva in koristna za sposobne otroke.« Pa tudi zato, ker je šah kot igra nekaj posebnega, ker vsebuje veliko pozitivnega pri vzgoji mladih in še posebej, ker nima ničesar skupnega s hazardom, saj izid šahovske partije ni odvisen od sreče.

Šah in nadarjenost otrok:

Raziskave o vplivu šaha na nadarjenost otrok so nedvoumno pokazale, da igranje šaha in ukvarjanje mladih s šahom ugodno vpliva na razvoj njihovih intelektualnih sposobnosti. Že eksperimenti iz nekdanje Sovjetske zveze iz 60-tih in 70-tih let, ko so primerjali učni uspeh razredov učencev, ki so se ukvarjali s šahom, in tistih, ki se s šahom niso ukvarjali, so pokazali, da so šahisti praviloma dosegali tudi boljše učne uspehe. Po vzoru eksperimentov iz Sovjetske zveze so tudi v nekaterih evropskih državah uvedli šah v osnovno šolo kot izbirni predmet: v Franciji, Nemčiji, Angliji, na Nizozemskem, na Švedskem, v šolskem letu 2002/2003 pa tudi v Sloveniji. Avstrijska vlada ponuja šah v izbirnem srednješolskem programu. V Venezueli imajo posebno ministrstvo za razvijanje inteligentnosti. V eni od številnih raziskav, ki je zajela 2 skupini po 50 otrok, ki so dosegli enake rezultate na inteligenčnem testu, so eno skupino otrok 6 mesecev intenzivno poučevali v šahovski igri. Na ponovnem testiranju obeh skupin je skupina, ki se je ukvarjala s šahom, dosegla precej višji IQ od nešahovske skupine. Raziskava je ugotovila, da je bila posledica učenja šaha razvoj taktičnih, strateških in nekaterih drugih veščin.

Temelj šolskega učnega programa v srednjem veku je temeljil na treh predmetih: gramatiki, retoriki in logiki. Logika je osnova matematičnega in empiričnega mišljenja, zato je jasno, da je šah zelo primeren za povezovanje in krepitev teh osnovnih elementov, saj je bilo že večkrat dokazano, da šah posega tudi na področje logike. Šahist v partiji vedno predvideva posledice možnih potez. Šah nas uči ekonomičnosti. Če šahist odigra nepotrebno, nelogično potezo, ki se ne sklada s potrebami pozicije, s tem izgubi dragoceni čas, pokvari logični tok partije, poslabša koordinacijo figur, s tem pa zamudi priložnost za dobro nadaljevanje in zmago. Šah se ponuja kot področje za razvijanje ustvarjalnosti. Tukaj so vidne povezave z matematiko, reševanje šahovskih problemov je podobno reševanju matematičnih problemov. Šah je odličen tudi za vajo v abstraktnem mišljenju, če igramo slepo partijo, brez šahovnice.

Ne smemo prezreti, da igranje šaha krepi socialno vedenje. V ZDA so s pomočjo igranja šaha pri agresivnih otrocih zmanjšali agresivnost, hkrati pa izboljšali šolsko disciplino. Za telesno prizadete pa je šah sploh dokazano koristno sredstvo, ki ljudem dviga moralo in samozavest.

SKLEP:

Šah je zelo uporaben kot socialnoterapevtsko sredstvo tako za otroke, mladostnike kot za odrasle, še posebej za brezposelne in upokojence. Večina ljudi se že v otroških letih nauči igranja šaha. Ni pa prepozno, če se ga naučijo tudi odrasli, še posebej brezposelni, saj je šah kot igra sposoben ljudem polnovredno zapolniti prosti čas. Za promocijo bi morali vključiti medije, pa tudi ustanove kot so šole, knjižnice in nekatere druge imajo še veliko rezerv.

Naša knjižnica bo skušala prisluhniti šahistom v njihovi želji, da bi se pod njeno streho ponovno organizirali začetniški in nadaljevalni šahovski tečaji, pa tudi šahovski turnirji, kar bo zagotovo pritegnilo nove šahiste v knjižnico in s tem tudi nove člane. Doslej se je igranje šaha v knjižnici pokazalo kot primer dobre prakse preživljanja prostega časa, zato velja dejavnost še nekoliko razširiti in popestriti.

LITERATURA:

- Sociology of Leisure, London, Chapman & Hall, 1995.
- Krippendorff, J., Putujoče čovječanstvo, Zavod za istraživanje turizma, Zagreb, 1986.
- Botermans, J. et al., Miselne igre vsega sveta, TZS, Ljubljana, 1992.
- Grunfeld, F.V., Igre sveta, DZS, Ljubljana, 1993.
- Pistotnik, B., Vedno z igro, Fakulteta za šport, Ljubljana, 1995.
- Gööck, R., Štriristo najlepših, Ljubljana, 1967.
- J. Gizycki & A. Gorny, Človek in hazard, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1972.
- Seminar Šah 1, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2005.
- Vuković, V., Razvoj šahovskih ideja, Šahovska naklada, Zagreb, 1986.
- Vidmar, M., Razgovori o šahu z začetnikom, Veza, Ljubljana, 2005.
- Marjoran, T., Teaching able children, 1988 (citat povzet po članku iz omenjene knjige v Razgledih, 20. 3. 1992).
- Lešnik, R., Prosti čas, Založba Obzorja Maribor, 1982.

Diapozitiv 1

**KNJIŽNICA - IGRIŠČE ZNANJA IN
ZABAVE**

Splošne knjižnice in prosti čas
Novo mesto, 13. september 2005

SLAVKA KRISTAN, Knjižnica Mirana
Jarca Novo mesto

MLADINSKA KNJIŽNIČARKA
"SOLI PAMET" STARŠEM

Diapozitiv 2

**RODITELJSKI SESTANEK V
KNJIŽNICI**

- Organizira VVO
- Vabljeni:
 - starši predšolskih otrok
 - njihovi malčki
 - vzgojitelji in vabljene skupine

Diapozitiv 3

TEME

- POMEN BRANJA
- PREDSTAVITEV KNJIŽNICE
- KNJIGE ZA STARŠE, KI SO JIM V POMOČ PRI VZGOJI
- LEPOSLOVNE IN STROKOVNE KNJIGE ZA PREDŠOLSKE OTROKE
- LITERARNA DELA O "TABU" TEMAH ZA MALČKE
- ILUSTRACIJE, LITERARNI KIČ IN KVALITETNE PRIREDBE
- PREDSTAVITEV PREDŠOLSKE BRALNE ZNAČKE

Diapozitiv 4

**RAZVAJAJMO SVOJEGA OTROKA
- S PROSTIM ČASOM!**

- DRUŽINSKI OBISK KNJIŽNICE - način preživljanja prostega časa
- EKONOMSKO STANJE DRUŽINE - FINANČNI ELEMENT NI POMEMBEN!

Diapozitiv 5

**POMEN BRANJA
(pravlјica)**

- Ne beremo OTROKU, temveč SKUPAJ Z OTROKOM
- ZGLED pri starših
- Ne odlagajmo otrok pred televizor - družinsko varuško!

Diapozitiv 6

PREDSTAVITEV KNJIŽNICE

- KNJIŽNICA - pot do znanja
- Prostor za spoznavanje različnosti
- Pretok informacij in idej
- Prijazno komuniciranje z uporabniki
- Uporabnike navajamo spoznavati, obvladovati in aktivno uporabljati orodja knjižnice
- ZADOVOLJITI ČIMVEČ POTREB UPORABNIKOV ČIM HITREJE IN NA SODOBEN NAČIN
- Stimulirati uporabnike k branju
- Kompetentno osebje
- Brezplačne storitve
- Povabilo malčkom k članstvu

Diapozitiv 7

KNJIGE ZA STARŠE, KI SO JIM V POMOČ PRI VZGOJI (sopotnice pri vzgoji)

- DRUŽINA JE NAJPOMEMBNEJŠA USTANOVA V OTROKOVEM ŽIVLJENJU: uči se družinskih norm in vrednostnih meril ; POSTANE BRALEC
- KAKO OTROKA VZGAJATI
- Vzgojne in psihološke težave zmanjšujemo tudi s pomočjo knjig
- OTROKU V POMOČ na njegovi poti k neodvisnosti ("Kaj bi mulci radi?")
- Predstavitve strokovnih knjig, ki pomagajo razumeti ranljivo otroško dušo in težave
- Poskrbeti najprej zase (starši), da lahko POTEM Z OTROKOM SKUPAJ KVALITETNO PREŽIVLJAJO PROSTI ČAS!

Diapozitiv 8

LEPOSLOVNE IN STROKOVNE KNJIGE ZA PREDŠOLSKO OTROKE

- KVALITETNE LEPOSLOVNE KNJIGE nudijo ESTETSKI, ETIČNI in domišljjski užitek ter MORALNI IN VZGOJNI EFEKT
- SKOZI KATERO KNJIGO IN S ČIGAVO POMOČJO BO OTROK PRIŠEL V SVET LITERATURE JE VSEENO, ODGOVORNOST pa je predvsem na STARŠIH
- PRITEGNITI OTROKOVO RADOVEDNOST, priznavati njegove težave in nakazovati rešitve problemov
- PRIMERNA KNJIGA: starosti, izkušnjam in poznavanju
- STROKOVNE KNJIGE s področja, ki otroka zanima (ne prisluhne pravljici)
- KNJIŽNA VZGOJA - tudi nakup knjige - ODNOS DO KNJIGE

Diapozitiv 9

LITERARNA DELA O "TABU" TEMAH - KOMBINACIJA STROKE IN LEPOSLOVJA (spolnost, smrt, bog, ločitev, bolezen, brezposelnost, aids, nasilnosti, odrinjenosti)

- OTROKOM NE LAŽEMO, povemo pa samo toliko kot vpraša - starosti primerno in z leti DODAJAMO informacije
- OTROKOVI STAROSTI PRIMERNO IZRAZOSLOVJE

Diapozitiv 10

ILUSTRACIJA, KIČ IN KVALITETNE PRIREDBE

- V predbralnem obdobju so ilustracije glavni vir podatkov
- Pripovedovanje, oz. branje Z ali BREZ ILUSTRACIJ
- OTROK SVOJ ESTETSKI ČUT razvije samo v stiku z dobrimi LIKOVNIMI (literarnimi, glasbenimi) DELI
- RAZVOJ OBČUTKA ZA LEPO JE SAD DOLGOTRAJNEGA RAZVOJA
- Kič: ilustracije, popačene (spremenjene) vsebine
- Kvalitetne priredbe s skrajšano vsebino (izločene prispevke, daljša opisovanja) za otroke s posebnimi potrebami

Diapozitiv 11

PREDŠOLSKA BRALNA ZNAČKA "MAVRIČNA RIBICA"

- Navajanje otrok (in staršev) na obisk v knjižnici
- Kvalitetno družinsko preživljanje prostega časa v knjižnici
- Premagovanje treme, razvijanje jezikovnih sposobnosti
- Pridobivanje (utrjevanje) pozitivne samopodobe
- OBRED PRIPOVEDOVANJA
- PRIPONKA PRISLUŽENA, priznanje družinsko
- NAGRADA: ogled lutkovne predstave za celo družino

Diapozitiv 12

- NEKAJ TEH OTROK BO RESNIČNO POSTALO NAŠ REDNI UPORABNIK
- KNJIŽNIČARKE S SVOJIM REDNIM DELOM IN DEJAVNOSTMI OPRAVIČIMO POTREBO PO NAŠIH STORITVAH
- PRISTEN OSEBNI STIK ("DOPADLJIVE" otrokom in staršem)

Diapozitiv 1

STROKOVNO SREČANJE Z MEDNARODNO UDELEŽBO

KNJIŽNICA – IGRIŠČE ZNANJA IN ZABAVE

Splošne knjižnice in prosti čas
Novo mesto, 12. – 13. september 2005

NADA ELETA

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac"

IZDAVAČKA DJELATNOST GRADSKE KNJIŽNICE
«IVAN GORAN KOVAČIĆ» KARLOVAC:
povečano korištenje Zavičajne zbirke
– poticaj izdavaštvu –

Diapozitiv 2

ZAVIČAJNA ZBIRKA:
knjižna i neknjižna građa o
zavičaju, ljudima i
dogadajima

Diapozitiv 3

I. Fond:

Ilirska čitaonica 1838.
knjige:
- o Karlovcu
- o Karlovčanima
- djela ljudi koji su živjeli u Karlovcu
- koje su tiskane u Karlovcu
periodika: novine i časopisi
rukopisi
dizertacije i magistarski radovi
ostalo: plakati, grafičke mape, slike, kaseta, glazbena zbirka,
AV građa i ostalo
arhivska građa knjižnice
zbirka rijetkih i vrijednih knjiga

Diapozitiv 4

2. Čuvanje:

- izdvojen fond
- posebni inventari
- koristi se samo u knjižnici

Diapozitiv 5

3. Nabava:

- obavezni primjerak
- otkup od pojedinaca
- kupnja u antikvarijatima
- redovita kupnja

Diapozitiv 6

 NAŠA
IZDANJA
2000 – 2005.

Diapozitiv 7

Aforizmi

Marija Vrbeć
Radosti dokolice
Karlovac, 2000

Diapozitiv 8

Polemike

Danko Plevnik
Njihov obračun sa mnom
Karlovac, 2000

Danko Plevnik
Kaos hegemonije
Karlovac, 2001

Goran Majetić
Pisma o (ne)ljudskosti
Karlovac, 2002

Željko Mavretić
Karlovački razgovori
Karlovac, 2002

Diapozitiv 9

Romani, pripovijetke, pjesme, putopisi

Jela Godlar
Proza
Karlovac, 2004

Zdravko Vuković
O anđelima i manje andeoskim temama
Karlovac, 2005

Željko Švaglic
Portreti
Karlovac, 2005

Diapozitiv 10

Goran Majetić
O životu i smrti
Karlovac, 2001

Mojca Rapo
Pjesme o rijekama
Karlovac, 2001

Ana Postružnik
Zatvaram vrata svoga hrama
Karlovac, 2001

Viktorija Zorica Bjelobaba
Pod suncem i zvjezdama
Karlovac, 2002

Viktorija Zorica Bjelobaba
Nadi ljepotu
Karlovac, 2002

Diapozitiv 11

Davor Radović
Poruge prodavačima magle
Karlovac, 2003

Ljubica Koren - Željko
Iz dana u dan
Karlovac, 2003

Goran Jakšić
Crna promenada
Karlovac, 2004

Tomislav Hauptfeld
Rijeka riječi - Reka besed
Karlovac, 2005

Tomislav Hauptfeld
Veronikini rubac
Karlovac, 2005

Martina Borošić
Trag suza na papiru
Karlovac, 2005

Diapozitiv 12

Mladen Postružnik
Seljanville
Karlovac, 2003

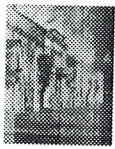
Diapozitiv 13

Dječja književnost

Romani

Igor Demeter
*Tajna starog grada
Dubovca*
Karlovac, 2001

Igor Demeter
*Otmica na karlovačkoj
promenadi*
Karlovac, 2002

Diapozitiv 14

Pripovijetke

Marinko Marinković
Zvijezde u potoku
Karlovac, 2003

Igor Demeter
Pero istine
Karlovac, 2003

Ljubica Koren - Željko
Pčelica Hana i prijatelji
Karlovac, 2003

Diapozitiv 15

Slikovnice

Igor Demeter
Hrabri Don
Karlovac, 2003

Željko Mavretić
*Neboderi u mom
gradu*
Karlovac, 2003

Maša Lenuzzi
Ples igračkica
Karlovac, 2005

Karla Sutalo
*Detektiv Ribica i
tajni izum
doktora Mudrića*
Karlovac, 2005

Diapozitiv 16

Monografije

Đurđa Lipovšćak
Nazor i Topusko
Karlovac, 2004

Videodružina Gimnazije
Karlovac
Karlovac, 2005

Diapozitiv 17

Vodiči

Marija Salečić
Uz mrežnicu
Karlovac, 2004

Alen Pajlak
Karlovački vodič
Karlovac, 2005

Diapozitiv 18

Pretisci

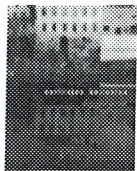
Imbro Tkalac
*Mladenačke
uspomene iz Hrvatske*
Karlovac, 2002

Ignjatije Čivić Rohrski
*Basne i kratke pripovjesti
od različitih klasičkih spisatelja*
Karlovac, 2003

Diapozitiv 19

Materijali sa okruglih stolova

Sjećanje na starog Plevnika
Karlovac, 2001

Jovan Kosijer i Danko Plevnik
*Jedina all star streetball utakmica
u povijest NBA*
Karlovac, 2005

Diapozitiv 20

Ostalo: katalozi i sl.

Željko Brguljan
Pariške scene
Karlovac, 2000

STROKOVNO SREČANJE Z MEDNARODNO UDELEŽBO**KNJIŽNICA - IGRIŠČE ZNANJA IN ZABAVE**

Splošne knjižnice in prosti čas

Novo mesto, 12. – 13. september 2005

ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Petra Kovič, Maja Ivanež

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

1. CILJI RAZISKAVE:

Cilj ankete je na podlagi dobljenih rezultatov ugotoviti, kaj smo in kaj še lahko storimo na področju organizacije strokovnih srečanj v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto. S tem bi pripomogli k bolj pestri in kakovostni organizaciji ter ponudbe prilagodili željam in potrebam udeležencev in referentov strokovnih srečanj.

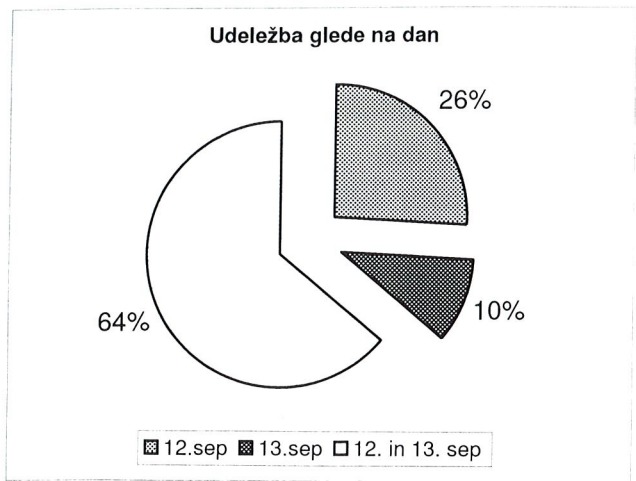
2. ANKETNI VPRAŠALNIK:

Anketni vprašalnik vsebuje devet vprašanj. Pri nekaterih je imel anketiranec na razpolago določeno število možnih odgovorov in je moral obkrožiti le enega ali več, če je vprašanje ponujalo več možnih odgovorov. Drugo vprašanje je ponujalo alternativni odgovor (da, ne). Šesto vprašanje je vprašanje stopenjske lestvice in je spraševalo, kateremu področju dela z ljudmi v knjižničarstvu je potrebno v prihodnosti posvetiti več pozornosti. Sedmo vprašanje je spraševalo po zadovoljstvu s ponodbami strokovnega srečanja. Anketiranci so morali označiti rubriko z ustrezno oceno. Pri deseti točki pa so anketiranci napisali svoje predloge.

3. REZULTATI ANKETE IN INTERPRETACIJA:**3.1. Udeležba glede na dan**

Tabela 1: Udeležba glede na dan

Datum	N	%
12.sep	15	26%
13.sep	6	10%
12. in 13. sep	37	64%
SKUPAJ	58	100%

Graf 1:Udeležba glede na dan

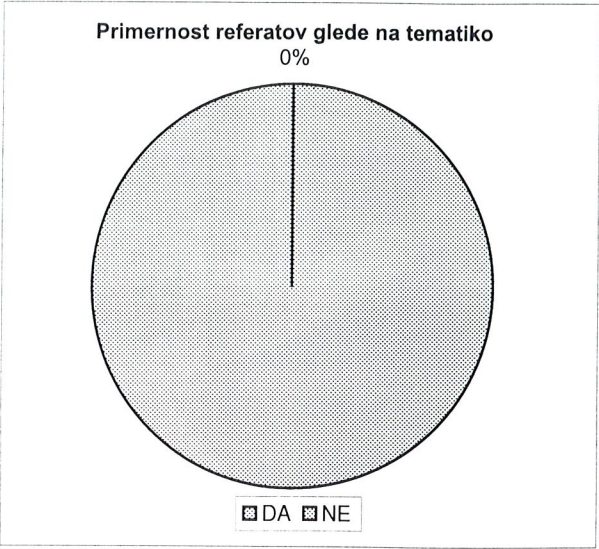
Iz rezultatov je razvidno, da se je največ udeležencev udeležilo strokovnega srečanja oba dneva (64%). 12. septembra se jih je udeležilo 26%, 13. septembra pa 10%. Pri analizi ankete bo potrebno upoštevati, da udeleženci, ki so se udeležili srečanja samo prvi dan, niso obkrožili odgovorov ali izpolnjevali vprašanj, ki so bila navezana na drugi dan, in obratno.

3.2. Primernost referatov

Na drugo vprašanje o strokovnem srečanju Knjižnica – igrišče znanja in zabave so anketiranci odgovarjali, ali se jim zdijo referati, predstavljeni na srečanju, primerno izbrani glede na tematiko Splošne knjižnice in prosti čas.

Tabela 2: Primernost referatov glede na tematiko

Odgovor	N	%
DA	58	100%
NE	0	0%
SKUPAJ	58	100%

Graf 2: Primernost referatov glede na tematiko

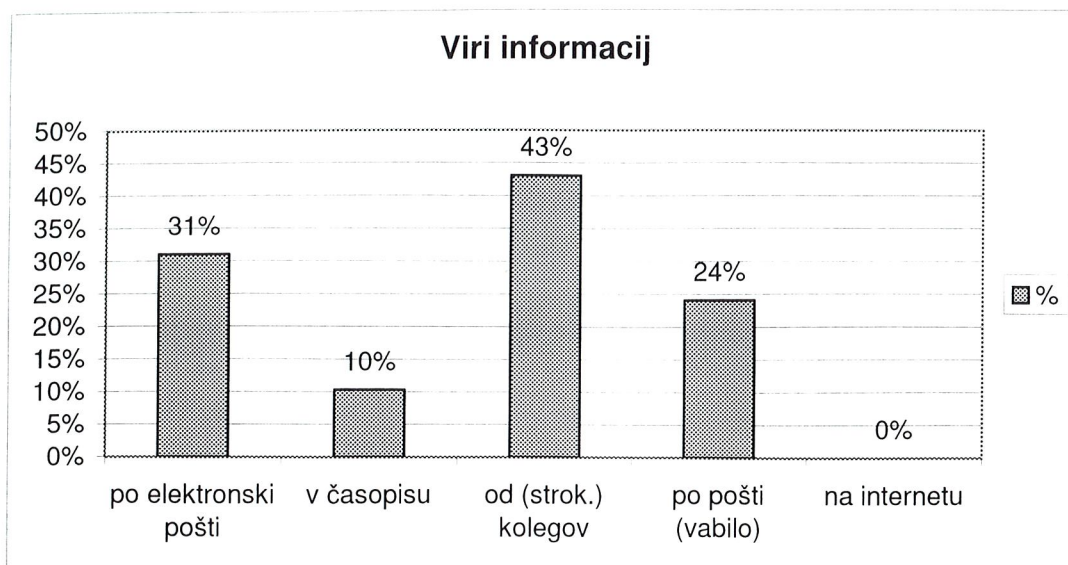
Vsi anketirani udeleženci so odgovorili, da so bili referati primerno izbrani glede na tematiko.

3.3. Viri informacije

Zanimalo nas je, kje so udeleženci dobili informacije o strokovnem srečanju. Anketiranci so lahko obkrožili več odgovorov.

Tabela 3: Viri informacije

Odgovor	N	%
po elektronski pošti	18	31%
v časopisu	6	10%
od (strok.) kolegov	25	43%
po pošti (vabilo)	14	24%
na internetu	0	0%
SKUPAJ	63	

Graf 3: Viri informacije

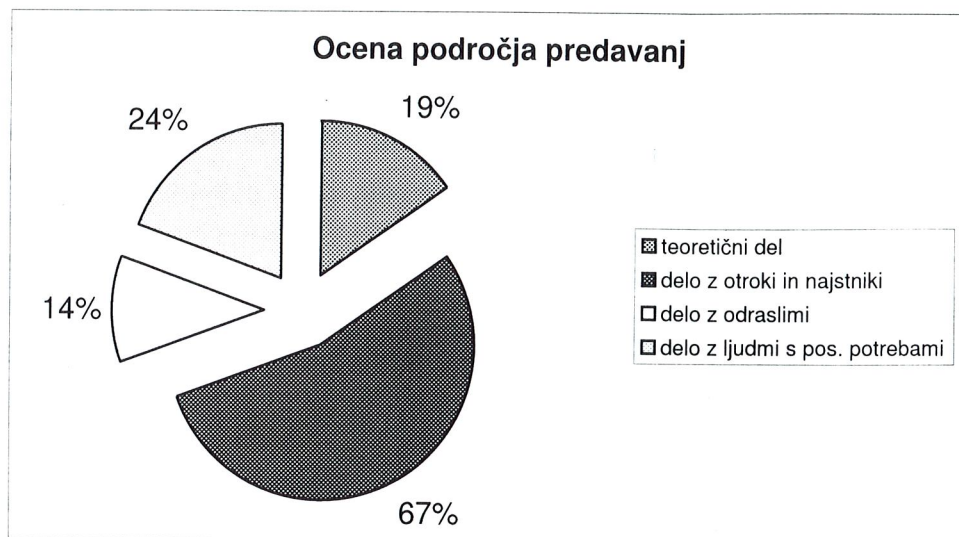
Ker je bilo možnih več odgovorov, skupni seštevki presegajo 100%. Najpogostejši vir informacije predstavljajo strokovni kolegi, ki so anketirance obvestili o strokovnem srečanju. Kot zelo pomemben vir informacij so udeleženci izpostavili pošto, tako elektronsko (31%), kot klasično (24%). Le 10% anketirancev je dobilo informacijo o strokovnem srečanju v časopisu in prav nihče na internetu, kar pomeni, da moramo bolj skrbeti za aktualnost in ažurnost podatkov na domači strani knjižnice.

3.4. Ocena področja predavanj

Pri vprašanju, katero področje predavanj Vam je bilo najbolj všeč so udeleženci obkrožili več možnih odgovorov, zato skupni seštevki presegajo 100%

Tabela 4: Ocena področja predavanj

PODROČJE	N	%
teoretični del	11	19%
delo z otroki in najstniki	39	67%
delo z odraslimi	8	14%
delo z ljudmi s pos. potrebami	14	24%
SKUPAJ	72	

Graf 4: Ocena področja predavanj

Iz rezultatov je razvidno, da je bilo udeležencem najbolj všeč področje dela z otroki in najstniki. Na drugo mesto so postavili področje dela z ljudmi s posebnimi potrebami, na 3. in 4. mesto pa teoretični del in delo z odraslimi.

3.5. Najbolj zanimiva predavanja

Na vprašanje, katero predavanje ste si najbolj zapomnili so anketiranci napisali ime referenta ali naslov predavanja. Lahko so napisali več imen ali naslovov, če so si zapomnili več referatov. Rezultati so pokazali, da so si udeleženci najbolj zapomnili referat Vesne Karuza: »Vidimo se u Knjižnici« - česta poruka na mobitelima naših najmlajših korisnika. Zelo so si zapomnili referat Slavke Kristan z naslovom Mladinska knjižničarka »soli pamet« staršem. Veliko udeležencev si je zapomnilo še naslednje referate:

- Igor Andrin, Neda Isaković, mag. Mateja Ločniškar – Fidler, dr. Orest Jarh: Branje prahu s knjižničnih in muzejskih polic,
- Mateja Perko: Radovedni in razposajeni otroci in mladostniki s posebnimi potrebami v knjižnici: ali hendikep kot privilegij,
- Anton Praznik: Šah – zanimiva igra za preživljanje prostega časa v knjižnici,
- Prof. dr. Mirjana Ule: Prosti čas kot vrednota v osebni ekonomiji časa,
- Zlatka Gazvoda: Čari in težave disleksije.

Rezultati potrjujejo, da se je udeležencem najbolj zanimivo področje predavanj zdelo delo z otroki in najstniki.

3.6. Pomembnost področja dela z ljudmi

Anketiranci so morali s števkami od 1 do 9 označiti pomembnost področja dela z ljudmi. Pred najbolj pomembno področje so dali številko 1, pred drugo najbolj pomembno področje številko 2 itn., z 9 so označili področje, ki se jim zdi najmanj pomembno. Na voljo so imeli rubriko drugo, kamor so lahko dopisali ostala pomembna področja dela z ljudmi.

Najpomembnejša področja dela z ljudmi so:

- 1 delo z najstniki
- 2 delo z otroki
- 3 delo z uporabniki
- 4 delo z ljudmi s posebnimi potrebami
- 5 delo z zaposlenimi
- 6 delo z odraslimi
- 7 delo s prostovoljci
- 8 delo z etničnimi skupinami
- 9 drugo: starejša populacija

Podatke smo analizirali tako, da smo za vsako spremenljivko določili najpogostejšo oziroma dominantno vrednost. Rezultati so pokazali, da bi v prihodnosti morali posvetiti več pozornosti delu z najstniki in otroci. Anketirancem se zdijo pomembna tudi področja dela z ljudmi s posebnimi potrebami in dela z zaposlenimi. Manj pomembno se jim zdi delo z odraslimi in delo s prostovoljci ter delo z etničnimi skupinami. Pod rubriko drugo so anketirani udeleženci navedli: starejša populacija, nezaposleni.

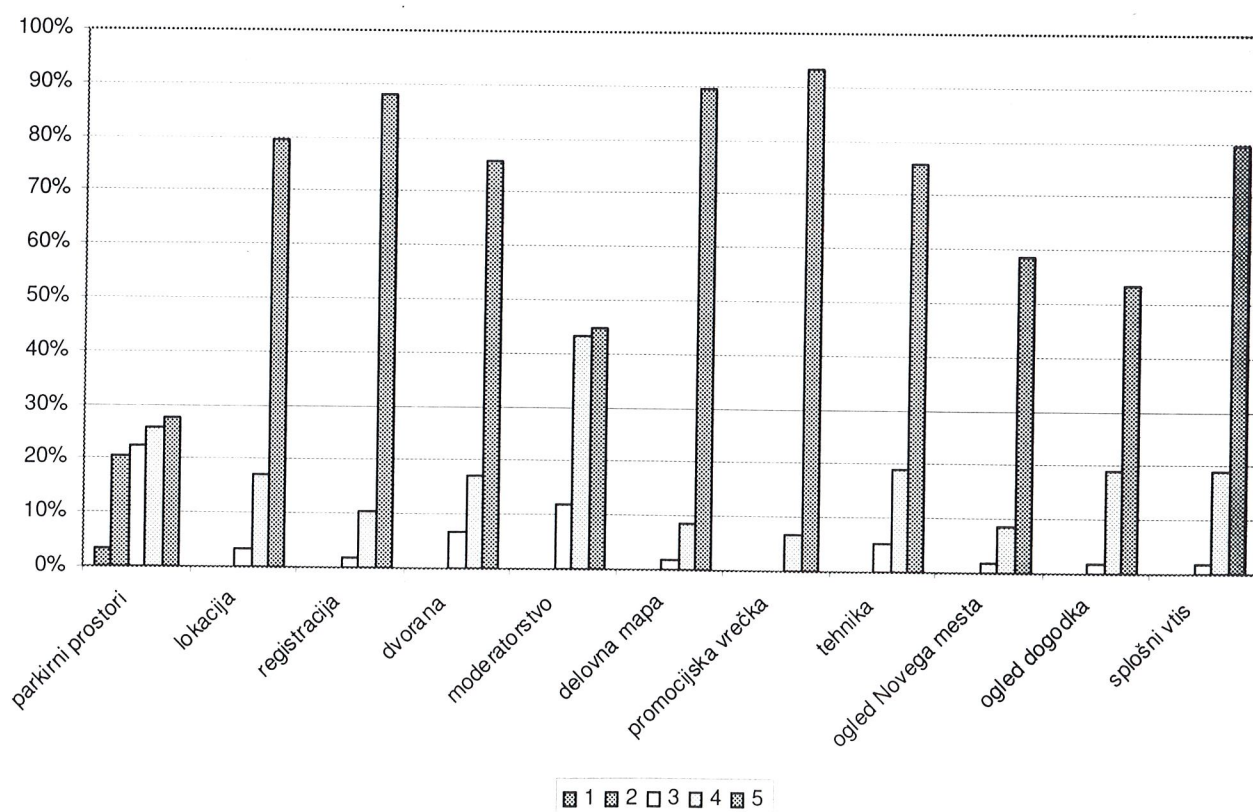
3.7. Zadovoljstvo s ponudbami

Anketirani udeleženci so z ocenami od 1 do 5 ocenjevali zadovoljstvo s ponudbami strokovnega srečanja. Ocena 5 pomeni, da so udeleženci zelo zadovoljni, ocena 1 pa, da so s ponudbo zelo nezadovoljni.

Tabela 5: Zadovoljstvo s ponodbami

	1		2		3		4		5		SKUPAJ	
SESTAVINE	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
parkirni prostori	2	3%	12	21%	13	22%	15	26%	16	28%	58	100%
lokacija	0	0%	0	0%	2	3%	10	17%	46	79%	58	100%
registracija	0	0%	0	0%	1	2%	6	10%	51	88%	58	100%
dvorana	0	0%	0	0%	4	7%	10	17%	44	76%	58	100%
moderatorstvo	0	0%	0	0%	7	12%	25	43%	26	45%	58	100%
delovna mapa	0	0%	0	0%	1	2%	5	9%	52	90%	58	100%
promocijska vrečka	0	0%	0	0%	0	0%	4	7%	54	93%	58	100%
tehnika	0	0%	0	0%	3	5%	11	19%	44	76%	58	100%
ogled Novega mesta	0	0%	0	0%	1	2%	5	9%	34	59%	40	69%
ogled dogodka	0	0%	0	0%	1	2%	11	19%	31	53%	44	76%
splošni vtis	0	0%	0	0%	1	2%	11	19%	46	79%	58	100%

Zadovoljstvo s ponodbami

Graf 5: Zadovoljstvo s ponodbami

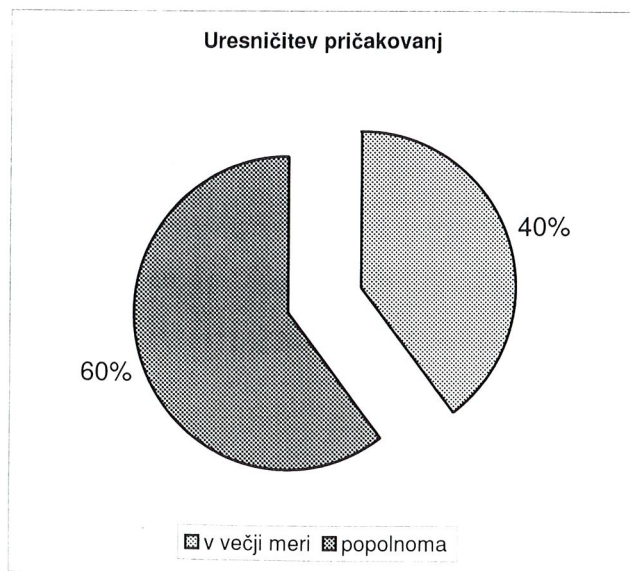
Rezultati kažejo, da so udeleženci na splošno zadovoljni s ponudbami strokovnega srečanja. Prav tako lahko iz rezultatov sklepamo, da je končna ocena zadovoljstva s strokovnim srečanjem le skupek subjektivnih ocen anketiranca. Glede na to, da so anketiranci pri vprašanju o parkirnih prostorih izrazili manjše zadovoljstvo, je večina udeležencev zadovoljna z naslednjimi ponudbami. Anketirani udeleženci so bili zadovoljni z lokacijo srečanja (96%), ki je bila v Hotelu Krka, v centru mesta. Večina jih je bila zadovoljna tudi z registracijo (98%), dvorano (93%), moderatorstvom (88%), delovno mapo (99%), promocijsko vrečko (100%) in tehniko (95%). Vsi anketirani udeleženci se niso udeležili ogleda Novega mesta ter ogleda dogodka »Janez Trdina«, zato rezultati ne presegajo 100%. Večina anketirancev je bila zadovoljna z obema dogodkoma.

3.8. Uresničitev pričakovanj

Pri tem vprašanju nas je zanimalo, ali je strokovno srečanje uresničilo pričakovanja udeležencev.

Tabela 6: Uresničitev pričakovanj

ODGOVOR	N	%
sploh ne	0	0%
v manjši meri	0	0%
v večji meri	23	40%
popolnoma	35	60%
SKUPAJ	58	100%

Graf 6: Uresničitev pričakovanj

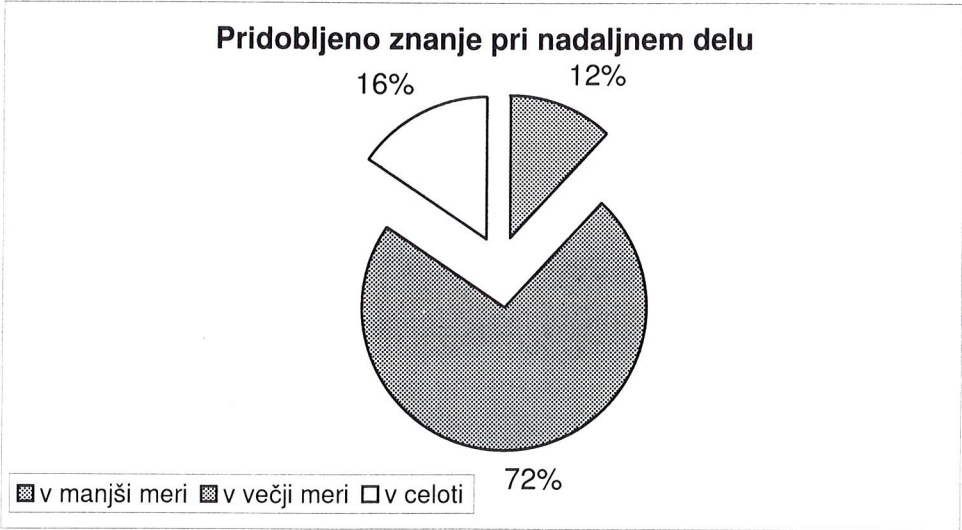
35 anketiranih udeležencev je odgovorilo, da je srečanje popolnoma uresničilo njihova pričakovanja.

3.9. Pridobljeno znanje

Na zadnje vprašanje o strokovnem srečanju so anketiranci odgovarjali, ali bodo pridobljeno znanje pri nadaljnjem delu.

Tabela 7: Pridobljeno znanje pri nadaljnjem delu

ODGOVOR	N	%
izvedel nisem nič novega	0	0%
v manjši meri	7	12%
v večji meri	42	72%
v celoti	9	16%
SKUPAJ	58	100%

Graf 7: Pridobljeno znanje pri nadaljnjem delu

42 anketiranih udeležencev je odgovorilo, da bodo pridobljeno znanje uporabili v večji meri.

3.10. Vaši predlogi

Pri rubriko Vaši predlogi smo dobili spodbudne odgovore, ki nas pozivajo k nadaljnjem ustvarjalnem delu na področju organizacije strokovnega srečanja.

Nekaj primerov:

- Več takšnih srečanj, ker se porajajo nove zamisli, ki jih lahko realiziramo za dobrobit uporabnikov,

- Potrebno bi bilo usposobiti knjižničarje za delo z uporabniki s posebnimi potrebami, ob enem pa nabaviti čim več gradiva za te uporabnike,
- Takšnih seminarjev bi se z veseljem še udeležila, predvsem si želim še več praktičnih stvari,
- Z organizacijo in izvedbo posvetovanja sem bila zelo zadovoljna in še enkrat vse čestitke. Hvala tudi za posrečen izbor predavateljev, saj bom kar nekaj novih idej izpeljala pri svojem delu.
- Kar uspešno naprej!